

Kleine kwalen in de huisartsenpraktijk

Contacten, verwijzingen en geneesmiddelenvoorschriften in 2003 - 2009

J. Korevaar (NIVEL)
S. Dorsman (NIVEL)
R. Davids (NIVEL)
S. Visscher (NIVEL)
W. Opstelten (NHG)
M. Bouvy (SIR, Universiteit Utrecht)
I. Stribu-Wagner (NIVEL)

ISBN 978-94-6122-095-0

<http://www.nivel.nl>

nivel@nivel.nl

Telefoon 030 2 729 700

Fax 030 2 729 729

©2011 NIVEL, Postbus 1568, 3500 BN UTRECHT

In opdracht van Ecorys, een internationaal opererende economische en sociale onderzoeks- en adviesorganisatie

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het NIVEL te Utrecht. Het gebruik van cijfers en/of tekst als toelichting of ondersteuning in artikelen, boeken en scripties is toegestaan, mits de bron duidelijk wordt vermeld.

Inhoud

| | |
|---|-----------|
| Samenvatting | 5 |
| 1 Inleiding | 7 |
| 2 Methoden | 9 |
| 2.1 Dataverzameling | 9 |
| 2.2 Definitie kleine kwalen | 9 |
| 2.3 Berekeningen | 11 |
| 2.3.1 Aantal contacten | 11 |
| 2.3.2 Type contacten | 11 |
| 2.3.3 Prescripties en verwijzingen | 12 |
| 3 Resultaten | 13 |
| 3.1 Kleine kwalen | 13 |
| 3.2 Contacten met de huisartsenpraktijk | 13 |
| 3.3 Voorschriften | 16 |
| 3.4 Verwijzingen | 18 |
| 4 Discussie en Conclusie | 20 |
| | |
| Bijlage 1 | 22 |
| Bijlage 2 | 24 |
| Bijlage 3 | 26 |
| Bijlage 4 | 28 |
| Bijlage 5 | 30 |
| Bijlage 6 | 66 |
| Referenties | 80 |

Samenvatting

In de periode 2006-2009 is het aantal contacten met de huisarts toegenomen met 17%, hetgeen een verhoging van de werkbelasting van huisartsen betekent. Een deel van deze contacten met de huisartsen betreft zogenoemde kleine kwalen. Dit zijn 'self-limiting' aandoeningen die weinig tot geen professionele medische interventie behoeven en waarbij zelfzorg vaak volstaat. Over de omvang van kleine kwalen in de huisartspraktijk is weinig bekend en nog minder is bekend welk beleid vervolgens wordt gevoerd. Om hierin een beter inzicht te krijgen, is een onderzoek uitgevoerd op basis van het Landelijk Informatie Netwerk Huisartsenzorg (LINH) voor de jaren 2003-2009.

Welke aandoeningen onder de definitie van kleine kwaal vallen is enigszins arbitrair. Daarom is voorafgaand aan dit onderzoek een Delphi onderzoek uitgevoerd om klachten en aandoeningen die de groep kleine kwalen vormen te identificeren op basis van ICPC codes. Binnen het Delphi onderzoek hebben vier huisartsen en vier apothekers door middel van een 'zelfzorgscore' van 0-100% per kwaal aangegeven in welke mate zelfzorg bij deze aandoening of klacht zou volstaan. Onder zelfzorg wordt zowel een afwachtend beleid als gebruik van zelfzorgmiddelen verstaan. Per kwaal is de gemiddelde score berekend. Dit resulteerde in een lijst van twaalf kleine kwalen (ICPC codes) met een gemiddelde zelfzorgscore van 75% of hoger. Van deze twaalf ICPC codes vielen er zeven binnen de ICPC groep Huid en Onderhuid, twee binnen de groep Ademhalingsorgaan, twee binnen Maag- Darmkanaal en één in de groep Algemeen.

In 2009 was het totaal aantal gewogen contacten voor kleine kwalen 2751 per 10.000 ingeschreven patiënten. In 2006 waren dit nog 2189 gewogen contacten per 10.000 patiënten, hetgeen een toename van 26% betekent. De meeste contacten hadden betrekking op de klacht 'Hoesten' en op 'Dermatomycosen' (schimmels of gisten op de huid). Bij een contact in verband met een kleine kwaal was dit in 67% van de gevallen de enige reden voor het benaderen van de huisartsenpraktijk. In de andere gevallen was er ook een andere reden om contact op te nemen. Van alle korte consulten in 2009 had 5,6% betrekking op een kleine kwaal, in 2006 was dit aandeel 5,5%.

Op basis van het Delphi onderzoek is ICPC code S17 (schaafwond/schram/ blaar) de kwaal met de hoogste zelfzorgscore, dus 'grootste' kleine kwaal. Deze ICPC code heeft een zelfzorgscore van 85%. Dit betekent dat bij gemiddeld 15% van de patiënten met deze aandoening professionele hulp noodzakelijk is. Om hier een beeld van te krijgen zijn per ICPC code de verwijzingen naar specialisten of andere eerstelijns zorgverleners bekeken. Er werd weinig verwezen voor een kleine kwaal, slechts bij 1% van de consulten werd de patiënt verwezen. Kleine kwalen leiden dus in beperkte mate tot een verwijzing en het lijkt aannemelijk dat de gevonden groep ICPC codes die tezamen de groep kleine kwalen vormen mogelijk geen onterechte codes bevat .

Van de patiënten die in 2009 de huisartsenpraktijk consulteerden voor een kleine kwaal kreeg in 2009 56% een voorschrift voor een geneesmiddel of verwijzing. Bij 44% van de patiënten werd dus een expectatief beleid gevoerd. In 2006 kreeg 59% van de patiënten een prescriptie of verwijzing voor een kleine kwaal en werd bij 41% een expectatief beleid gevoerd.

In de periode 2006-2009 nam de vraag naar huisartsgeneeskundige zorg toe, waarbij ook de vraag naar zorg vanwege kleine kwalen toenam. Bijna de helft van de patiënten die een consult aanvroeg bij de huisarts vanwege een kleine kwaal verliet de praktijk zonder voorschrift voor een geneesmiddel of een verwijzing. Deze kleine kwalen kunnen vermoedelijk meestal met zelfzorg, dat wil zeggen afwachtend beleid of een zelfzorgmiddel, verholpen worden. Belangrijke voorwaarde is voldoende kennis bij de patiënt om een kleine kwaal te herkennen. Dit mag echter niet ten koste gaan van de kwaliteit van zorg en de functie van de huisarts om, waar nodig, gerust te stellen of advies te geven. Kleine kwalen betreffen 5,6% van het totaal aantal consulten bij de huisarts. Meer zelfzorg voor kleine kwalen zal dus slechts een beperkte bijdrage kunnen leveren bij het terugdringen van de werkbelasting van de huisartsen.

1 Inleiding

In de periode 2006-2009 is het aantal contacten met de huisarts met 17% toegenomen. Deze contacten betreffen een breed scala aan klachten en aandoeningen. Een deel van deze contacten handelen over zogenoemde kleine kwalen. Dit zijn 'self-limiting' aandoeningen die weinig tot geen professionele medische interventie behoeven. Het betreft meestal reële klachten die veel hinder kunnen veroorzaken en die een belasting voor de patiënt kunnen zijn.

Over de omvang van kleine kwalen in de huisartsenpraktijk is weinig bekend. Nog minder is bekend voor welke kleine kwalen patiënten contact zoeken met de huisartsenpraktijk en welk beleid vervolgens wordt gevoerd. Uit interviews met Britse huisartsen kwam naar voren dat, naar hun mening, 39% van hun tijd besteed wordt aan kleine kwalen en 96% van de huisartsen gaf aan in de afgelopen week ten minste één contact te hebben gehad waarbij de reden een kleine kwaal was.¹ Ander Brits onderzoek liet zien dat de kleine kwalen 7% van de consulten betroffen.² Noors onderzoek bij de 'buiten kantooruren' eerstelijnszorg liet zien dat 28% van de consulten een kleine kwaal betrof, en dat deze 18% van de tijd van artsen in beslag nam.³

In Nederland is eveneens weinig bekend over het aandeel kleine kwalen van de totale werkbelasting van huisartsen. Nog minder is bekend over verschuivingen door de jaren heen. Een onderzoek over de periode 1987-2001 laat een afname zien van patiëntbezoeken aan de huisarts voor een kleine kwaal.⁴ Patiënten die het meest hechten aan een bezoek aan de huisarts voor een kleine kwaal zijn oudere patiënten, mannen, patiënten met een lager opleidingsniveau en patiënten met een niet-Westerse culturele achtergrond.⁴

In Groot Brittannië is de laatste jaren veel aandacht voor het verminderen van de werkbelasting van huisartsen door patiënten te stimuleren tot zelfzorg voor kleine kwalen. Twee interventies, waarbij de apotheek een grote rol heeft, waren succesvol in de afgelopen jaren; 1) meer en duidelijke informatie geven aan de patiënten met betrekking tot zelfzorgmiddelen voor kleine kwalen; 2) het vergroten van het aanbod van zelfzorgmiddelen door het vrijgeven van meer medicijnen zonder recept.⁵ Een Schotse studie liet een verschuiving van werkbelasting van de huisarts naar de apotheek zien van 38% voor kleine kwalen op basis van betere informatie schema's voor zelfzorg middelen.⁶ De totale werkbelasting van de huisartsen nam echter niet significant af.

In Nederland is een toename in de verkoop van zelfzorgmiddelen waargenomen over de periode 2007-2010. Deze toename vond vooral plaats via de verkoop in supermarkten van algemeen verkrijgbare middelen die sinds 2007 overal verkocht mogen worden, waarbij geen afname van deze middelen bij drogist of apotheek werd waargenomen.⁷

De uitgave aan zelfzorgmedicatie per hoofd van de bevolking verschilt per land. Een onderzoek van de Europese Vereniging van de Fabrikanten van Zelfzorggeneesmiddelen (AESGP) liet zien dat dit aandeel als onderdeel van de totale farmaceutische markt het hoogst is in Zwitserland (16%). In het Verenigd Koninkrijk en Nederland bedragen deze percentages respectievelijk 13% en 11% en in Portugal is het percentage het laagst (7%).⁸

Kleine kwalen vergroten de werkbelasting van huisartsen, terwijl zelfzorg of zelfzorgmedicatie regelmatig volstaat. Met gegevens uit het Landelijk Informatie Netwerk Huisartsenzorg (LINH) wordt onderzocht voor welke problemen en met welke frequentie contact wordt opgenomen in verband met kleine kwalen en wat het gevoerde beleid is. De analyse beslaat de jaren 2003-2009.⁹

2 Methoden

2.1 Dataverzameling

De gegevens zijn afkomstig uit routinematig bijgehouden elektronische patiëntendossiers van ruim 330.000 patiënten afkomstig van 84 huisartsenpraktijken die deelnemen aan het LINH.⁹ Deze huisartsenpraktijken zijn verspreid over Nederland. De leeftijd- en geslachtsverdeling van de ingeschreven patiënten in de LINH-praktijken vormt een goede afspiegeling van de Nederlandse bevolking⁹, er is een lichte ondervertegenwoordiging van mensen van 65 jaar en ouder en een lichte oververtegenwoordiging van vrouwen in de leeftijdsgroep 15-44 jaar.

Huisartsenpraktijken aangesloten bij LINH leggen op continue basis gegevens vast over diagnoses, contacten, geneesmiddelvoorschriften en verwijzingen in het kader van hun dagelijkse zorgverlening. Diagnoses worden geregistreerd volgens de 'International Classification of Primary Care' (ICPC), een classificatiesysteem voor klachten, symptomen en aandoeningen in de huisartspraktijk.¹⁰ Indien een patiënt een huisarts bezoekt voor meerdere klachten, symptomen of aandoeningen tijdens één contact, dan worden ook meerdere ICPC codes geregistreerd, tot een maximum van drie. Voor dit onderzoek werden de LINH gegevens van 2003, 2006 en 2009 gebruikt.

De gegevens voor prescripties zijn afkomstig uit de module 'prescriptie', waarin LINH-huisartsen gegevens over het voorschrijven van geneesmiddelen systematisch vastleggen in het HIS. De ATC-code (Anatomisch Therapeutisch Chemisch Classificatiesysteem) is voor vrijwel alle recepten bekend. Tevens worden bij de prescripties de diagnoses geregistreerd op basis van ICPC.

Per verwijzing legt de huisarts vast naar welk specialisme wordt verwezen voorzien van de diagnose op basis van ICPC. LINH-huisartsen registreren ook verwijzingen binnen de eerste lijn. Voor een aantal disciplines, zoals bijvoorbeeld de wijkverpleging, het maatschappelijk werk, fysiotherapie (per 01-01-2006) en oefentherapie (per 01-07-2008), is geen formele verwijzing (machtiging) noodzakelijk omdat deze rechtstreeks toegankelijk zijn voor de patiënt. Hierdoor is er geen sprake van een 'echte' verwijzing in de formele zin van het woord (verwijsbriefje). In gevallen waarin er geen formele verwijzing nodig is, maar de huisarts de patiënt wel nadrukkelijk en actief aanraadt een andere zorgverlener, bijvoorbeeld een fysiotherapeut te consulteren, wordt verondersteld dat de huisarts toch een verwijzing registreert.

2.2 Definitie kleine kwalen

Welke aandoeningen onder de definitie van kleine kwaal vallen is enigszins arbitrair. Voorafgaand aan dit onderzoek is daarom een Delphi onderzoek onder huisartsen en apothekers uitgevoerd. Doel van dit onderzoek was vast te stellen welke ICPC codes

betrekking hebben op 'kleine kwalen', en tevens hoe hoog het aandeel zelfzorg is van de betreffende aandoening of klacht. Kleine kwalen werden hiervoor nauwer gedefinieerd als aandoeningen die in aanmerking komen voor zelfzorg. Daarbij was het geen criterium of er daadwerkelijk zelfzorgmiddelen beschikbaar waren. 'Afwachtend beleid' door de patiënt zelf werd eveneens beschouwd als een vorm van zelfzorg.

De volledige ICPC lijst is aan de hand van handboeken (Zelf Dokteren, Consumentenbond, Kleine kwalen in de huisartspraktijk en Kleine kwalen bij kinderen) over kleine kwalen gescreend op aandoeningen die in aanmerking komen voor zelfzorg.¹¹⁻¹³ Vier apothekers en vier huisartsen zijn benaderd voor deelname aan het onderzoek (de referenten). Alle huisartsen en apothekers hadden in meer of mindere mate ervaring met praktijkonderzoek en/of richtlijnontwikkeling. De referenten werd gevraagd tweemaal een vragenlijst in te vullen.

De voorselectie van aandoeningen op ICPC code werd voorgelegd aan de referenten en hierbij werd verzocht om in deze ronde aan te geven welk percentage van de patiënten met een bepaalde ICPC code, naar de mening van de referent, zelfzorg volstaat. Hierbij werd gebruik gemaakt van een 6 puntsschaal (0%, 20%, 40%, 60%, 80%, 100%). Tevens werd de referenten in de eerste ronde gevraagd aan te geven of zij nog mogelijke kleine kwalen missen.

Na afsluiten van de eerste ronde werden de reacties van de referenten geanalyseerd. Alle referenten kregen in een tweede ronde feedback van hun eigen score per aandoening voorzien van de gemiddelde score (uitgesplitst naar huisarts en apotheker) en aangevuld met de in de eerste ronde toegevoegde ICPC coderingen. De referenten werd vervolgens gevraagd in hoeverre hun inschatting uit ronde 1 aanpassing behoefde en welke aanpassing.

De resultaten uit ronde 2 waren uitgangspunt voor een indeling van de ICPC codes in drie groepen. De **zelfzorgscore** is het gemiddelde van de scores zoals gegeven door de acht referenten tijdens ronde 2.

1. ICPC codes met een gemiddelde 'zelfzorg-score' > 75 % en een range in score die kleiner is dan 50%. Van deze ICPC codes wordt aangenomen dat ze kleine kwalen vertegenwoordigen.
2. ICPC codes met een gemiddelde 'zelfzorg-score' tussen de 50% en 75% en een range in score die kleiner is dan 50%. Van deze ICPC codes wordt aangenomen dat ze aandoeningen en klachten vertegenwoordigen waarbij meestal zelfzorg volstaat.
3. ICPC codes met een gemiddelde 'zelfzorg-score' <50% of een range in score die groter is dan 50%. Bij deze ICPC codes speelt zelfzorg geen belangrijke rol en/of is er sprake van onvoldoende overeenstemming tussen de referenten.

Bij groep 3 speelt zelfzorg geen belangrijke rol en deze codes zijn dan ook niet meegenomen in dit onderzoek. De resultaten voor de groep ICPC codes die gezien worden als grotendeels een kleine kwaal (groep 1) worden in het rapport besproken. Daar waar in het

rapport wordt gesproken over kleine kwalen, worden alleen de ICPC codes bedoeld die behoren bij deze groep (zelfzorgscore > 75%). Ter informatie staan de resultaten van groep 2 in de bijlagen.

2.3 Berekningen

2.3.1 Aantal contacten

Patiënten kunnen contact opnemen met de huisarts voor één of meerdere klachten tegelijkertijd. Indien een patiënt voor meerdere klachten of aandoeningen bij de huisarts komt, geeft het tellen van één van deze klachten als een volledig contact mogelijk een overschatting. Om hiermee rekening te houden is in dit onderzoek een correctie toegepast voor het aantal klachten waarmee een patiënt tijdens een contact bij de huisarts komt. Bij ieder contact is het aantal bijbehorende ICPC codes geteld. Bij één ICPC code telt een contact volledig mee, bij meerdere ICPC codes wordt het contact gedeeld door het aantal verschillende ICPC codes. Deze weging is ongeacht of de desbetreffende overige ICPC codes onder de definitie van een kleine kwaal vallen. Vervolgens werd het gecorrigeerde contact ook nog gewogen naar zelfzorgscore, om op deze manier rekening te houden met het gegeven dat de mate van zelfzorg verschilt per ICPC code. Deze zelfzorgscore is bepaald op basis van bovengenoemd Delphi onderzoek. Een contact met één ICPC code en een zelfzorg score van 85% telt dus voor 0,85 mee, terwijl een contact met 2 ICPC codes en een zelfzorgscore van 80% voor 0,40 meetelt.

2.3.2 Type contacten

Het totaal aantal contacten met de huisartsenpraktijk per 10.000 ingeschreven patiënten is de optelling van bovengenoemde gewogen scores. Waar in dit rapport gesproken wordt over contacten of type contacten, worden de gewogen contacten bedoeld. De contacten per 10.000 ingeschreven patiënten zijn berekend per ICPC code apart, en voor de groep ICPC codes met een zelfscore >75% (groep 1) en voor de groep ICPC codes met een zelfzorgscore >50% (groep 2). Dit is bepaald voor alle contacten tezamen en apart voor verschillende type contacten. De contacten zijn onderverdeeld in korte- en lange consulten, in korte- en lange visites, in telefonische consulten, herhaalrecepten, vaccinaties en email consulten. Bij een lang consult of een lange visite is de duur langer dan 20 minuten. Deze informatie komt in 2006 en 2009 uit de gedeclareerde contacten van de huisarts. Ten tijde van het vorige zorgstelsel in 2003 konden huisartsen geen losse contacten declareren voor ziekenfondspatiënten. De contactinformatie voor 2003 is gebaseerd op de ingeschreven patiënten selectie en contactsoort, indien contactsoort een substitutie was van CTG-codes tussen 12000 en 12005. Voor 2003 kon geen onderverdeling gemaakt worden in korte of lange consulten, korte of lange visites noch is informatie bekend met betrekking tot vaccinaties. Voor 2003 wordt dan ook alleen een onderscheid gemaakt tussen visites, consulten, telefonische consulten en email consulten. Vanwege de afwijkende methode van registratie van de contacten in 2003 ten opzichte van 2006 en 2009 worden vergelijkingen over de jaren heen met betrekking tot de contacten alleen 2006 en 2009 meegenomen. Het jaar 2003 is meegenomen om een globaal beeld te krijgen over de periode vanaf 2003.

2.3.3 Prescripties en verwijzingen

Bij de presentatie van verwijzingen en prescripties per 10.000 ingeschreven patiënten voor de verschillende ICPC codes is geen correctie toegepast voor aantal verschillende klachten of de zelfzorg score. Bij de prescripties is de diagnose (ICPC) code genomen die bij de desbetreffende prescriptie is opgegeven.

3 Resultaten

3.1 Kleine kwalen

Het Delphi onderzoek om ICPC codes te identificeren die kleine kwalen bevatten resulteerde in een lijst van 12 ICPC codes die klachten en aandoeningen vertegenwoordigen met een zelfzorgscore hoger dan 75% (groep 1). Van deze 12 ICPC codes vallen er zeven binnen de ICPC groep Huid en Onderhuid, twee binnen de groep Ademhalingsorgaan, twee binnen Maag- Darmkanaal en één code valt in de groep Algemeen. In tabel 3.1 staan de ICPC codes voor kleine kwalen met zelfzorgscore.

Tabel 3.1: Kleine kwalen met een zelfzorgscore groter dan 75% en de range minder dan 50%

| ICPC code | Omschrijving | Zelfzorgscore (%) | Range (%) |
|-----------|----------------------------------|-------------------|-----------|
| S17 | Schaafwond/schram/blaar | 85 | 15 |
| S20 | Likdoorns/eeltknobbels | 85 | 20 |
| R07 | Niezen/neusverstopping/loopneus | 82 | 30 |
| D08 | Flatulentie/gaspijn/boeren | 81 | 10 |
| S16 | Buil/contusie intacte huid | 81 | 20 |
| D22 | Wormen/oxyuren/andere parasieten | 79 | 10 |
| S22 | Symptoom/klacht nagels | 78 | 35 |
| S89 | Luieruitslag | 78 | 10 |
| A72 | Waterpokken | 77 | 20 |
| S12 | Beet/steek insect | 77 | 15 |
| S74 | Dermatomycosen | 77 | 10 |
| R05 | Hoesten | 76 | 10 |

De lijst met ICPC codes met een zelfzorgscore tussen de 50% en 75% is te vinden in de bijlage. Hierbij gaat het om ICPC codes waarvan wordt aangenomen dat ze klachten en aandoeningen vertegenwoordigen waarbij meestal zelfzorg volstaat.

3.2 Contacten met de huisartsenpraktijk

De aantallen contacten met de huisartsenpraktijk voor kleine kwalen staan in tabel 3.2. Het gaat hierbij om alle vormen van contacten tezamen van zowel de huisarts als de praktijk ondersteuner (POH). Het aantal contacten met de huisartsenpraktijk is gebaseerd op 40 Praktijken in 2009. Voor 2003 gaat dit om 45 praktijken en in 2006 om 65 praktijken .

Tabel 3.2: Aantal contacten met de huisartsenpraktijk per 10.000 ingeschreven patiënten in 2003, 2006 en 2009 voor kleine kwalen*

| ICPC code | Omschrijving | 2003** | 2006 | 2009 |
|-----------|----------------------------------|--------|-------|--------|
| S17 | Schaafwond/schram/blaar | 89,8 | 103,0 | 132,6 |
| S20 | Likdoorns/eeltknobbels | 52,0 | 50,1 | 64,2 |
| R07 | Niezen/neusverstopping/loopneus | 86,3 | 99,2 | 139,9 |
| D08 | Flatulentie/gaspijn/boeren | 21,1 | 18,7 | 25,3 |
| S16 | Buil/contusie intacte huid | 84,2 | 107,6 | 120,8 |
| D22 | Wormen/oxyuren/andere parasieten | 22,1 | 26,3 | 28,6 |
| S22 | Symptoom/klacht nagels | 23,1 | 26,5 | 28,9 |
| S89 | Luieruitslag | 20,7 | 18,5 | 29,0 |
| A72 | Waterpokken | 27,8 | 40,4 | 34,7 |
| S12 | Beet/steek insect | 93,3 | 137,7 | 163,7 |
| S74 | Dermatomycosen | 705,6 | 638,2 | 744,4 |
| R05 | Hoesten | 848,4 | 922,4 | 1239,2 |
| Totaal | | 2074 | 2189 | 2751 |

* Deze contactcijfers zijn gecorrigeerd voor het aantal klachten tijdens het contact en de zelfzorgscore.

** Contacten in 2003 zijn gebaseerd op de losse contacten, en in 2006 en 2009 op de gedeclareerde contacten.

Het totaal aantal contacten voor kleine kwalen laat een toename zien van 2189 naar 2751 contacten per 10.000 patiënten in de periode 2006 – 2009, een stijging van 26%. De meeste contacten hebben betrekking op de klacht ‘Hoesten’ en op de aandoening ‘Dermatomycosen’ (schimmels of gisten op de huid). De grootste toename in absolute aantallen sinds 2006 wordt gevonden voor de klacht ‘Hoesten’ en de grootste relatieve toename voor ‘Luieruitslag’. Eén aandoening, ‘Waterpokken’, laat een afname zien van 40 contacten per 10.000 patiënten in 2006 naar 35 contacten per 10.000 patiënten in 2009. Bij 67% van de contacten in verband met een kleine kwaal was de kleine kwaal de enige reden voor het benaderen van de huisartsenpraktijk, in de overige gevallen was er ook nog een andere reden om contact op te nemen. Deze percentages waren voor de jaren 2003, 2006 en 2009 respectievelijk 70%, 67% en 64%.

Voor alle aandoeningen en klachten tezamen, dus kleine en niet kleine kwalen tezamen, was het aantal contacten in 2006 52.150 contacten per 10.000 patiënten en in 2009 bedroeg het totaal aantal contacten 61.181 per 10.000 patiënten. Dit betreft ruwe contactcijfers, dwz niet gecorrigeerd voor het aantal klachten tijdens een contact of de zelfzorgscore.

In tabel 3.3 worden de contacten voor kleine kwalen uitgesplitst naar consulten korter dan 20 minuten, telefonische consulten en herhaalrecepten. In de bijlagen 2 tot en met 4 is een overzicht te vinden van alle typen contacten per 10.000 ingeschreven patiënten voor de jaren 2003, 2006 en 2009.

Tabel 3.3: Aantal consulten, telefonische consulten en herhaalrecepten per 10.000 ingeschreven patiënten in 2003, 2006 en 2009 voor kleine kwalen*

| ICPC code | Omschrijving | Consult kort** | | | Telefonisch consult | | | Herhaal recept | | |
|-----------|-----------------------------------|----------------|------|------|---------------------|------|------|----------------|------|------|
| | | 2003 | 2006 | 2009 | 2003 | 2006 | 2009 | 2003 | 2006 | 2009 |
| S17 | Schaafwond/schram/blaar | 74 | 77 | 80 | 5 | 7 | 11 | 3 | 11 | 19 |
| S20 | Likdoorns/eeltknobbels | 40 | 36 | 43 | 2 | 2 | 4 | 6 | 7 | 6 |
| R07 | Niezen/neus-verstopping/loopneus | 52 | 48 | 57 | 11 | 8 | 16 | 22 | 38 | 60 |
| D08 | Flatulentie/gaspijn/boeren | 14 | 10 | 12 | 3 | 2 | 3 | 4 | 5 | 7 |
| S16 | Buil/contusie intacte huid | 70 | 84 | 93 | 4 | 8 | 12 | 3 | 5 | 6 |
| D22 | Wormen/oxyuren/ andere parasieten | 10 | 8 | 9 | 7 | 15 | 15 | 6 | 3 | 3 |
| S22 | Symptoom/klacht nagels | 20 | 20 | 20 | 1 | 2 | 3 | 1 | 2 | 2 |
| S89 | Luieruitslag | 12 | 13 | 19 | 4 | 2 | 5 | 4 | 3 | 5 |
| A72 | Waterpokken | 19 | 24 | 21 | 7 | 15 | 12 | 1 | 1 | 1 |
| S12 | Beet/steek insect | 73 | 96 | 109 | 13 | 29 | 39 | 7 | 11 | 11 |
| S74 | Dermatomycosen | 491 | 403 | 444 | 52 | 41 | 54 | 153 | 160 | 187 |
| R05 | Hoesten | 540 | 523 | 691 | 138 | 138 | 242 | 146 | 221 | 226 |
| Totaal | | 1416 | 1342 | 1597 | 247 | 269 | 416 | 355 | 466 | 532 |

* Deze contactcijfers zijn gecorrigeerd voor het aantal klachten en de zelfzorgscore.

** In 2003 betreffen de consultcijfers zowel de korte als de lange consulten, in 2006 en 2009 alleen de consulten korter dan 20 minuten.

Voor kleine kwalen zijn er in 2009 1597 korte consulten, 416 telefonische consulten en 532 herhaalrecepten per 10.000 patiënten geregistreerd. Deze 3 type contacten vormen tezamen ruim 92% van alle contacten in 2009 en in 2006 was dit 95%. Zowel korte consulten, telefonische consulten als herhaalrecepten laten een toename zien over de periode 2006-2009, waarbij de telefonische consulten relatief het meeste zijn toegenomen in deze periode; een toename van 269 per 10.000 patiënten in 2006 naar 416 per 10.000 patiënten in 2009 (55%). De grootste toename voor korte consulten en telefonische consulten wordt gevonden voor Luieruitslag. Bij de herhaalrecepten is de toename het grootst voor Schaafwond/schram/blaar. Voor de meeste kleine kwalen wordt vaker een kort consult gevraagd dan een telefonisch consult, alleen voor Wormen/oxyuren/ andere parasieten wordt vaker een telefonisch consult aangevraagd.

Kleine kwalen vormen een beperkt onderdeel van de totale werklust, het aandeel kleine kwalen van alle korte consulten in de huisartsenpraktijk in 2009 was 5,6%, in 2006 was dit 5,5%. Dit is het absolute aandeel van kleine kwalen binnen het totaal aantal consulten, dus zonder correctie voor zelfzorgscore of het aantal klachten per consult.

Tabel 3.4: Demografische kenmerken van de patiënten die contact hadden met de huisartsenpraktijk voor een kleine kwaal in 2006 en 2009

| ICPC code | Omschrijving | Leeftijd (jr) | Geslacht | Leeftijd (jr) | Geslacht |
|-----------|--------------------------------------|-----------------|----------|-----------------|----------|
| | | Gemiddelde (SD) | (% man) | Gemiddelde (SD) | (% man) |
| | | 2006 | 2006 | 2009 | 2009 |
| S17 | Schaafwond/schram/blaar | 45,0 (0,8) | 49,7 | 46,9 (0,9) | 49,3 |
| S20 | Likdoorns/eeltknobbels | 48,8 (0,8) | 41,3 | 50,2 (0,8) | 43,3 |
| R07 | Niezen/neus-verstopping/ loopneus | 40,0 (0,6) | 49,0 | 39,4 (0,7) | 50,3 |
| D08 | Flatulentie/gaspijn/boeren | 53,0 (1,2) | 39,4 | 53,8 (1,5) | 51,6 |
| S16 | Buil/contusie intacte huid | 37,5 (0,6) | 43,9 | 38,2 (0,8) | 45,7 |
| D22 | Wormen/oxyuren/ andere parasieten | 21,1 (0,9) | 39,1 | 21,0 (1,2) | 37,3 |
| S22 | Symptoom/klacht nagels | 36,8 (1,0) | 47,6 | 38,5 (1,2) | 48,3 |
| S89 | Luieruitslag | 4,5 (0,9) | 38,2 | 5,3 (1,0) | 33,9 |
| A72 | Waterpokken | 5,9 (0,4) | 49,7 | 5,6 (0,6) | 53,0 |
| S12 | Beet/steek insect | 36,5 (0,5) | 40,4 | 38,3 (0,6) | 38,8 |
| S74 | Dermatomycosen | 40,0 (0,2) | 50,2 | 39,5 (0,3) | 49,3 |
| R05 | Hoesten | 41,7 (0,2) | 41,5 | 41,8 (0,3) | 42,7 |

De gemiddelde leeftijd en het geslacht van de patiënten die contact zochten met de huisartsenpraktijk voor een kleine kwaal in de jaren 2006 en 2009 staan gerapporteerd in tabel 3.4. De gemiddelde leeftijd van alle patiënten in LINH was 39,6 (SD: 0,1) jaar en 46% van de patiënten was man. Voor de kleine kwalen luieruitslag (S89), waterpokken (A72) en in mindere mate voor wormen/oxyuren/andere parasieten (D22) hebben met name jongere patiënten contact met de huisarts. De leeftijdsverdeling voor de aandoening luieruitslag is behoorlijk scheef, bijna 1% van de patiënten die hiervoor contact zocht was ouder dan 70 jaar, en 89% was jonger dan 5 jaar. Voor flatulentie (D08), likdoorns/eeltknobbels (S20) en schaafwond/schram/blaar (S17) hadden met name oudere patiënten contact met de huisarts.

3.3 Voorschriften

In tabel 3.5 staan de top-15 geneesmiddelvoorschriften voor de ICPC codes van kleine kwalen voor de jaren 2003, 2006 en 2009. De volledige lijst staat in bijlage 5. Er is een toename in aantal geneesmiddelen voorschriften voor kleine kwalen te zien in deze periode. De volgorde in top-15 voorschriften laat verschuivingen zien in de tijd, waarbij opiumalkaloïden en derivaten (hoestprikkeldempende middelen) alsmede tetracyclines (breed spectrum antibiotica) richting de top schuiven en dus vaker zijn voorgeschreven, terwijl glucocorticoiden relatief minder vaak worden voorgeschreven. Opiumalkaloïden, Corticosteroiden (neussprays), tetracyclines, selectieve beta-2-sympathicomimetica (bronchusverwijdende pufjes), en glucocorticoiden (ontstekingsremmende pufjes) worden vooral voorgeschreven voor de klacht hoesten. Tetracyclines worden echter ook geregeld voorgeschreven voor een beet/steek insecten. Neusspray wordt ook nog frequent voorgeschreven voor de klacht niezen/neusverstopping/loopneus. Protonpompremmers (maagzuurremmers) worden voornamelijk voorgeschreven voor hoesten en voor de klacht flatulentie/gaspijn/boeren. Aan de hand van de ATC codes is niet te achterhalen in welke vorm en dosering het geneesmiddel is voorgeschreven en of het in een lichte vorm is.

Hierdoor is het niet mogelijk te achterhalen of het geneesmiddel ook zonder recept verkrijgbaar is. Van de patiënten die in 2009 voor een kleine kwaal een consult aangevraagd hebben kreeg 55% een voorschrift voor een geneesmiddel mee en in 2006 kreeg 58% van de patiënten een prescriptie voor een kleine kwaal.

Tabel 3.5: Aantal geneesmiddelvoorschriften per 10.000 ingeschreven patiënten voor kleine kwalen. De 15 meest frequente voorschriften zijn weergegeven*

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|---------------|---|-------|-------|-------|
| R05DA | Opiumalkaloiden en derivaten | 261,2 | 299,0 | 373,0 |
| D01AC | Imidazool- en triazoolderivaten | 336,5 | 272,1 | 321,6 |
| D07XA | Zwak werkzame corticosteroiden met overige middelen | 152,7 | 176,0 | 212,1 |
| R01AD | Corticosteroiden | 70,0 | 91,8 | 134,7 |
| D01BA | Antimycotica voor systemisch gebruik | 96,1 | 87,4 | 99,4 |
| J01AA | Tetracyclines | 31,8 | 47,3 | 82,5 |
| R03AC | Selectieve beta-2-sympathicomimetica | 49,4 | 52,4 | 69,6 |
| J02AC | Triazoolderivaten | 55,6 | 61,5 | 61,8 |
| R03BA | Glucocorticoiden | 63,0 | 73,3 | 61,5 |
| D01AE | Overige lokale antimycotica | 59,0 | 47,8 | 56,3 |
| R03AK | Sympathicomimetica met andere astma/copd-middelen | 12,3 | 21,1 | 39,7 |
| A02BC | Protonpompremmers | 12,6 | 16,5 | 39,4 |
| D07AB | Matig sterk werkzame corticosteroiden (groep ii) | 16,1 | 20,3 | 31,6 |
| R06AX | Overige antihistaminica voor systemisch gebruik | 16,9 | 20,4 | 28,8 |
| R03BB | Parasympathicolitica | 15,1 | 16,8 | 26,1 |
| Niet ingevuld | | 49,8 | 69,1 | 83,2 |

* Volgorde is op basis van het jaar 2009.

3.4 Verwijzingen

Op basis van het Delphi onderzoek is ICPC code S17 (schaafwond/schram/ blaar) de kwaal met de hoogste zelfzorgscore, dus ‘grootste’ kleine kwaal. Deze ICPC code heeft een zelfzorgscore van 85%. Dit betekent dat bij 15% van de patiënten met deze klacht professionele medische zorg noodzakelijk is. Om hier een beeld van te krijgen zijn per ICPC codes de verwijzingen naar specialisten of andere eerstelijns zorgverleners bekeken.

In 2009 werd 1% van de patiënten met een kleine kwaal doorverwezen. In totaal werd er in 2009 13,5 per 10.000 patiënten verwezen naar de dermatoloog en 10,7 per 10.000 patiënten naar de KNO-arts (tabel 3.6). Eén fulltime werkende huisarts heeft gemiddeld 2350 patiënten, deze heeft dus in 2009 zo’n 3,2 keer naar de dermatoloog doorverwezen voor een kleine kwaal. Dit is bijna een verdubbeling ten opzichte van het aantal verwijzingen vanwege een kleine kwaal naar de dermatologie in 2006. De verwijzingen naar de fysiotherapeut nemen af, dit kan mogelijk te maken hebben dat de fysiotherapeut sinds 2006 vrij toegankelijk is.

Voor alle klachten en aandoeningen tezamen, kleine en niet-kleine kwalen, werd in 2009 1997,5 keer per 10.000 patiënten verwezen naar een specialist.

De volledige lijst verwijzingen voor kleine kwalen, per afzonderlijke ICPC code, is te vinden in bijlage 6.

Tabel 3.6: Aantal verwijzingen per 10.000 ingeschreven patiënten per specialisme voor alle kleine kwalen tezamen. De meest frequente verwijzingen zijn weergegeven*

| Specialisme | 2003** | 2006 | 2009 |
|---------------------|--------|------|------|
| Dermatologie | 4,8 | 7,7 | 13,5 |
| KNO | 4,4 | 6,2 | 10,7 |
| Longarts | 3,3 | 3,7 | 5,1 |
| Podotherapie | 3,0 | 4,7 | 3,9 |
| Chirurgie | | | 2,1 |
| Orthopedie | | | 1,5 |
| Pediatrie | | 1,7 | 1,5 |
| Fysiotherapie | 1,3 | 1,8 | 1,4 |
| Interne geneeskunde | | | 1,4 |

* De volgorde is op basis van 2009.

** Alleen verwijzingen met een frequentie $\geq 1,0$ per 10.000 ingeschreven patiënten zijn weergegeven

Voor de individuele ICPC-codes die een kleine kwaal betreffen staan de verwijzingen in tabel 3.7.

Tabel 3.7: Aantal verwijzingen per 10.000 ingeschreven patiënten per specialisme voor individuele ICPC-codes welke een kleine kwaal betreffen.*

| ICPC omschrijving | Specialisme* | 2003 | 2006 | 2009 |
|-----------------------------|--------------|------|------|------|
| S20 (Likdoorn/eeltknobbels) | Podotherapie | 2,9 | 3,2 | 3,1 |
| S20 (Likdoorn/eeltknobbels) | Orthopedie | | | 1,3 |
| R07 (Niezen/loopneus) | KNO | 3,2 | 4,4 | 7,7 |
| S74 (Dermatomycosen) | Dermatologie | 3,7 | 5,7 | 9,6 |
| R05 (Hoesten) | Longarts | 3,3 | 3,7 | 5,1 |
| R05 (Hoesten) | KNO | 1,2 | 1,6 | 2,9 |
| R05 (Hoesten) | Pediatrie | | 1,4 | |

* Alleen verwijzingen met een frequentie $\geq 1,0$ per 10.000 ingeschreven patiënten zijn weergegeven
 Voor de volgende ICPC codes zijn er geen verwijzingen met een frequentie $\geq 1,0$ per 10.000 ingeschreven patiënten: A72 (Waterpokken), D08 (Flatulentie/gaspijn/boeren), D22 (Wormen/oxyuren/andere parasieten), S12 (Beet/steek insect) S16 (Buil/contusie intacte huid), S17 (Schaafwond/schram/blaar), S22 (Symptoom/klachten nagels), S89 (Luieruitslag).

Voor het merendeel van de kleine kwalen wordt niet verwezen naar een specialist. Van de patiënten die voor een kleine kwaal een consult aanvragen bij de huisarts in 2009 krijgt 56% een voorschrift voor een geneesmiddel of een verwijzing mee en verlaat 44% van de patiënten zonder voorschrift of verwijzing de praktijk. In 2006 kregen 58% van de patiënten een prescriptie of verwijzing voor een kleine kwaal.

4 Discussie en Conclusie

Er zijn twaalf ICPC codes die grotendeels een kleine kwaal betreffen, met een zelfzorg score groter dan 75%. Kleine kwalen met een zelfzorg-score groter dan 75% waarvoor het meest frequent de huisarts geconsulteerd worden zijn hoesten en dermatomycosen. Voor deze klachten en aandoeningen worden voornamelijk hoestdempende middelen en schimmelwerende middelen voorgeschreven. In de periode 2006 tot en met 2009 wordt een toename gezien van het aantal contacten en van het aantal prescripties voor kleine kwalen. Dit betekent dat patiënten met kleine kwalen vaker contact zochten met de huisartsenpraktijk.

De definitie van kleine kwalen in deze studie is gebaseerd op een Delphi onderzoek onder vier huisartsen en vier apothekers. De Delphi methode is een erkende methode voor het samenvatten en vaststellen van meningen van experts voor onderwerpen waar geen consensus over bestaat. In dit onderzoek is de grens van een 'grotendeels' kleine kwaal gelegd bij een zelfzorg-score > 75%. Deze grens is enigszins arbitrair. Om te beoordelen of deze grens reëel is, is het aantal verwijzingen bepaald. Uitgangspunt was dat voor kleine kwalen geen verwijzingen nodig zijn. In totaal werd slechts bij 1% van de korte consulten vanwege een kleine kwaal een verwijzing naar een medisch specialist of andere eerstelijns behandelaar uitgeschreven. Deze verwijzingen zijn voornamelijk naar de dermatoloog vanwege dermatomycosen. Ten opzichte van alle verwijzingen naar de dermatoloog, 240 per 10.000 patiënten, vormen de verwijzingen vanwege dermatomycose 4% van het totaal. Bij alle verwijzingen naar de KNO arts is de kleine kwaal hoesten bij 5% de reden van verwijzen. Kleine kwalen leiden dus in beperkte mate tot een verwijzing en het lijkt aannemelijk dat de gevonden groep ICPC codes die tezamen de groep kleine kwalen vormen mogelijk geen onterechte codes bevat .

In deze studie wordt een contact voor een kleine kwaal gecorrigeerd voor het aantal klachten of aandoeningen welke geregistreerd zijn tijdens hetzelfde contact en vervolgens wordt dit contact gewogen voor de zelfzorgscore. Bij deze correctie telt iedere klacht, d.w.z. iedere ICPC code, even zwaar. Indien een patiënt komt met een ernstige aandoening en terloops een kleine kwaal ter sprake brengt, wordt deze kleine kwaal voor 50% meegeteld. Mogelijk geeft deze berekening een overschatting van het aandeel kleine kwalen tijdens contacten. Het aantal contacten waarbij alleen de kleine kwaal is besproken, en dus geen correctie voor het aantal klachten noodzakelijk was, bedroeg gemiddeld 67%. Bij tweederde van de consulten voor kleine kwalen speelt bovengenoemde overschatting dus geen rol. Deze mogelijke overschatting speelt ook geen rol bij prescripties en verwijzingen, daarbij kan slechts één ICPC code worden vermeld. Aan de andere kant is er mogelijk sprake van een onderschatting van het aandeel kleine kwalen. Het is niet ondenkbaar dat indien een patiënt gedurende een consult voor een aandoening terloops een kleine kwaal ter sprake brengt, deze kleine kwaal niet altijd geregistreerd wordt indien de huisarts geen geneesmiddel voorschrijft of een verwijzing uitschrijft.

In totaal werd tijdens korte consulten vanwege een kleine kwaal in ruim 50% van de keren een geneesmiddel voorgeschreven. Dit zijn vaak hoestdempende of schimmelwerende middelen. Echter in een aantal gevallen betreft het zwaardere geneesmiddelen zoals diverse typen inhalatiepreparaten (o.a. glucocorticoiden). Hierbij kan de vraag gesteld worden of dit nog om een kleine kwaal gaat of dat de bijbehorende ICPC code mogelijk te generiek is. In deze studie is uitgegaan van de codes zoals opgegeven door de huisartsen in het elektronisch patiënten dossier.

In de periode 2006-2009 werd voor de groep kleine kwalen een toename gevonden van 26% voor het aantal gewogen contacten per 10.000 patiënten. Voor alle klachten en aandoeningen tezamen, dus alle ICPC codes, werd voor die periode een toename van 17% gevonden. Dus zowel de kleine kwalen als alle kwalen en aandoeningen tezamen laten een toename zien en daarmee een verzwaring van de werkdruk van de huisarts. De totale werklast in de huisartsenpraktijk vanwege kleine kwalen is beperkt, in 2009 had 5,6% van alle korte consulten betrekking op een kleine kwaal. Dit aantal is lager dan gevonden werd in internationale studies.¹⁻³ Mogelijk heeft dit te maken met de definitie van een kleine kwaal. In ons onderzoek is een vrij strenge definitie van kleine kwaal gehanteerd. Alleen kwalen met een zelfzorgscore van meer dan 75% zijn meegenomen. Bovendien werd vooraf bepaald wat een kleine kwaal was en niet op basis van het consult en het gevoerde beleid van de huisarts.

In tegenstelling tot een eerder onderzoek uit Nederland over de periode 1987-2001, wordt in deze studie een toename van het aantal contacten met de huisartsenpraktijk gevonden voor kleine kwalen.⁴ Naast het verschil in tijdsperiode, zijn in bovengenoemd studie de resultaten gebaseerd op vragenlijsten onder patiënten, dit in tegenstelling tot de huidige studie die op gegevens uit het elektronisch patiënten dossier (EPD) van de huisarts is gebaseerd. Mogelijk komt het verschil tussen zelfrapportage en rapportage uit het EPD, en mogelijk komt het verschil deels door het hanteren van verschillende definities van kleine kwaal.

In de periode 2006-2009 nam de vraag naar huisartsgeneeskundige zorg toe, waarbij ook de vraag naar zorg vanwege kleine kwalen toenam. Bijna de helft van de patiënten die een consult aanvraag bij de huisarts vanwege een kleine kwaal verliet de praktijk zonder voorschrift voor een geneesmiddel of een verwijzing. Deze kleine kwalen kunnen vermoedelijk meestal met zelfzorg, dat wil zeggen afwachtend beleid of een zelfzorgmiddel, verholpen worden. Belangrijke voorwaarde is voldoende kennis bij de patiënt om een kleine kwaal te herkennen. Dit mag echter niet ten koste gaan van de kwaliteit van zorg en de functie van de huisarts om, waar nodig, gerust te stellen of advies te geven. Kleine kwalen betreffen een beperkt deel van het totaal aantal consulten; 5,6% van het totaal. Meer zelfzorg voor kleine kwalen zal dus slechts een beperkte bijdrage kunnen leveren bij het terugdringen van de werkbelasting van de huisartsen, hiervoor zal gezocht moeten worden naar andere factoren.

Bijlage 1

Klachten en aandoeningen met een zelfzorgscore groter dan 50%¹⁴

| ICPC code | Omschrijving | Zelfzorgscore(%) |
|-----------|-------------------------------------|------------------|
| S17 | Schaafwond/schram/blaar | 85 |
| S20 | Likdoorns/eeltknobbels | 85 |
| R07 | Niezen/neusverstopping/loopneus | 82 |
| D08 | Flatulentie/gaspijn/boeren | 81 |
| S16 | Buil/contusie intacte huid | 81 |
| D22 | Wormen/oxyuren/andere parasieten | 79 |
| S22 | Symptoom/klacht nagels | 78 |
| S89 | Luieruitslag | 78 |
| A72 | Waterpokken | 77 |
| S12 | Beet/steek insect | 77 |
| S74 | Dermatomycosen | 77 |
| R05 | Hoesten | 76 |
| R21 | Symptomen/klachten keel | 74 |
| S96 | Acne | 73 |
| A76 | Andere virusziekten met exantheem | 72 |
| D12 | Obstipatie | 71 |
| K96 | Hemorroiden | 71 |
| W14 | Morning after pil/over. anticoncept | 71 |
| A09 | Transpiratie problemen | 70 |
| N02 | Spanningshoofdpijn | 70 |
| S86 | Seborroisch eczeem/roos | 70 |
| D03 | Zuurbranden | 69 |
| D11 | Diarree | 69 |
| D19 | Symptoom/klacht tanden/tandvles | 69 |
| D20 | Symptoom/klacht mond/tong/lippen | 69 |
| N01 | Hoofdpijn | 69 |
| X02 | Pijnlijke menstruatie | 69 |
| P17 | Tabaks misbruik | 68 |
| S71 | Herpes simplex lip/genitaal | 68 |
| D09 | Misselijkheid | 67 |
| L08 | Schouder symptomen/klachten | 67 |
| L18 | Spierpijn/fibrositis | 67 |
| H01 | Oorpijn | 66 |
| S02 | Pruritus/jeuk | 66 |
| S03 | Wratten | 66 |
| R97 | Hooikoorts/allergische rhinitis | 65 |
| D05 | Perianale jeuk | 63 |
| F71 | Allergische conjunctivitis | 63 |
| L03 | Lage rugpijn zonder uitstraling | 63 |
| R80 | Influenza bewezen excl. pneumonie | 63 |
| S06 | Lokale roodheid huid | 63 |
| A03 | Koorts | 61 |
| D01 | Gegeneralis. buikpijn/buikkrampen | 61 |
| D93 | Spastisch colon/ibs | 61 |
| L89 | Perifere artrose | 61 |
| R06 | Bloedneus | 61 |
| D10 | Braken [ex zwangerschap W06] | 60 |
| S01 | Pijn/gevoeligheid huid | 58 |
| A01 | Pijn gegeneraliseerd | 56 |
| L02 | Rug symptomen/klachten | 56 |
| L12 | Hand/vinger symptomen/klachten | 55 |
| A12 | Allergie/allergische reactie nao | 52 |
| A77 | Andere virusziekten nao | 52 |
| H13 | Verstopt gevoel oor | 52 |
| N89 | Migraine | 52 |

Bijlage 2

Aantal consulten, visites, telefonische consulten, herhaalrecepten, vaccinaties en emailconsulten met de huisartsenpraktijk per 10.000 ingeschreven patiënten in **2003** voor klachten en aandoeningen met een zelfzorgscore groter dan 50%.

| ICPC code | Omschrijving | Consult | Visite | Telef. consult | Herhaalrecept |
|-----------|-------------------------------------|---------|--------|----------------|---------------|
| S17 | Schaafwond/schram/blaar | 74,4 | 7,4 | 5,0 | 3,1 |
| S20 | Likdoorns/eeltknobbels | 40,3 | 3,9 | 2,0 | 5,8 |
| R07 | Niezen/neusverstopping/loopneus | 52,2 | 1,3 | 11,3 | 21,5 |
| D08 | Flatulentie/gaspijn/boeren | 14,1 | 1,0 | 2,5 | 3,5 |
| S16 | Buil/contusie intacte huid | 69,8 | 7,7 | 4,2 | 2,5 |
| D22 | Wormen/oxyuren/andere parasieten | 9,5 | 0 | 7,0 | 5,6 |
| S22 | Symptoom/klacht nagels | 20,4 | 0,2 | 1,0 | 1,4 |
| S89 | Luieruitslag | 12,4 | 0,2 | 3,9 | 4,1 |
| A72 | Waterpokken | 19,3 | 0,6 | 6,8 | 1,1 |
| S12 | Beet/steek insect | 73,4 | 0,2 | 12,6 | 7,1 |
| S74 | Dermatomyosen | 490,7 | 9,8 | 52,0 | 153,1 |
| R05 | Hoesten | 539,8 | 24,1 | 138,3 | 146,2 |
| R21 | Symptomen/klachten keel | 91,5 | 1,4 | 17,8 | 6,1 |
| S96 | Acne | 45,3 | 0,1 | 12,5 | 39,3 |
| A76 | Andere virusziekten met exantheem | 10,1 | 0,1 | 1,8 | 0,2 |
| D12 | Obstipatie | 64,6 | 13,9 | 42,7 | 70,8 |
| K96 | Hemorroiden | 31,6 | 1,2 | 9,4 | 15,9 |
| W14 | Morning after pil/over. anticoncept | 54,7 | 0,2 | 7,8 | 18,4 |
| A09 | Transpiratie problemen | 7,5 | 0,1 | 2,0 | 1,9 |
| N02 | Spanningshoofdpijn | 36,5 | 0,5 | 6,5 | 15,8 |
| S86 | Seborroisch eczeem/roos | 41,0 | 1,0 | 8,7 | 27,5 |
| D03 | Zuurbranden | 30,8 | 1,3 | 9,7 | 37,0 |
| D11 | Diarree | 41,5 | 5,4 | 23,9 | 6,5 |
| D19 | Symptoom/klacht tanden/tandvlees | 7,4 | 0,1 | 3,6 | 2,1 |
| D20 | Symptoom/klacht mond/tong/lippen | 29,2 | 0,8 | 3,6 | 3,8 |
| N01 | Hoofdpijn | 75,2 | 3,1 | 17,4 | 31,3 |
| X02 | Pijnlijke menstruatie | 13,5 | 0 | 5,0 | 18,5 |
| P17 | Tabaks misbruik | 24,5 | 0,1 | 6,9 | 3,6 |
| S71 | Herpes simplex lip/genitaal | 9,8 | 0 | 1,4 | 1,0 |
| D09 | Misselijkheid | 20,2 | 5,7 | 10,0 | 8,7 |
| L08 | Schouder symptomen/klachten | 120,5 | 4,7 | 16,6 | 21,7 |
| L18 | Spierpijn/fibrositis | 68,6 | 3,2 | 10,7 | 17,4 |
| H01 | Oorpijn | 25,0 | 0,2 | 8,4 | 2,6 |
| S02 | Pruritus/jeuk | 40,3 | 4,5 | 11,0 | 27,5 |
| S03 | Wratten | 218,6 | 0,8 | 4,9 | 6,3 |
| R97 | Hooikoorts/allergische rhinitis | 72,6 | 0,5 | 48,4 | 144,5 |
| D05 | Perianale jeuk | 8,6 | 0,1 | 1,1 | 3,9 |
| F71 | Allergische conjunctivitis | 24,4 | 0,2 | 5,2 | 14,6 |
| L03 | Lage rugpijn zonder uitstraling | 192,5 | 12,8 | 46,6 | 50,0 |
| R80 | Influenza bewezen excl. pneumonie | 12,8 | 3,0 | 3,6 | 1,1 |
| S06 | Lokale roodheid huid | 30,4 | 1,2 | 4,4 | 5,1 |
| A03 | Koorts | 31,7 | 5,2 | 15,1 | 1,7 |
| D01 | Gegeneralis. buikpijn/buikkrampen | 43,8 | 3,8 | 9,8 | 5,3 |
| D93 | Spastisch colon/ibs | 48,2 | 0,6 | 8,2 | 16,9 |
| L89 | Perifere artrose | 12,2 | 5,6 | 6,1 | 10,2 |
| R06 | Bloedneus | 15,7 | 1,3 | 3,4 | 0,9 |
| D10 | Braken [ex zwangerschap W06] | 9,8 | 3,5 | 6,9 | 1,4 |
| S01 | Pijn/gevoeligheid huid | 2,3 | 0 | 0,3 | 0,7 |
| A01 | Pijn gegeneraliseerd | 8,0 | 2,7 | 7,1 | 15,3 |

| ICPC code | Omschrijving | Consult | Visite | Telef. consult | Herhaal-recept |
|-----------|----------------------------------|---------|--------|----------------|----------------|
| L02 | Rug symptomen/klachten | 120,7 | 9,7 | 29,1 | 32,7 |
| L12 | Hand/vinger symptomen/klachten | 52,3 | 1,2 | 4,8 | 5,1 |
| A12 | Allergie/allergische reactie nao | 27,2 | 0,7 | 8,3 | 15,6 |
| A77 | Andere virusziekten nao | 29,1 | 3,6 | 4,5 | 0,9 |
| H13 | Verstopt gevoel oor | 7,1 | 0,1 | 0,3 | 0,2 |
| N89 | Migraine | 33,2 | 0,6 | 20,3 | 53,1 |
| Groep 1 | Zelfzorgscore > 75% | 1416,4 | 56,4 | 246,6 | 355,0 |
| Groep 2 | Zelfzorgscore > 50% | 3307,0 | 161,6 | 722,7 | 1118,1 |

In 2003 kan geen onderscheid gemaakt worden tussen korte- en lange consulten, of tussen korte en lange visites. Beide typen worden hier tezamen gepresenteerd. In 2003 waren er geen gegevens beschikbaar met betrekking tot vaccinatie en emailconsult.

Bijlage 3

Aantal consulten, visites, telefonische consulten, herhaalrecepten, vaccinaties en email-consulten met de huisartsenpraktijk per 10.000 ingeschreven patiënten in **2006** voor klachten en aandoeningen met een zelfzorgscore groter dan 50%.

| ICPC code | Omschrijving | Consult kort | Consult lang | Visite kort | Visite Lang | Telef. consult | Herhaal recept | Vaccinatie | Email consult |
|-----------|------------------------------------|--------------|--------------|-------------|-------------|----------------|----------------|------------|---------------|
| S17 | Schaafwond/schram/blaar | 76,9 | 3,3 | 3,8 | 0,5 | 6,8 | 11,1 | 0,6 | 0 |
| S20 | Likdoorns/eeltknobbels | 35,7 | 4,1 | 2,0 | 0,2 | 1,6 | 6,5 | 0 | 0 |
| R07 | Niezen/neusverstopping/loopneus | 48,2 | 3,5 | 1,2 | 0,1 | 8,3 | 37,8 | 0,1 | 0,1 |
| D08 | Flatulentie/gaspijn/boeren | 10,4 | 1,0 | 0,2 | 0,2 | 1,9 | 4,9 | 0 | 0,1 |
| S16 | Buil/contusie intacte huid | 84,3 | 2,8 | 6,2 | 0,8 | 8,4 | 5,1 | 0 | 0 |
| D22 | Wormen/oxyuren/andere parasieten | 8,2 | 0,4 | 0,1 | 0 | 14,5 | 3,1 | 0 | 0 |
| S22 | Symptoom/klacht nagels | 19,9 | 1,2 | 0,8 | 0 | 2,4 | 2,2 | 0 | 0,1 |
| S89 | Luiersuitslag | 12,7 | 0 | 0,1 | 0 | 2,3 | 3,3 | 0 | 0 |
| A72 | Waterpokken | 24,0 | 0,3 | 0,3 | 0 | 14,6 | 1,2 | 0 | 0 |
| S12 | Beet/steek insect | 95,7 | 1,6 | 0,4 | 29,2 | 10,7 | 0,1 | 0 | 0 |
| S74 | Dermatomycosen | 402,9 | 23,3 | 10,3 | 0,9 | 40,8 | 159,5 | 0 | 0,5 |
| R05 | Hoesten | 522,8 | 16,7 | 22,5 | 1,6 | 137,8 | 220,8 | 0,1 | 0,1 |
| R21 | Symptomen/klachten keel | 90,4 | 3,5 | 1,2 | 0,1 | 24,7 | 8,8 | 0 | 0,1 |
| S96 | Acne | 46,2 | 2,4 | 0 | 0 | 5,1 | 56,1 | 0 | 0,1 |
| A76 | Andere virusziekten met exantheem | 13,2 | 0,2 | 0,2 | 0 | 2,3 | 0,5 | 0 | 0 |
| D12 | Obstipatie | 63,1 | 6,4 | 10,1 | 2,0 | 32,0 | 112,6 | 0 | 0 |
| K96 | Hemorroiden | 29,6 | 3,1 | 0,8 | 0,1 | 7,3 | 22,2 | 0 | 0 |
| W14 | Morning-after pil/over,anticoncept | 46,2 | 2,0 | 0,2 | 0 | 3,8 | 35,4 | 5,6 | 0 |
| A09 | Transpiratie problemen | 7,2 | 1,0 | 0,2 | 0 | 2,3 | 2,6 | 0 | 0,1 |
| N02 | Spanningshoofdpijn | 30,3 | 3,5 | 0,5 | 0,1 | 2,8 | 11,9 | 0 | 0 |
| S86 | Seborroisch eczeem/roos | 36,2 | 2,8 | 1,1 | 0,1 | 2,5 | 33,7 | 0 | 0 |
| D03 | Zuurbranden | 22,4 | 1,8 | 0,7 | 0,1 | 6,0 | 54,3 | 0 | 0 |
| D11 | Diarree | 40,6 | 2,4 | 5,4 | 0,9 | 35,1 | 11,4 | 0 | 0 |
| D19 | Sympt./klacht tanden/tandvlees | 6,4 | 0,4 | 0,1 | 0 | 4,1 | 4,4 | 0 | 0 |
| D20 | Symptoom/klachtmond/tong/lippen | 25,8 | 1,3 | 1,0 | 0,1 | 5,4 | 4,7 | 0 | 0 |
| N01 | Hoofdpijn | 71,9 | 7,5 | 3,0 | 0,5 | 17,9 | 39,3 | 0 | 0 |
| X02 | Pijnlijke menstruatie | 10,5 | 0,9 | 0,1 | 0 | 2,5 | 11,9 | 0 | 0 |
| P17 | Tabaksmisbruik | 12,0 | 2,6 | 0,2 | 0 | 3,3 | 5,4 | 0 | 0,1 |
| S71 | Herpes simplex lip/genitaal | 8,0 | 0,2 | 0,1 | 0 | 2,2 | 1,4 | 0 | 0 |
| D09 | Misselijkheid | 16,3 | 1,3 | 4,2 | 0,7 | 8,1 | 10,5 | 0 | 0 |
| L08 | Schouder sympt./klachten | 98,1 | 6,3 | 3,0 | 0,6 | 17,0 | 29,3 | 0 | 0 |
| L18 | Spierpijn/fibrositis | 62,8 | 4,4 | 2,6 | 0,2 | 8,3 | 27,4 | 0 | 0,1 |
| H01 | Oorpijn | 28,5 | 0,8 | 0,2 | 0 | 11,9 | 3,2 | 0 | 0 |
| S02 | Pruritus/jeuk | 38,0 | 2,0 | 2,7 | 0,4 | 9,6 | 33,3 | 0 | 0 |
| S03 | Wratten | 216,0 | 6,4 | 0,5 | 0,1 | 4,5 | 9,4 | 0 | 0 |
| R97 | Hooikoorts/allergische rhinitis | 81,6 | 5,1 | 0,4 | 0,1 | 30,2 | 249,0 | 0,3 | 0,1 |
| D05 | Perianale jeuk | 9,3 | 0,7 | 0,1 | 0 | 1,5 | 5,4 | 0 | 0 |
| F71 | Allergische conjunctivitis | 23,6 | 0,7 | 0,1 | 0 | 3,6 | 20,9 | 0 | 0 |
| L03 | Lage rugpijn zonder uitstraling | 150,7 | 11,3 | 8,8 | 1,3 | 40,2 | 69,0 | 0 | 0,1 |
| R80 | Influenza bewezen excl. pneumonie | 11,4 | 0,1 | 1,8 | 0 | 3,3 | 1,1 | 0 | 0 |
| S06 | Lokale roodheid huid | 33,4 | 1,5 | 1,2 | 0,2 | 6,7 | 9,8 | 0 | 0 |
| A03 | Koorts | 28,2 | 1,1 | 3,5 | 0,9 | 15,6 | 1,3 | 0 | 0 |

| ICPC code | Omschrijving | Consult kort | Consult lang | Visite kort | Visite Lang | Telef. consult | Herhaal recept | Vaccinatie | Email consult |
|-----------|----------------------------------|--------------|--------------|-------------|-------------|----------------|----------------|------------|---------------|
| D01 | Gegeneralis, buikpijn/buikkramp | 49,0 | 5,9 | 2,7 | 0,5 | 14,0 | 12,4 | 0 | 0 |
| D93 | Spastisch colon/ibs | 34,8 | 4,9 | 0,2 | 0,1 | 4,2 | 21,9 | 0 | 0 |
| L89 | Perifere artrose | 12,3 | 1,8 | 3,4 | 0,5 | 6,7 | 12,0 | 0 | 0 |
| R06 | Bloedneus | 14,9 | 1,1 | 0,8 | 0,1 | 3,5 | 1,5 | 0 | 0 |
| D10 | Braken [ex zwangerschap W06] | 10,3 | 0,9 | 2,4 | 0,4 | 8,4 | 3,1 | 0 | 0 |
| S01 | Pijn/gevoeligheid huid | 2,9 | 0,3 | 0,1 | 0 | 0,7 | 3,2 | 0 | 0 |
| A01 | Pijn gegeneraliseerd | 7,1 | 1,6 | 1,7 | 0,8 | 4,2 | 26,2 | 0 | 0 |
| L02 | Rug symptomen/klachten | 86,2 | 6,5 | 6,3 | 0,8 | 28,0 | 42,1 | 0 | 0,1 |
| L12 | Hand/vinger sympt./klachten | 57,6 | 2,8 | 1,4 | 0,2 | 7,5 | 7,3 | 0 | 0 |
| A12 | Allergie/allergische reactie nao | 25,9 | 1,2 | 0,5 | 0,1 | 8,8 | 29,2 | 0,3 | 0 |
| A77 | Andere virusziekten nao | 22,9 | 0,7 | 1,5 | 0,3 | 5,3 | 1,3 | 0 | 0 |
| H13 | Verstopt gevoel oor | 9,8 | 0,4 | 0,2 | 0 | 0,8 | 0,5 | 0 | 0 |
| N89 | Migraine | 25,3 | 2,9 | 0,3 | 0,1 | 5,7 | 85,7 | 0 | 0 |
| Groep 1 | Zelfzorgscore > 75% | 1341,7 | 58,2 | 48,1 | 4,3 | 268,6 | 466,2 | 0,9 | 0,7 |
| Groep 2 | Zelfzorgscore > 50% | 3058,8 | 172,8 | 123,4 | 16,8 | 686,3 | 1598,8 | 7,4 | 1,7 |

Bijlage 4

Aantal consulten, visites, telefonische consulten, herhaalrecepten, vaccinaties en emailconsulten met de huisartsenpraktijk per 10.000 ingeschreven patiënten in 2009 voor klachten en aandoeningen met een zelfzorgscore groter dan 50%.

| ICPC code | Omschrijving | Consult kort | Consult lang | Visite kort | Visite Lang | Telef. consult | Herhaal recept | Vaccinatie | Email consult |
|-----------|-------------------------------------|--------------|--------------|-------------|-------------|----------------|----------------|------------|---------------|
| S17 | Schaafwond/schram/blaar | 79,5 | 13,1 | 8,9 | 1,0 | 10,9 | 19,0 | 0,3 | 0 |
| S20 | Likdoorns/eeltknobbels | 43,0 | 8,1 | 2,0 | 0,6 | 3,9 | 6,4 | 0 | 0,1 |
| R07 | Niezen/neusverstopping/loopneus | 56,5 | 7,2 | 0,9 | 0,2 | 15,5 | 59,5 | 0 | 0,1 |
| D08 | Flatulentie/gaspijn/boeren | 12,1 | 2,3 | 0,3 | 0,1 | 3,1 | 7,4 | 0 | 0 |
| S16 | Buil/contusie intacte huid | 92,5 | 4,7 | 5,0 | 1,0 | 11,8 | 5,9 | 0 | 0 |
| D22 | Wormen/oxyuren/andere parasieten | 9,0 | 1,3 | 0 | 0 | 15,3 | 3,1 | 0 | 0 |
| S22 | Symptoom/klacht nagels | 20,4 | 2,3 | 0,7 | 0 | 3,3 | 2,3 | 0 | 0 |
| S89 | Luieruitslag | 19,2 | 0,4 | 0,2 | | 4,5 | 4,7 | 0 | 0 |
| A72 | Waterpokken | 21,2 | 0,4 | 0,2 | | 12,1 | 0,8 | 0 | 0 |
| S12 | Beet/steek insect | 109,1 | 4,6 | 0,4 | 0 | 38,7 | 10,6 | 0 | 0,2 |
| S74 | Dermatomyosen | 444,2 | 47,1 | 9,3 | 2,3 | 54,3 | 187,0 | | 0,2 |
| R05 | Hoesten | 690,6 | 45,0 | 31,5 | 3,8 | 242,2 | 225,7 | 0 | 0,4 |
| R21 | Symptomen/klachten keel | 118,3 | 6,9 | 1,4 | 0,2 | 37,7 | 11,7 | 0 | 0,2 |
| S96 | Acne | 55,7 | 5,4 | 0 | 0 | 6,5 | 75,5 | 0 | 0,1 |
| A76 | Andere virusziekten met exantheem | 14,1 | 0,3 | 0,1 | 0 | 4,2 | 1,0 | 0 | 0 |
| D12 | Obstipatie | 87,1 | 12,8 | 9,4 | 3,3 | 45,9 | 158,1 | 0 | 0,3 |
| K96 | Hemorroiden | 34,8 | 6,1 | 0,7 | 0,1 | 10,1 | 27,1 | 0 | 0,2 |
| W14 | Morning-after pil/over, anticoncept | 66,3 | 6,1 | 0,2 | 0,2 | 7,6 | 58,3 | 3,3 | 0 |
| A09 | Transpiratie problemen | 9,0 | 1,6 | 0,2 | 0,1 | 3,0 | 3,9 | 0 | 0 |
| N02 | Spanningshoofdpijn | 32,4 | 7,1 | 0,5 | 0 | 5,0 | 20,5 | 0 | 0,1 |
| S86 | Seborroisch eczeem/roos | 38,6 | 4,6 | 0,8 | 0,3 | 3,9 | 38,9 | 0 | 0 |
| D03 | Zuurbranden | 29,1 | 5,0 | 0,7 | 0,3 | 8,9 | 88,6 | 0 | 0,1 |
| D11 | Diarree | 57,9 | 6,7 | 6,3 | 1,8 | 53,1 | 13,7 | 0 | 0,1 |
| D19 | Sympt./klacht tanden/tandvlees | 9,5 | 0,9 | 0,1 | 0 | 6,2 | 5,2 | 0 | 0 |
| D20 | Symptoom/klacht mond/tong/lippen | 32,3 | 3,9 | 0,9 | 0,2 | 8,6 | 6,5 | 0 | 0 |
| N01 | Hoofdpijn | 84,5 | 17,6 | 2,5 | 0,8 | 28,2 | 50 | 0 | 0 |
| X02 | Pijnlijke menstruatie | 11,5 | 2,0 | 0 | 0 | 2,9 | 13,6 | 0 | 0 |
| P17 | Tabaksmisbruik | 23,7 | 7,8 | 0,3 | 0,1 | 8,1 | 15,1 | 0 | 0,1 |
| S71 | Herpes simplex lip/genitaal | 10,8 | 0,8 | 0,3 | 0 | 1,8 | 2,7 | 0 | 0 |
| D09 | Misselijkheid | 23,0 | 4,5 | 3,8 | 1,0 | 14,3 | 14,5 | 0 | 0 |
| L08 | Schouder sympt./klachten | 124,9 | 17,1 | 3,3 | 0,8 | 26,2 | 40 | 0 | 0 |
| L18 | Spierpijn/fibrositis | 65,0 | 10,4 | 1,7 | 0,4 | 14,5 | 37,8 | 0 | 0 |
| H01 | Oorpijn | 40,3 | 2,3 | 0,6 | 0,1 | 13,2 | 3,7 | 0 | 0 |
| S02 | Pruritus/jeuk | 47,0 | 6,0 | 3,1 | 1,0 | 13,4 | 43,0 | 0 | 0 |
| S03 | Wratten | 289,2 | 18,7 | 0,3 | 0,1 | 6,5 | 9,8 | 0 | 0,1 |
| R97 | Hooikoorts/allergische rhinitis | 98,6 | 11,3 | 0,5 | 0,1 | 38,9 | 370,3 | 0,3 | 0,5 |
| D05 | Perianale jeuk | 11,4 | 1,7 | 0,2 | 0 | 1,9 | 9,0 | 0 | 0 |
| F71 | Allergische conjunctivitis | 22,6 | 1,4 | 0,3 | | 3,4 | 23,0 | 0 | 0 |
| L03 | Lage rugpijn zonder uitstraling | 158,1 | 23,5 | 11,5 | 2,3 | 56,6 | 93,7 | 0 | 0,3 |

| ICPC code | Omschrijving | Consult kort | Consult lang | Visite kort | Visite Lang | Telef, consult | Herhaal recept | Vaccinatie | Email consult |
|-----------|-----------------------------------|--------------|--------------|-------------|-------------|----------------|----------------|------------|---------------|
| R80 | Influenza bewezen excl. pneumonie | 49,5 | 2,7 | 7,1 | 1,3 | 44,6 | 3,7 | 0 | 0,1 |
| S06 | Lokale roodheid huid | 51,8 | 3,5 | 2,9 | 0,2 | 11,3 | 22,6 | 0 | 0 |
| A03 | Koorts | 53,0 | 4,9 | 4,4 | 1,6 | 42,1 | 2,0 | 0 | 0 |
| D01 | Gegeneralis, buikpijn/buikkrimp | 75,4 | 17,5 | 3,0 | 1,5 | 25,2 | 25,4 | 0 | 0 |
| D93 | Spastisch colon/ibs | 39,9 | 9,0 | 0,3 | 0,2 | 10,2 | 31,2 | 0 | 0,1 |
| L89 | Perifere artrose | 12,1 | 3,8 | 3,6 | 0,7 | 9,2 | 17,4 | 0 | 0 |
| R06 | Bloedneus | 15,7 | 1,7 | 0,6 | 0,5 | 5,5 | 2,5 | 0 | 0 |
| D10 | Braken [ex zwangerschap W06] | 13,7 | 1,6 | 2,5 | 0,6 | 12,2 | 4,6 | 0 | 0 |
| S01 | Pijn/gevoeligheid huid | 2,9 | 0,3 | 0,2 | 0,1 | 0,9 | 6,9 | 0 | 0 |
| A01 | Pijn gegeneraliseerd | 9,6 | 3,6 | 1,7 | 1,5 | 6,6 | 35,4 | 0 | 0,1 |
| L02 | Rug symptomen/klachten | 83,8 | 13,2 | 4,9 | 1,4 | 30,6 | 43,3 | 0 | 0 |
| L12 | Hand/vinger sympt./klachten | 72,0 | 7,6 | 1,6 | 0,2 | 13,4 | 12,1 | 0 | 0 |
| A12 | Allergie/allergische reactie nao | 37,1 | 3,9 | 0,8 | 0,2 | 13,9 | 54,3 | 0,1 | 0 |
| A77 | Andere virusziekten nao | 26,9 | 1,4 | 2,0 | 0,1 | 14,2 | 1,5 | 0 | 0,1 |
| H13 | Verstopt gevoel oor | 13,6 | 0,9 | 0,3 | 0,1 | 1,2 | 0,9 | 0 | 0 |
| N89 | Migraine | 28,0 | 6,3 | 0,3 | 0,1 | 8,3 | 130,1 | 0 | 0,1 |
| Groep 1 | Zelfzorgscore > 75% | 1597,3 | 136,5 | 59,4 | 9,1 | 415,6 | 532,2 | 0,3 | 1,1 |
| Groep 2 | Zelfzorgscore > 50% | 3777,9 | 410,6 | 145,6 | 32,6 | 1095,7 | 2161,4 | 4,3 | 4,1 |

Bijlage 5

Geneesmiddelvoorschriften per 10.000 ingeschreven patiënten voor klachten en aandoeningen met een zelfzorgscore groter dan 50%, uitgesplitst per ICPC code voor 2003, 2006 en 2009. Alleen geneesmiddelen met een frequentie > 0.25 per 10.000 patiënten zijn meegenomen. Deze gegevens zijn gebaseerd op 70 praktijken in het jaar 2009. Voor 2003 gaat dit om 70 praktijken en in 2006 om 71 praktijken.

S17: Schaafwond/schram/blaar

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|---|------|------|------|
| D06AX | Overige lokale antibiotica | 3,5 | 4,2 | 6,4 |
| J07AM | Tetanusvaccins | 3,6 | 3,2 | 4,1 |
| D09AA | Verbandmiddelen geïmpregneerd met antimicrobiele zalven | 2,6 | 2,4 | 2,6 |
| J01CF | Betalactamase-resistente penicillines | 0,3 | 0,7 | 2,1 |
| D06BA | Sulfonamiden | 0,7 | 0,7 | 1,6 |
| J01CR | Combinatiepreparaten | 0,7 | 0,6 | 0,9 |
| D08AG | Jodiumproducten | 0,7 | 0,9 | 0,6 |
| Y | Niet ingevuld | 6,3 | 8,0 | 20,4 |

S20: Likdoorns/eeltknobbels

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|---|------|------|------|
| D01AE | Overige lokale antimycotica | 4,8 | 7,6 | 7,2 |
| D02AE | Ureumproducten | 0,5 | 2,7 | 2,8 |
| D07XA | Zwak werkzame corticosteroiden met overige middelen | 0,5 | 0,5 | 2,3 |
| D02AX | Overige emollientia en protectiva | 1,1 | 1,2 | 2,0 |
| D11AF | Wrat- en likdoornpreparaten | 1,6 | 1,1 | 1,4 |
| D02AC | Vaseline en vetproducten | 0,6 | 1,0 | 0,5 |
| Y | Niet ingevuld | 6,7 | 10,3 | 8,0 |

R07: Niezen/neusverstopping/loopneus

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|--|------|------|-------|
| R01AD | Corticosteroiden | 59,2 | 73,2 | 105,9 |
| R06AX | Overige antihistaminica voor systemisch gebruik | 3,1 | 3,3 | 5,1 |
| R06AE | Piperazinederivaten | 1,9 | 3,2 | 3,8 |
| R01AC | Anti-allergische middelen, excl corticosteroiden | 2,7 | 2,7 | 3,5 |
| R01AA | Sympathicomimetica | 3,2 | 2,3 | 3,4 |
| S01GX | Overige allergiemiddelen | 1,0 | 0,5 | 1,5 |
| R01AX | Overige middelen voor nasaal gebruik | 0,6 | 0,5 | 1,0 |
| N02BE | Aceetanilidederivaten | 1,0 | 0,9 | 0,9 |
| J01AA | Tetracyclines | 0,6 | 0,6 | 0,7 |
| R05DA | Opiumalkaloiden en derivaten | 0,4 | 0,4 | 0,6 |
| Y | Niet ingevuld | 0,7 | 1,1 | 3,0 |

D08: Flatulentie/gaspijn/boeren

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|--|------|------|------|
| A02BC | Protonpompremmers | 4,0 | 4,5 | 8,9 |
| A03FA | Motiliteitsbevorderende middelen | 3,9 | 3,8 | 4,9 |
| A02BA | H2-antagonisten | 3,6 | 1,5 | 1,2 |
| A06AD | Osmotisch werkende laxantia | 0,9 | 0,6 | 1,1 |
| A06AC | Volumevergrotende middelen | 0,8 | 0,8 | 0,9 |
| A03AX | Overige middelen bij functionele darmstoornissen | 1,7 | 2,5 | 0,4 |

S16: Buil/contusie intacte huid

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|---|------|------|------|
| M01AB | Azijnzuurderivaten en verwante verbindingen | 2,6 | 3,1 | 3,1 |
| M01AE | Propionzuurderivaten | 1,1 | 2,3 | 3,0 |
| A02BC | Protonpompremmers | 0,3 | 0,4 | 2,5 |
| Y | Niet ingevuld | 1,2 | 1,1 | 2,0 |

D22: Wormen/oxyuren/andere parasieten

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|-------------------------|------|------|------|
| P02CA | Benzimidazoolderivaten | 11,3 | 11,3 | 8,1 |
| P01AB | Nitroimidazoolderivaten | 0,4 | 0,4 | 1,1 |
| P02DA | Salicylzuurderivaten | 0,5 | 0,5 | 0,3 |

S22: Symptoom/klacht nagels

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|--------------------------------------|------|------|------|
| D01BA | Antimycotica voor systemisch gebruik | 1,8 | 1,4 | 2,1 |
| D01AC | Imidazool- en triazoolderivaten | 0,8 | 1,2 | 1,5 |
| J02AC | Triazoolderivaten | 0,5 | 1,0 | 0,4 |
| Y | Niet ingevuld | 0,4 | 0,4 | 0,6 |

S89: Luierruitslag

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|---|------|------|------|
| D01AC | Imidazool- en triazoolderivaten | 5,4 | 4,8 | 7,1 |
| D07XA | Zwak werkzame corticosteroiden met overige middelen | 2,3 | 2,1 | 5,4 |
| D02AB | Zinkproducten | 1,0 | 1,4 | 1,7 |
| Y | Niet ingevuld | 2,0 | 2,6 | 2,3 |

A72: Waterpokken

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|----------------------------|------|------|------|
| D06AX | Overige lokale antibiotica | 0,3 | 0,4 | 0,8 |
| D04AX | Overige antipruritica | 0,5 | 0,3 | 0,3 |
| D02AB | Zinkproducten | 0,6 | 3,1 | 0,3 |
| Y | Niet ingevuld | 1,3 | 1,3 | 1,8 |

S12: Beet/steek insect

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|--|------|------|------|
| R06AX | Overige antihistaminica voor systemisch gebruik | 6,0 | 10,3 | 13,9 |
| R06AE | Piperazinederivaten | 5,7 | 5,8 | 8,7 |
| J01AA | Tetracyclines | 3,6 | 5,0 | 7,9 |
| D07AA | Zwak werkzame corticosteroiden (groep i) | 3,8 | 4,6 | 5,1 |
| D07AB | Matig sterk werkzame corticosteroiden (groep ii) | 3,5 | 6,0 | 5,0 |
| R06AA | Aminoalkylethers | 2,2 | 2,8 | 3,6 |
| D06AX | Overige lokale antibiotica | 1,3 | 2,4 | 2,8 |
| J01CF | Betalactamase-resistente penicillines | 0,7 | 1,1 | 1,4 |
| J01CA | Penicillines met breed spectrum | 0,5 | 1,2 | 1,3 |
| D04AB | Anaesthetica, lokale | 0,3 | 0,4 | 1,1 |
| C01CA | Sympathicomimetica en dopaminergica | 0,5 | 0,4 | 0,9 |
| D07AC | Sterk werkzame corticosteroiden (groep iii) | 0,9 | 0,5 | 0,8 |
| J01FA | Macroliden | 0,5 | 0,3 | 0,6 |
| J01CR | Combinatiepreparaten | 0,4 | 0,4 | 0,5 |
| H02AB | Glucocorticoiden | | | |
| Y | Niet ingevuld | 3,0 | 1,8 | 1,1 |

S74: Dermatomycosen

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|--|-------|-------|-------|
| D01AC | Imidazool- en triazoolderivaten | 329,1 | 265,2 | 311,8 |
| D07XA | Zwak werkzame corticosteroiden met overige middelen | 148,5 | 172,2 | 201,2 |
| D01BA | Antimycotica voor systemisch gebruik | 94,2 | 85,8 | 96,8 |
| J02AC | Triazoolderivaten | 54,5 | 60,4 | 61,1 |
| D01AE | Overige lokale antimycotica | 53,8 | 38,6 | 48,4 |
| D07AB | Matig sterk werkzame corticosteroiden (groep ii) | 10,6 | 12,5 | 23,5 |
| D02AX | Overige emollientia en protectiva | 7,5 | 11,3 | 13,5 |
| D06AX | Overige lokale antibiotica | 3,8 | 6,5 | 9,9 |
| D07AC | Sterk werkzame corticosteroiden (groep iii) | 6,3 | 5,3 | 9,4 |
| D07AA | Zwak werkzame corticosteroiden (groep i) | 3,6 | 5,5 | 8,0 |
| G01AF | Imidazoolderivaten | 2,1 | 5,0 | 6,7 |
| A07AC | Imidazoolderivaten | 1,9 | 1,9 | 4,6 |
| D02AB | Zinkproducten | 2,8 | 3,8 | 3,5 |
| D07AD | Zeer sterk werkzame corticosteroiden (groep iv) | 1,4 | 1,7 | 3,4 |
| A07AA | Antibiotica | 2,2 | 2,8 | 3,1 |
| R06AE | Piperazinederivaten | 0,9 | 1,2 | 2,9 |
| A02BC | Protonpompremmers | 1,2 | 1,3 | 2,3 |
| C07AB | Selectieve beta-blokkers | 1,3 | 1,6 | 2,1 |
| J01CF | Betalactamase-resistente penicillines | 0,3 | 1,4 | 2,0 |
| N05CD | Benzodiazepinederivaten | 6,7 | 1,1 | 1,9 |
| C10AA | Cholesterolsyntheseremmers | 1,0 | 1,8 | 1,9 |
| D06BX | Overige chemische antimicrobiële middelen | 0,3 | 1,0 | 1,9 |
| B01AC | Trombocytenaggregatieremmers excl heparine | 3,4 | 1,2 | 1,6 |
| M01AE | Propionzuurderivaten | 1,8 | 1,3 | 1,5 |
| R06AX | Overige antihistaminica voor systemisch gebruik | 0,8 | 2,0 | 1,4 |
| M01AB | Azijnzuurderivaten en verwante verbindingen | 1,6 | 1,2 | 1,3 |
| J02AB | Imidazoolderivaten | 1,3 | 1,4 | 1,2 |
| R03AC | Selectieve beta-2-sympathicomimetica | 0,7 | 1,5 | 1,1 |
| A06AC | Volumevergrotende middelen | 0,5 | 0,4 | 1,1 |
| G03AA | Oestrogenen met progestagenen in vaste verhouding | 3,8 | 1,0 | 1,1 |
| R03AK | Sympathicomimetica met andere astma/copd-middelen | 0,3 | 0,7 | 1,0 |
| D07XB | Matig sterk werkzame corticosteroiden met overige middelen | 0,8 | 0,3 | 1,0 |
| D02AC | Vaseline en vetproducten | 0,4 | 0,3 | 1,0 |
| D10AF | Antibacteriele middelen voor acne | 1,0 | 1,0 | 0,9 |
| C09AA | Ace-remmers | 0,8 | 0,6 | 0,8 |
| J01CR | Combinatiepreparaten | 0,5 | 0,8 | 0,8 |
| C07AA | Niet-selectieve beta-blokkers | 1,0 | 1,3 | 0,8 |
| H03AA | Schildklierhormonen | 0,4 | 0,4 | 0,7 |
| R01AD | Corticosteroiden | 0,7 | 0,6 | 0,7 |
| C05AA | Preparaten met corticosteroiden | 0,6 | 0,3 | 0,6 |
| S02CA | Corticosteroiden met antimicrobiële middelen | 0,4 | 0,6 | 0,6 |
| D05AX | Overige lokale psoriasismiddelen | 0,5 | 0,4 | 0,6 |
| N02BE | Aceetanilidederivaten | 1,8 | 0,7 | 0,6 |
| D11AC | Medicinale shampoos | 0,9 | 1,5 | 0,6 |
| J01CA | Penicillines met breed spectrum | 0,5 | 0,4 | 0,6 |
| R03BA | Glucocorticoiden | 0,7 | 0,5 | 0,6 |
| N05BA | Benzodiazepinederivaten | 2,2 | 1,0 | 0,6 |
| N05BB | Difenylmethaanderivaten | 0,9 | 0,3 | 0,6 |
| J01FA | Macroliden | 0,3 | 0,4 | 0,5 |
| A02BA | H2-antagonisten | 0,7 | 0,4 | 0,5 |
| A10BA | Biguaniden | 0,3 | 0,6 | 0,5 |
| D08AG | Jodiumproducten | 0,4 | 0,7 | 0,5 |
| C05AD | Preparaten met lokale anaesthetica | 0,3 | 0,8 | 0,5 |
| S01GX | Overige allergiemiddelen | 0,3 | 0,4 | 0,4 |
| A06AD | Osmotisch werkende laxantia | 0,5 | 0,9 | 0,4 |
| J01AA | Tetracyclines | 0,4 | 0,6 | 0,3 |
| C09CA | Angiotensine-ii-antagonisten | 0,7 | 1,5 | 0,3 |
| Y | Niet ingevuld | 14,0 | 25,1 | 30,8 |

R05: Hoesten

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|---|-------|-------|-------|
| R05DA | Opiumalkaloiden en derivaten | 260,3 | 298,0 | 371,9 |
| J01AA | Tetracyclines | 26,6 | 41,0 | 73,7 |
| R03AC | Selectieve beta-2-sympathicomimetica | 48,4 | 49,1 | 67,1 |
| R03BA | Glucocorticoiden | 62,2 | 70,4 | 60,5 |
| R03AK | Sympathicomimetica met andere astma/copd-middelen | 11,7 | 20,0 | 37,6 |
| R01AD | Corticosteroiden | 9,6 | 17,8 | 27,2 |
| R03BB | Parasympathicolytica | 15,0 | 15,4 | 25,3 |
| A02BC | Protonpompre mmers | 6,7 | 9,2 | 25,0 |
| J01CA | Penicillines met breed spectrum | 7,5 | 16,7 | 21,0 |
| R05CB | Mucolytica | 20,0 | 25,1 | 17,6 |
| R06AD | Fenothiazinederivaten | 16,8 | 19,4 | 17,3 |
| J01FA | Macroliden | 10,9 | 11,4 | 16,2 |
| N02BE | Aceetanilidederivaten | 7,0 | 9,3 | 15,1 |
| H02AB | Glucocorticoiden | 8,8 | 8,6 | 10,2 |
| R06AE | Piperazinederivaten | 1,9 | 3,2 | 7,6 |
| R06AX | Overige antihistaminica voor systemisch gebruik | 6,3 | 4,3 | 6,9 |
| R05CA | Expectorantia | 17,1 | 11,3 | 6,4 |
| N05BA | Benzodiazepinederivaten | 6,0 | 6,9 | 5,9 |
| J01CR | Combinatiepreparaten | 4,4 | 3,5 | 5,8 |
| C09CA | Angiotensine-ii-antagonisten | 1,9 | 2,0 | 5,4 |
| R01AA | Sympathicomimetica | 3,6 | 4,4 | 5,4 |
| C03CA | Sulfonamiden | 1,5 | 2,5 | 4,4 |
| N02AA | Natuurlijke opiumalkaloiden | 3,3 | 4,3 | 3,7 |
| C07AB | Selectieve beta-blokkers | 2,3 | 4,3 | 3,5 |
| C09AA | Ace-remmers | 1,4 | 4,0 | 2,6 |
| M01AB | Azijnzuurderivaten en verwante verbindingen | 1,7 | 1,6 | 2,2 |
| C10AA | Cholesterol syntheseremmers | 0,7 | 3,9 | 2,0 |
| J01MA | Fluorochinolonen | 0,3 | 1,1 | 1,9 |
| A02BA | H2-antagonisten | 1,8 | 1,2 | 1,9 |
| M01AE | Propionzuurderivaten | 1,9 | 2,9 | 1,8 |
| C08CA | Dihydropyridinederivaten | 1,1 | 2,0 | 1,8 |
| B01AC | Trombocytenaggregatieremmers excl heparine | 2,5 | 4,1 | 1,3 |
| D07XA | Zwak werkzame corticosteroiden met overige middelen | 0,7 | 0,6 | 1,2 |
| N06AB | Selectieve serotonine-heropnameremmers | 1,4 | 2,8 | 1,1 |
| A06AD | Osmotisch werkende laxantia | 1,2 | 1,7 | 1,1 |
| N05CD | Benzodiazepinederivaten | 5,4 | 4,8 | 1,0 |
| R05DB | Overige hoestprikkelende middelen | 1,9 | 0,8 | 1,0 |
| N02BA | Salicylzuur en derivaten | 0,5 | 0,3 | 0,9 |
| D07AC | Sterk werkzame corticosteroiden (groep iii) | 0,7 | 0,5 | 0,9 |
| R03DC | Leukotrieenantagonisten | 0,6 | 0,6 | 0,9 |
| S01AA | Antibiotica | 0,6 | 0,7 | 0,8 |
| C03EA | 'low-ceiling' diuretica met kaliumsparende middelen | 0,4 | 0,7 | 0,8 |
| D02AX | Overige emollientia en protectiva | 0,9 | 1,3 | 0,8 |
| N05CF | Benzodiazepine-gerelateerde middelen | 0,6 | 0,8 | 0,6 |
| D06AX | Overige lokale antibiotica | 0,5 | 0,4 | 0,6 |
| D07AB | Matig sterk werkzame corticosteroiden (groep ii) | 1,1 | 1,0 | 0,6 |
| D07AA | Zwak werkzame corticosteroiden (groep i) | 0,5 | 0,5 | 0,5 |
| S01XA | Overige middelen voor oogheelkundig gebruik | 0,7 | 0,4 | 0,4 |
| G03AA | Oestrogenen met progestagenen in vaste verhouding | 2,9 | 0,3 | 0,4 |
| C07AA | Niet-selectieve beta-blokkers | 0,5 | 0,4 | 0,4 |
| N06AA | Niet-selectieve monoamine-heropnameremmers | 0,9 | 0,8 | 0,4 |
| H03AA | Schildklierhormonen | 1,6 | 0,5 | 0,4 |
| J01CE | Betalactamase-gevoelige penicillines | 0,3 | 0,4 | 0,3 |
| D01AC | Imidazool- en triazoolderivaten | 0,5 | 0,5 | 0,3 |
| A03FA | Motiliteitsbevorderende middelen | 0,8 | 0,6 | 0,3 |
| N02CX | Overige migrainemiddelen | 1,1 | 0,5 | 0,3 |
| J01EE | Sulfonamiden met trimethoprim inclusief afgeleiden | 1,4 | 0,5 | 0,3 |
| N06AX | Overige antidepressiva | 0,4 | 1,6 | 0,3 |
| Y | Niet ingevuld | 14,0 | 16,7 | 13,1 |

R21: Symptomen/klachten keel

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|---|------|------|------|
| J01CE | Betalactamase-gevoelige penicillines | 9,1 | 12,4 | 16,3 |
| M01AE | Propionzuurderivaten | 6,1 | 10,0 | 14,7 |
| N02BA | Salicylzuur en derivaten | 14,0 | 17,6 | 14,6 |
| A02BC | Protonpompremmers | 2,4 | 6,4 | 12,8 |
| J01AA | Tetracyclines | 5,0 | 5,9 | 10,3 |
| R01AD | Corticosteroiden | 3,5 | 4,4 | 9,1 |
| R05DA | Opiumalkaloiden en derivaten | 5,0 | 6,2 | 8,2 |
| N02BE | Aceetanilidederivaten | 4,1 | 5,6 | 7,2 |
| J01CA | Penicillines met breed spectrum | 2,8 | 3,9 | 5,6 |
| J01FA | Macroliden | 4,2 | 2,7 | 3,9 |
| M01AB | Azijnzuurderivaten en verwante verbindingen | 2,5 | 3,0 | 2,8 |
| R06AE | Piperazinederivaten | 1,1 | 0,8 | 2,3 |
| R03AC | Selectieve beta-2-sympathicomimetica | 0,6 | 0,7 | 1,6 |
| R01AA | Sympathicomimetica | 1,3 | 0,9 | 1,2 |
| J01CR | Combinatiepreparaten | 0,8 | 1,9 | 1,2 |
| A07AA | Antibiotica | 0,5 | 0,3 | 1,2 |
| N02AA | Natuurlijke opiumalkaloiden | 1,4 | 1,0 | 1,1 |
| R05CB | Mucolytica | 1,3 | 2,0 | 1,1 |
| R06AX | Overige antihistaminica voor systemisch gebruik | 0,8 | 1,3 | 0,9 |
| A02BA | H2-antagonisten | 1,4 | 0,4 | 0,8 |
| N02AX | Overige opioïden | 0,3 | 0,3 | 0,7 |
| S01GX | Overige allergiemiddelen | 0,5 | 0,3 | 0,7 |
| A02BX | Overige middelen bij ulcus pepticum en oesofageale reflux | 0,6 | 0,3 | 0,7 |
| A07AC | Imidazoolderivaten | 0,9 | 1,0 | 0,7 |
| A01AB | Antimicrobiële middelen voor lokaal gebruik in de mond | 1,3 | 1,0 | 0,6 |
| A06AD | Osmotisch werkende laxantia | 0,3 | 0,7 | 0,6 |
| H03AA | Schildklierhormonen | 0,8 | 0,4 | 0,6 |
| B01AC | Trombocytenaggregatieremmers excl heparine | 0,9 | 0,6 | 0,6 |
| R03BA | Glucocorticoiden | 0,7 | 0,7 | 0,5 |
| N05CD | Benzodiazepinederivaten | 0,4 | 0,5 | 0,4 |
| R02AA | Antiseptica | 1,6 | 1,1 | 0,3 |
| N05BA | Benzodiazepinederivaten | 1,0 | 1,3 | 0,3 |
| C10AA | Cholesterol-syntheseremmers | 0,7 | 0,8 | 0,3 |
| Y | Niet ingevuld | 2,0 | 2,1 | 1,9 |

S96: Acne

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|---|------|------|-------|
| D10AF | Antibacteriele middelen voor acne | 68,6 | 74,3 | 108,8 |
| G03HB | Anti-androgenen met oestrogenen | 42,9 | 57,1 | 59,4 |
| D10AD | Retinoiden voor acne, lokale | 7,1 | 12,1 | 38,8 |
| J01AA | Tetracyclines | 20,7 | 31,1 | 35,8 |
| D10AE | Peroxiden | 23,6 | 23,9 | 26,1 |
| G03AA | Oestrogenen met progestagenen in vaste verhouding | 1,7 | 1,4 | 4,9 |
| D10BA | Retinoiden voor acne | 3,5 | 3,9 | 4,9 |
| J01FA | Macroliden | 1,7 | 2,7 | 4,3 |
| D06AX | Overige lokale antibiotica | 1,4 | 1,3 | 2,5 |
| D07AB | Matig sterk werkzame corticosteroiden (groep ii) | 0,9 | 0,3 | 1,8 |
| D06BX | Overige chemische antimicrobiele middelen | 1,5 | 2,6 | 1,8 |
| N02BE | Aceetanilidederivaten | 0,5 | 0,3 | 1,7 |
| D01AC | Imidazool- en triazoolderivaten | 0,9 | 0,7 | 1,5 |
| D07AC | Sterk werkzame corticosteroiden (groep iii) | 0,5 | 1,6 | 1,4 |
| D02AX | Overige emollientia en protectiva | 1,0 | 1,3 | 1,2 |
| D01AE | Overige lokale antimycotica | 4,2 | 1,0 | 1,1 |
| D07AA | Zwak werkzame corticosteroiden (groep i) | 0,6 | 0,4 | 0,9 |
| R03AC | Selectieve beta-2-sympathicomimetica | 0,5 | 0,6 | 0,3 |
| Y | Niet ingevuld | 1,8 | 3,6 | 3,9 |

A76: Andere virusziekten met exantheem

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|---|------|------|------|
| D02AX | Overige emollientia en protectiva | 0,6 | 0,8 | 1,1 |
| R06AX | Overige antihistaminica voor systemisch gebruik | 0,3 | 0,3 | 0,8 |
| R06AE | Piperazinederivaten | 0,4 | 0,4 | 0,6 |

D12: Obstipatie

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|--|-------|-------|-------|
| A06AD | Osmotisch werkende laxantia | 247,0 | 393,7 | 549,4 |
| A06AC | Volumevergroterende middelen | 89,5 | 73,8 | 96,5 |
| A06AG | Klysma's | 34,7 | 46,0 | 54,9 |
| A06AB | Contactlaxantia | 42,5 | 41,5 | 49,3 |
| A02AA | Magnesiumverbindingen | 29,9 | 31,9 | 40,2 |
| A02BC | Protonpompremmers | 2,0 | 6,9 | 11,8 |
| A03AA | Synth. parasymphaticolytica, esters met tert, aminogroep | 1,1 | 2,1 | 8,5 |
| C05AD | Preparaten met lokale anaesthetica | 3,2 | 5,2 | 6,5 |
| C07AB | Selectieve beta-blokkers | 0,4 | 1,7 | 4,9 |
| A03FA | Motiliteitsbevorderende middelen | 1,4 | 1,2 | 3,3 |
| M01AB | Azijnzuurderivaten en verwante verbindingen | 1,3 | 1,7 | 3,0 |
| A02BA | H2-antagonisten | 0,9 | 1,0 | 1,8 |
| N02BE | Acetanilidederivaten | 2,4 | 1,9 | 1,8 |
| D07XA | Zwak werkzame corticosteroiden met overige middelen | 0,7 | 0,9 | 1,4 |
| M01AE | Propionzuurderivaten | 1,7 | 1,5 | 1,3 |
| C05AA | Preparaten met corticosteroiden | 0,7 | 0,3 | 1,1 |
| B01AC | Trombocytenaggregatieremmers excl heparine | 1,7 | 2,1 | 1,1 |
| C10AA | Cholesterol synthese remmers | 0,8 | 2,1 | 0,9 |
| C03CA | Sulfonamiden | 1,2 | 1,4 | 0,8 |
| C05AX | Overige lokale hemorroidpreparaten | 0,3 | 0,3 | 0,7 |
| C01DA | Nitraten | 1,5 | 0,8 | 0,7 |
| C03AA | Thiaziden | 0,6 | 2,3 | 0,7 |
| D02AX | Overige emollientia en protectiva | 0,6 | 0,9 | 0,6 |
| A12AX | Calcium met andere middelen | 0,6 | 1,0 | 0,6 |
| N05CD | Benzodiazepinederivaten | 3,5 | 2,5 | 0,5 |
| A07DA | Motiliteitsremmende middelen | 0,9 | 1,1 | 0,4 |
| A10BB | Sulfonylureumderivaten | 1,0 | 0,5 | 0,4 |
| M05BA | Bisfosfonaten | 0,3 | 0,3 | 0,4 |
| R03AC | Selectieve beta-2-sympathicomimetica | 0,7 | 0,7 | 0,4 |
| N07CA | Vertigomiddelen | 0,3 | 0,3 | 0,4 |
| N06AA | Niet-selectieve monoamine-heropnameremmers | 0,4 | 0,9 | 0,4 |
| D03AX | Overige wondhelende middelen | 0,3 | 0,8 | 0,3 |
| N05BA | Benzodiazepinederivaten | 2,7 | 2,0 | 0,3 |
| H03AA | Schildklierhormonen | 0,6 | 1,0 | 0,3 |
| Y | Niet ingevuld | 8,0 | 9,3 | 15,2 |

K96: Hemorroiden

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|---|------|------|------|
| C05AD | Preparaten met lokale anaesthetica | 36,3 | 45,6 | 65,0 |
| C05AA | Preparaten met corticosteroiden | 19,6 | 22,6 | 26,8 |
| A06AD | Osmotisch werkende laxantia | 10,1 | 15,3 | 21,1 |
| C05AX | Overige lokale hemorroidpreparaten | 14,5 | 10,2 | 11,2 |
| A06AC | Volumevergroterende middelen | 5,3 | 3,7 | 5,8 |
| D07AB | Matig sterk werkzame corticosteroiden (groep ii) | 0,9 | 2,0 | 4,6 |
| D07AA | Zwak werkzame corticosteroiden (groep i) | 0,4 | 2,0 | 4,0 |
| D02AB | Zinkproducten | 1,0 | 0,9 | 2,6 |
| D04AB | Anaesthetica, lokale | 8,8 | 4,4 | 2,6 |
| D07XA | Zwak werkzame corticosteroiden met overige middelen | 0,8 | 3,4 | 2,1 |
| D03AX | Overige wondhelende middelen | 2,6 | 4,4 | 1,8 |
| M01AB | Azijnzuurderivaten en verwante verbindingen | 0,9 | 1,3 | 1,0 |
| D01AC | Imidazool- en triazoolderivaten | 0,3 | 0,9 | 0,8 |
| A06AG | Klysmas | 0,4 | 0,6 | 0,7 |
| M01AE | Propionzuurderivaten | 0,8 | 0,5 | 0,7 |
| N01BB | Amiden | 0,3 | 0,8 | 0,6 |
| A02BC | Protonpompremmers | 0,5 | 0,5 | 0,5 |
| C09AA | Ace-remmers | 0,8 | 0,5 | 0,5 |
| D02AX | Overige emollientia en protectiva | 0,5 | 1,0 | 0,5 |
| A02AA | Magnesiumverbindingen | 0,6 | 0,7 | 0,4 |
| N02BE | Acetanilidderivaten | 0,8 | 0,5 | 0,4 |
| Y | Niet ingevuld | 8,5 | 7,6 | 11,9 |

W14: Morning afterpil/over, anticoncept

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|---|------|------|-------|
| G03AC | Progestagenen | 16,8 | 79,3 | 112,4 |
| G02BB | Intravaginale anticonceptiva | 8,5 | 21,7 | 39,8 |
| G03AA | Oestrogenen met progestagenen in vaste verhouding | 8,9 | 11,1 | 16,9 |
| G03HB | Anti-androgenen met oestrogenen | 1,4 | 2,4 | 3,3 |
| G02BA | Intra-uteriene anticonceptiva | 2,1 | 1,5 | 3,0 |
| G03AB | Oestrogenen met progestagenen, sequentiele preparaten | 1,7 | 0,9 | 0,6 |
| Y | Niet ingevuld | 0,8 | 0,8 | 1,9 |

A09: Transpiratie problemen

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|--------------------------|------|------|------|
| D11AA | Antizweetmiddelen | 7,6 | 9,2 | 13,3 |
| N02CX | Overige migrainemiddelen | 1,1 | 0,6 | 0,5 |
| D02AB | Zinkproducten | 0,3 | 0,4 | 0,3 |
| Y | Niet ingevuld | 5,2 | 4,1 | 3,9 |

N02: Spanningshoofdpijn

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|---|------|------|------|
| M01AE | Propionzuurderivaten | 20,9 | 13,3 | 18,5 |
| N05BA | Benzodiazepinederivaten | 19,3 | 13,1 | 13,7 |
| N02BE | Aceetanilidederivaten | 9,2 | 6,3 | 12,5 |
| N06AA | Niet-selectieve monoamine-heropnameremmers | 9,0 | 7,9 | 12,1 |
| N02CC | Selectieve serotonine-agonisten | 2,3 | 2,2 | 9,0 |
| M01AB | Azijnzuurderivaten en verwante verbindingen | 11,8 | 6,3 | 7,5 |
| N02AA | Natuurlijke opiumalkaloiden | 1,8 | 2,0 | 6,8 |
| A02BC | Protonpompremmers | 0,6 | 0,6 | 4,0 |
| N02AX | Overige opioïden | 1,8 | 1,6 | 3,7 |
| C07AB | Selectieve beta-blokkers | 0,8 | 3,4 | 3,2 |
| A03FA | Motiliteitsbevorderende middelen | 0,9 | 0,4 | 2,2 |
| C07AA | Niet-selectieve beta-blokkers | 0,9 | 0,6 | 2,0 |
| N02BA | Salicylzuur en derivaten | 1,2 | 2,7 | 1,9 |
| N02CX | Overige migrainemiddelen | 0,8 | 0,6 | 1,7 |
| N05CD | Benzodiazepinederivaten | 3,9 | 1,5 | 1,2 |
| N06AB | Selectieve serotonine-heropnameremmers | 2,8 | 1,7 | 1,1 |
| C09AA | Ace-remmers | 0,5 | 0,3 | 0,3 |
| Y | Niet ingevuld | 2,1 | 1,2 | 0,6 |

S86: Seborroïsch eczeem/roos

| ATC-code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|--|------|------|------|
| D01AC | Imidazool- en triazoolderivaten | 78,1 | 85,7 | 97,4 |
| D07AB | Matig sterk werkzame corticosteroiden (groep ii) | 26,6 | 27,6 | 37,7 |
| D07AC | Sterk werkzame corticosteroiden (groep iii) | 31,3 | 32,1 | 34,1 |
| D11AC | Medicinale shampoos | 16,5 | 16,2 | 19,1 |
| D07XA | Zwak werkzame corticosteroiden met overige middelen | 5,6 | 10,9 | 14,6 |
| D07AA | Zwak werkzame corticosteroiden (groep i) | 9,5 | 8,8 | 12,0 |
| D02AX | Overige emollientia en protectiva | 6,9 | 8,7 | 7,9 |
| D07AD | Zeer sterk werkzame corticosteroiden (groep iv) | 4,2 | 4,7 | 6,6 |
| D07XB | Matig sterk werkzame corticosteroiden met overige middelen | 7,4 | 8,1 | 5,0 |
| D06BX | Overige chemische antimicrobiele middelen | 1,5 | 1,4 | 3,7 |
| D01AE | Overige lokale antimycotica | 2,6 | 1,5 | 1,8 |
| D06AX | Overige lokale antibiotica | 1,3 | 0,3 | 1,4 |
| R06AX | Overige antihistaminica voor systemisch gebruik | 1,3 | 1,0 | 1,3 |
| C05AA | Preparaten met corticosteroiden | 0,8 | 0,7 | 1,1 |
| R01AD | Corticosteroiden | 0,9 | 0,3 | 1,0 |
| S02CA | Corticosteroiden met antimicrobiele middelen | 0,4 | 0,6 | 0,9 |
| D05AX | Overige lokale psoriasismiddelen | 0,3 | 0,3 | 0,8 |
| C07AB | Selectieve beta-blokkers | 0,3 | 0,5 | 0,8 |
| J02AC | Triazoolderivaten | 0,7 | 0,5 | 0,5 |
| C10AA | Cholesterol-syntheseremmers | 0,6 | 0,5 | 0,5 |
| S01XA | Overige middelen voor oogheelkundig gebruik | 0,6 | 0,4 | 0,4 |
| D01BA | Antimycotica voor systemisch gebruik | 0,7 | 0,4 | 0,3 |
| D01AC | Imidazool- en triazoolderivaten | 78,1 | 85,7 | 97,4 |
| D07AB | Matig sterk werkzame corticosteroiden (groep ii) | 8,1 | 15,7 | 11,9 |
| Y | Niet ingevuld | | | |

D03: Zuurbranden

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|---|-------|-------|-------|
| A02BC | Protonpompremmers | 121,1 | 201,3 | 374,3 |
| A02BA | H2-antagonisten | 68,5 | 64,4 | 70,5 |
| A03FA | Motiliteitsbevorderende middelen | 4,2 | 4,7 | 9,2 |
| A02AD | Combinaties en complexen van al-, ca- en mg-verbindingen | 23,6 | 6,6 | 3,8 |
| A02BX | Overige middelen bij ulcus pepticum en oesofageale reflux | 5,7 | 3,1 | 3,5 |
| A06AC | Volumevergroterende middelen | 0,4 | 0,3 | 2,6 |
| N06AB | Selectieve serotonine-heropnameremmers | 0,8 | 0,4 | 1,8 |
| A03AA | Synth, parasymphathicolitica, esters met tert, aminogroep | 0,3 | 1,0 | 1,4 |
| B01AC | Trombocytenaggregatieremmers excl heparine | 0,5 | 0,8 | 1,1 |
| M01AE | Propionzuurderivaten | 0,5 | 0,6 | 0,9 |
| R03AC | Selectieve beta-2-symphathicomimetica | 0,4 | 1,0 | 0,9 |
| N05BA | Benzodiazepinederivaten | 2,2 | 1,7 | 0,6 |
| C10AA | Cholesterol-syntheseremmers | 0,6 | 0,3 | 0,4 |
| Y | Niet ingevuld | 0,9 | 1,7 | 3,8 |

D11: Diarree

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|---|------|------|------|
| A07DA | Motiliteitsremmende middelen | 32,3 | 35,2 | 43,2 |
| A03FA | Motiliteitsbevorderende middelen | 2,7 | 2,4 | 7,0 |
| A06AC | Volumevergroterende middelen | 2,0 | 3,0 | 5,3 |
| A02BC | Protonpompremmers | 0,9 | 2,2 | 4,7 |
| P01AB | Nitroimidazoolderivaten | 1,1 | 1,6 | 4,1 |
| A06AD | Osmotisch werkende laxantia | 1,3 | 1,1 | 3,5 |
| A03AA | Synth, parasymphathicolitica, esters met tert, aminogroep | 1,3 | 1,6 | 2,3 |
| J01MA | Fluorochinolonen | 1,2 | 2,5 | 2,3 |
| C03CA | Sulfonamiden | 0,3 | 0,4 | 2,3 |
| N02BE | Aceetanilidederivaten | 1,2 | 0,7 | 2,0 |
| J01FA | Macroliden | 0,3 | 0,9 | 1,5 |
| A07EC | Mesalazine en verwante verbindingen | 1,0 | 1,0 | 1,2 |
| A07CA | Orale rehydratievloeistoffen | 2,2 | 1,7 | 1,1 |
| N02AA | Natuurlijke opiumalkaloiden | 0,4 | 0,4 | 1,0 |
| J01EE | Sulfonamiden met trimethoprim inclusief afgeleiden | 0,6 | 0,3 | 0,4 |
| C10AC | Galzuurbindende harsen | 0,9 | 0,7 | 0,4 |
| D01AC | Imidazool- en triazoolderivaten | 0,5 | 0,4 | 0,4 |
| A02BA | H2-antagonisten | 0,6 | 0,4 | 0,4 |
| D02AX | Overige emollientia en protectiva | 0,5 | 0,3 | 0,3 |
| C10AA | Cholesterol-syntheseremmers | 0,4 | 0,6 | 0,3 |
| Y | Niet ingevuld | 1,7 | 1,9 | 4,3 |

D19: Symptoom/klacht tanden/tandvlees

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|--|------|------|------|
| M01AE | Propionzuurderivaten | 4,8 | 5,8 | 6,9 |
| M01AB | Azijnzuurderivaten en verwante verbindingen | 1,5 | 0,6 | 3,0 |
| J01CA | Penicillines met breed spectrum | 1,9 | 1,8 | 2,4 |
| N02BE | Aceetanilidederivaten | 0,3 | 1,9 | 2,4 |
| J01CR | Combinatiepreparaten | 0,5 | 0,7 | 1,5 |
| N05BA | Benzodiazepinederivaten | 0,5 | 0,7 | 0,9 |
| N02AA | Natuurlijke opiumalkaloiden | 1,4 | 0,8 | 0,8 |
| J01FA | Macroliden | 0,3 | 0,6 | 0,5 |
| B01AC | Trombocytenaggregatieremmers excl heparine | 0,3 | 0,4 | 0,3 |
| A01AB | Antimicrobiële middelen voor lokaal gebruik in de mond | 0,7 | 0,4 | 0,3 |

D20: Symptoom/klacht mond/tong/lippen

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|---|------|------|------|
| N01BB | Amiden | 3,0 | 2,8 | 5,9 |
| A02BC | Protonpompremmers | 1,8 | 1,6 | 5,2 |
| A07AC | Imidazoolderivaten | 2,9 | 3,7 | 4,5 |
| A01AB | Antimicrobiële middelen voor lokaal gebruik in de mond | 5,5 | 2,0 | 3,6 |
| A07AA | Antibiotica | 2,3 | 2,9 | 3,6 |
| J01CA | Penicillines met breed spectrum | 0,9 | 0,9 | 2,3 |
| D06AX | Overige lokale antibiotica | 1,8 | 1,4 | 2,1 |
| D01AC | Imidazool- en triazoolderivaten | 1,4 | 1,6 | 1,1 |
| M01AE | Propionzuurderivaten | 1,0 | 0,9 | 1,1 |
| D02AX | Overige emollientia en protectiva | 1,2 | 1,0 | 0,8 |
| J01CR | Combinatiepreparaten | 0,9 | 0,4 | 0,8 |
| D07XA | Zwak werkzame corticosteroiden met overige middelen | 1,9 | 0,4 | 0,8 |
| N02BE | Aceetanilidederivaten | 0,6 | 0,5 | 0,6 |
| M01AB | Azijnzuurderivaten en verwante verbindingen | 1,0 | 0,5 | 0,6 |
| A02BX | Overige middelen bij ulcus pepticum en oesofageale reflux | 0,4 | 0,5 | 0,4 |
| J01AA | Tetracyclines | 0,5 | 0,3 | 0,4 |
| A02BA | H2-antagonisten | 1,3 | 0,4 | 0,4 |
| S01AA | Antibiotica | 0,6 | 0,3 | 0,3 |
| D04AB | Anaesthetica, lokale | 0,8 | 0,6 | 0,3 |
| Y | Niet ingevuld | 2,7 | 2,6 | 3,4 |

N01: Hoofdpijn

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|---|------|------|------|
| M01AE | Propionzuurderivaten | 40,3 | 41,5 | 48,9 |
| N02CC | Selectieve serotonine-agonisten | 13,1 | 16,1 | 34,7 |
| N02BE | Aceetanilidderivaten | 47,5 | 26,1 | 25,4 |
| M01AB | Azijnzuurderivaten en verwante verbindingen | 18,2 | 22,0 | 25,1 |
| N06AA | Niet-selectieve monoamine-heropnameremmers | 7,6 | 13,8 | 22,7 |
| N02AA | Natuurlijke opiumalkaloiden | 11,4 | 13,0 | 19,7 |
| N05BA | Benzodiazepinederivaten | 13,9 | 9,8 | 13,4 |
| N02AX | Overige opioïden | 7,7 | 5,7 | 9,2 |
| C07AB | Selectieve beta-blokkers | 4,8 | 5,4 | 8,4 |
| A02BC | Protonpompremmers | 1,2 | 4,0 | 7,4 |
| A03FA | Motiliteitsbevorderende middelen | 3,6 | 2,3 | 6,0 |
| B01AC | Trombocytenaggregatieremmers excl heparine | 0,3 | 1,9 | 5,7 |
| C07AA | Niet-selectieve beta-blokkers | 2,9 | 2,9 | 5,4 |
| N02BA | Salicylzuur en derivaten | 5,9 | 4,6 | 5,3 |
| R01AD | Corticosteroiden | 3,3 | 2,6 | 4,4 |
| J01AA | Tetracyclines | 1,0 | 1,5 | 3,8 |
| N06AB | Selectieve serotonine-heropnameremmers | 1,8 | 2,3 | 2,5 |
| C09CA | Angiotensine-ii-antagonisten | 1,0 | 0,5 | 2,5 |
| N05CD | Benzodiazepinederivaten | 2,7 | 1,9 | 2,4 |
| N02CX | Overige migrainemiddelen | 2,6 | 2,2 | 2,3 |
| N03AF | Carboxamidderivaten | 0,6 | 2,4 | 1,9 |
| N06AX | Overige antidepressiva | 1,2 | 1,0 | 1,8 |
| C03EA | 'low-ceiling' diuretica met kaliumsparende middelen | 0,9 | 1,2 | 1,6 |
| G03AA | Oestrogenen met progestagenen in vaste verhouding | 5,7 | 2,3 | 1,3 |
| R01AA | Sympathicomimetica | 0,6 | 0,9 | 1,2 |
| M01AC | Oxicamderivaten | 1,6 | 1,3 | 1,2 |
| R06AD | Fenothiazinederivaten | 0,5 | 0,3 | 0,9 |
| R05DA | Opiumalkaloiden en derivaten | 0,5 | 0,3 | 0,9 |
| N03AG | Vetzuurderivaten | 0,3 | 0,5 | 0,9 |
| S01XA | Overige middelen voor oogheelkundig gebruik | 0,3 | 0,4 | 0,5 |
| R06AX | Overige antihistaminica voor systemisch gebruik | 0,3 | 0,3 | 0,4 |
| B03AA | Orale feropreparaten | 0,3 | 0,4 | 0,3 |
| Y | Niet ingevuld | 4,6 | 2,6 | 2,0 |

X02: Pijnlijke menstruatie

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|---|------|------|------|
| M01AE | Propionzuurderivaten | 31,1 | 21,9 | 23,0 |
| G03AA | Oestrogenen met progestagenen in vaste verhouding | 29,2 | 18,2 | 19,3 |
| M01AB | Azijnzuurderivaten en verwante verbindingen | 1,9 | 3,2 | 3,3 |
| G03DC | Estreenderivaten | 0,8 | 0,7 | 1,9 |
| G03HB | Anti-androgenen met oestrogenen | 2,0 | 1,3 | 1,8 |
| G03AB | Oestrogenen met progestagenen, sequentiele preparaten | 2,1 | 0,5 | 0,8 |
| N02BE | Aceetanilidderivaten | 0,6 | 0,4 | 0,6 |

P17: Tabaksmisbruik

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|---|------|------|------|
| N07BA | Middelen bij nicotineverslaving | 36,2 | 18,4 | 36,2 |
| N06AA | Niet-selectieve monoamine-heropnameremmers | 0,5 | 1,7 | 12,7 |
| N05BA | Benzodiazepinederivaten | 1,4 | 0,9 | 1,9 |
| R03AK | Sympathicomimetica met andere astma/copd-middelen | 0,5 | 0,5 | 1,7 |
| N06AB | Selectieve serotonine-heropnameremmers | 0,6 | 2,0 | 1,5 |
| N05CD | Benzodiazepinederivaten | 1,1 | 0,6 | 0,9 |

S71: Herpes simplex lip/genitaal

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|--|------|------|------|
| J05AB | Nucleosiden en nucleotiden (excl, reverse-transcr-remmers) | 3,3 | 5,3 | 9,1 |
| D06AX | Overige lokale antibiotica | 1,4 | 1,7 | 2,9 |
| D06BB | Antivirale middelen | 6,3 | 2,9 | 2,2 |
| D02AB | Zinkproducten | 1,3 | 0,7 | 0,9 |
| S01AD | Antivirale middelen | 0,5 | 0,8 | 0,8 |
| Y | Niet ingevuld | 0,5 | 1,0 | 1,4 |

D09: Misselijkheid

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|---|------|------|------|
| A03FA | Motiliteitsbevorderende middelen | 46,7 | 55,8 | 59,2 |
| A02BC | Protonpompremmers | 12,2 | 12,5 | 32,1 |
| A06AD | Osmotisch werkende laxantia | 0,5 | 1,5 | 3,9 |
| A04AA | Serotonine-antagonisten | 0,6 | 1,3 | 3,7 |
| R06AE | Piperazinederivaten | 2,8 | 3,6 | 3,5 |
| A02BA | H2-antagonisten | 2,3 | 1,4 | 3,2 |
| N05BA | Benzodiazepinederivaten | 2,1 | 1,3 | 1,9 |
| A06AC | Volumevergroterende middelen | 0,3 | 1,1 | 0,8 |
| N07CA | Vertigomiddelen | 0,6 | 0,4 | 0,6 |
| M01AB | Azijnzuurderivaten en verwante verbindingen | 0,7 | 0,7 | 0,4 |
| N02BE | Aceetanilidederivaten | 2,0 | 0,4 | 0,4 |
| H03AA | Schildklierhormonen | 1,0 | 0,5 | 0,4 |
| N06AB | Selectieve serotonine-heropnameremmers | 0,7 | 0,4 | 0,3 |
| C07AA | Niet-selectieve beta-blokkers | 0,3 | 0,3 | 0,3 |
| Y | Niet ingevuld | 1,0 | 1,1 | 0,4 |

L08: Schouder symptomen/klachten

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|---|------|------|-------|
| M01AB | Azijnzuurderivaten en verwante verbindingen | 75,5 | 82,7 | 120,5 |
| M01AE | Propionzuurderivaten | 38,6 | 33,9 | 42,5 |
| A02BC | Protonpompremmers | 4,0 | 12,7 | 37,9 |
| N02AX | Overige opioïden | 8,0 | 9,4 | 18,7 |
| H02AB | Glucocorticoiden | 9,4 | 9,4 | 17,3 |
| N02BE | Aceetanilidederivaten | 16,8 | 15,8 | 15,5 |
| N02AA | Natuurlijke opiumalkaloiden | 3,6 | 9,5 | 14,7 |
| N05BA | Benzodiazepinederivaten | 8,1 | 6,3 | 7,7 |
| N01BB | Amiden | 2,6 | 2,2 | 5,7 |
| M01AC | Oxicamderivaten | 5,1 | 5,0 | 4,2 |
| N06AA | Niet-selectieve monoamine-heropnameremmers | 1,3 | 1,8 | 2,8 |
| N05CD | Benzodiazepinederivaten | 3,0 | 2,1 | 2,8 |
| M01AH | Coxibs | 11,0 | 2,2 | 2,8 |
| C07AB | Selectieve beta-blokkers | 1,0 | 0,8 | 2,0 |
| C10AA | Cholesterolsyntheseremmers | 1,3 | 1,4 | 1,4 |
| C09AA | Ace-remmers | 0,3 | 0,5 | 1,4 |
| B01AC | Trombocytenaggregatieremmers excl heparine | 0,5 | 2,7 | 1,3 |
| N06AB | Selectieve serotonine-heropnameremmers | 1,4 | 0,8 | 0,9 |
| H02BX | Corticosteroiden voor systemisch gebruik, combinaties | 1,8 | 0,4 | 0,6 |
| A12AA | Calcium | 0,5 | 0,3 | 0,6 |
| D07AC | Sterk werkzame corticosteroiden (groep iii) | 0,7 | 0,5 | 0,4 |
| R06AX | Overige antihistaminica voor systemisch gebruik | 0,3 | 0,4 | 0,4 |
| D01AC | Imidazool- en triazoolderivaten | 1,0 | 0,3 | 0,4 |
| D02AX | Overige emollientia en protectiva | 0,8 | 0,6 | 0,3 |
| M02AC | Preparaten met salicylzuurderivaten | 1,1 | 0,5 | 0,3 |
| C08CA | Dihydropyridinederivaten | 0,3 | 1,3 | 0,3 |
| R05DA | Opiumalkaloiden en derivaten | 0,6 | 0,4 | 0,3 |
| Y | Niet ingevuld | 12,4 | 7,5 | 4,7 |

L18: Spierpijn/fibrositis

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|--|------|------|------|
| M01AB | Azijnzuurderivaten en verwante verbindingen | 26,8 | 35,8 | 36,7 |
| N06AA | Niet-selectieve monoamine-heropnameremmers | 8,8 | 14,9 | 29,7 |
| M01AE | Propionzuurderivaten | 28,1 | 22,0 | 25,6 |
| N02BE | Aceetanilidederivaten | 14,9 | 17,4 | 18,2 |
| A02BC | Protonpompremmers | 1,7 | 6,2 | 15,6 |
| N05BA | Benzodiazepinederivaten | 9,2 | 15,0 | 14,4 |
| N02AX | Overige opioïden | 4,8 | 6,7 | 13,4 |
| N02AA | Natuurlijke opiumalkaloiden | 1,9 | 5,6 | 12,9 |
| H02AB | Glucocorticoiden | 1,8 | 2,7 | 5,6 |
| M01AH | Coxibs | 7,1 | 0,4 | 5,0 |
| C10AA | Cholesterolstremmers | 1,4 | 2,1 | 4,5 |
| N05CD | Benzodiazepinederivaten | 1,9 | 2,7 | 2,2 |
| M02AC | Preparaten met salicylzuurderivaten | 3,9 | 1,1 | 2,2 |
| M09AA | Kinine en afgeleiden | 0,3 | 2,0 | 2,2 |
| N06AB | Selectieve serotonine-heropnameremmers | 1,3 | 2,1 | 2,1 |
| B01AC | Trombocytenaggregatieremmers excl heparine | 0,9 | 1,8 | 2,1 |
| N03AX | Overige anti-epileptica | 0,4 | 0,7 | 1,6 |
| M03BX | Overige centraal werkende middelen | 1,0 | 1,4 | 1,4 |
| N03AE | Benzodiazepinederivaten | 0,9 | 1,7 | 1,3 |
| M01AC | Oxicamderivaten | 2,4 | 1,5 | 1,3 |
| A02BA | H2-antagonisten | 0,6 | 0,7 | 0,9 |
| A06AD | Osmotisch werkende laxantia | 0,6 | 0,7 | 0,6 |
| R05DA | Opiumalkaloiden en derivaten | 0,5 | 0,5 | 0,4 |
| M01AX | Overige niet-steroïde anti-infl./antirheumatische middelen | 0,6 | 1,3 | 0,4 |
| Y | Niet ingevuld | 5,5 | 4,6 | 3,9 |

H01: Oorpijn

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|--|------|------|------|
| S02CA | Corticosteroiden met antimicrobiële middelen | 6,2 | 7,2 | 13,7 |
| R01AD | Corticosteroiden | 1,6 | 1,3 | 7,0 |
| J01CA | Penicillines met breed spectrum | 0,7 | 2,3 | 6,4 |
| S02AA | Antimicrobiële middelen | 1,1 | 2,1 | 3,8 |
| S02DA | Analgetica en anaesthetica | 3,7 | 3,7 | 2,9 |
| R01AA | Sympathicomimetica | 1,3 | 2,0 | 2,8 |
| M01AE | Propionzuurderivaten | 2,4 | 1,0 | 0,8 |
| M01AB | Azijnzuurderivaten en verwante verbindingen | 0,8 | 1,3 | 0,7 |
| J01FA | Macroliden | 0,5 | 0,5 | 0,6 |
| N02BE | Aceetanilidederivaten | 1,9 | 0,5 | 0,3 |
| Y | Niet ingevuld | 0,7 | 0,9 | 0,9 |

S02: Pruritus/jeuk

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|--|------|------|------|
| D02AX | Overige emollientia en protectiva | 28,0 | 33,5 | 51,4 |
| R06AE | Piperazinederivaten | 28,3 | 30,4 | 49,0 |
| D07AB | Matig sterk werkzame corticosteroiden (groep ii) | 19,1 | 32,1 | 45,2 |
| R06AX | Overige antihistaminica voor systemisch gebruik | 25,2 | 32,7 | 35,2 |
| D07AA | Zwak werkzame corticosteroiden (groep i) | 16,1 | 17,1 | 24,0 |
| D07AC | Sterk werkzame corticosteroiden (groep iii) | 7,9 | 11,0 | 17,7 |
| N05BB | Difenylmethaanderivaten | 8,8 | 12,9 | 17,2 |
| D07XA | Zwak werkzame corticosteroiden met overige middelen | 7,3 | 8,0 | 15,6 |
| R06AA | Aminoalkylethers | 4,1 | 7,9 | 7,7 |
| D02AE | Ureumproducten | 1,8 | 1,7 | 6,7 |
| D01AC | Imidazool- en triazoolderivaten | 3,5 | 2,9 | 6,2 |
| D07AD | Zeer sterk werkzame corticosteroiden (groep iv) | 1,4 | 3,4 | 6,1 |
| S01XA | Overige middelen voor oogheelkundig gebruik | 2,0 | 0,7 | 2,6 |
| D04AX | Overige antipruritica | 2,0 | 1,7 | 2,3 |
| D06AX | Overige lokale antibiotica | 0,6 | 1,6 | 2,3 |
| A02BC | Protonpompremmers | 3,0 | 1,6 | 2,2 |
| D01AE | Overige lokale antimycotica | 0,8 | 1,3 | 2,0 |
| D11AC | Medicinale shampoos | 0,6 | 1,1 | 1,8 |
| R06AD | Fenothiazinederivaten | 1,5 | 1,4 | 1,8 |
| N02BE | Aceetanilidederivaten | 0,8 | 0,5 | 1,7 |
| H02AB | Glucocorticoiden | 1,4 | 1,5 | 1,6 |
| R06AB | Gesubstitueerde alkylaminen | 2,0 | 1,5 | 1,6 |
| C05AA | Preparaten met corticosteroiden | 2,2 | 2,3 | 1,6 |
| D02AB | Zinkproducten | 1,0 | 1,3 | 1,5 |
| D02AC | Vaseline en vetproducten | 6,3 | 1,1 | 1,4 |
| N05BA | Benzodiazepinederivaten | 2,6 | 3,2 | 1,3 |
| R01AD | Corticosteroiden | 0,3 | 0,4 | 1,2 |
| A06AD | Osmotisch werkende laxantia | 0,5 | 0,7 | 1,1 |
| D04AB | Anaesthetica, lokale | 0,8 | 1,6 | 1,1 |
| D07XB | Matig sterk werkzame corticosteroiden met overige middelen | 0,3 | 0,7 | 0,9 |
| D02BA | Protectiva tegen uv-straling, lokale | 0,5 | 0,5 | 0,7 |
| C07AB | Selectieve beta-blokkers | 0,3 | 0,4 | 0,6 |
| M01AB | Azijnzuurderivaten en verwante verbindingen | 0,4 | 0,5 | 0,6 |
| C05AD | Preparaten met lokale anaesthetica | 1,4 | 0,7 | 0,6 |
| M01AE | Propionzuurderivaten | 1,4 | 0,4 | 0,4 |
| H03AA | Schildklierhormonen | 0,3 | 0,3 | 0,4 |
| A02BA | H2-antagonisten | 0,4 | 0,5 | 0,4 |
| B01AC | Trombocytenaggregatieremmers excl heparine | 2,6 | 0,7 | 0,3 |
| J02AC | Triazoolderivaten | 0,6 | 0,4 | 0,3 |
| S01GX | Overige allergiemiddelen | 0,3 | 0,4 | 0,3 |
| R03AC | Selectieve beta-2-sympathicomimetica | 0,3 | 0,5 | 0,3 |
| G01AF | Imidazoolderivaten | 0,8 | 0,3 | 0,3 |
| Y | Niet ingevuld | 16,0 | 24,1 | 29,3 |

S03: Wratten

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|---|------|------|------|
| D01AE | Overige lokale antimycotica | 12,8 | 14,4 | 17,5 |
| D11AF | Wrat- en likdoornpreparaten | 13,7 | 13,8 | 15,6 |
| D02AX | Overige emollientia en protectiva | 0,7 | 1,1 | 2,5 |
| D06BB | Antivirale middelen | 0,8 | 0,6 | 2,3 |
| D07AB | Matig sterk werkzame corticosteroiden (groep ii) | 0,7 | 0,7 | 1,9 |
| N01BB | Amiden | 4,1 | 1,4 | 1,3 |
| D06AX | Overige lokale antibiotica | 1,2 | 1,1 | 1,3 |
| D07AA | Zwak werkzame corticosteroiden (groep i) | 1,0 | 0,7 | 1,3 |
| D02AC | Vaseline en vetproducten | 2,3 | 1,3 | 1,2 |
| D01AC | Imidazool- en triazoolderivaten | 0,6 | 0,8 | 0,6 |
| A02BA | H2-antagonisten | 1,0 | 0,3 | 0,6 |
| D07XA | Zwak werkzame corticosteroiden met overige middelen | 0,7 | 0,4 | 0,6 |
| M01AB | Azijnzuurderivaten en verwante verbindingen | 0,5 | 0,3 | 0,3 |
| D01AE | Overige lokale antimycotica | 12,8 | 14,4 | 17,5 |
| D11AF | Wrat- en likdoornpreparaten | 13,7 | 13,8 | 15,6 |
| Y | Niet ingevuld | 21,8 | 25,1 | 21,9 |

R97: Hooikoorts/allergische rhinitis

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|---|-------|-------|-------|
| R01AD | Corticosteroiden | 223,1 | 332,0 | 514,0 |
| R06AX | Overige antihistaminica voor systemisch gebruik | 181,5 | 261,6 | 359,8 |
| R06AE | Piperazinederivaten | 128,9 | 194,1 | 349,3 |
| S01GX | Overige allergiemiddelen | 83,9 | 126,6 | 187,7 |
| R01AC | Anti-allergische middelen, excl corticosteroiden | 59,5 | 75,2 | 94,5 |
| R03AC | Selectieve beta-2-sympathicomimetica | 11,1 | 23,8 | 40,9 |
| R03BA | Glucocorticoiden | 6,8 | 11,8 | 22,3 |
| R03AK | Sympathicomimetica met andere astma/copd-middelen | 1,4 | 7,2 | 15,3 |
| H02AB | Glucocorticoiden | 3,5 | 8,3 | 10,8 |
| V01AA | Allergeenextracten | 4,9 | 10,5 | 8,9 |
| R06AB | Gesubstitueerde alkylaminen | 4,6 | 4,9 | 6,0 |
| R06AA | Aminoalkylethers | 3,6 | 4,6 | 5,8 |
| R03DC | Leukotrienantagonisten | 1,0 | 2,9 | 4,2 |
| R05DA | Opiumalkaloiden en derivaten | 0,6 | 1,6 | 3,9 |
| S01XA | Overige middelen voor oogheelkundig gebruik | 0,7 | 1,0 | 3,5 |
| A02BC | Protonpompremmers | 1,5 | 1,8 | 3,1 |
| D07AC | Sterk werkzame corticosteroiden (groep iii) | 0,7 | 0,4 | 3,0 |
| C10AA | Cholesterolsyntheseremmers | 0,7 | 1,0 | 2,9 |
| J01AA | Tetracyclines | 0,7 | 1,4 | 2,6 |
| R01AA | Sympathicomimetica | 1,1 | 2,0 | 1,8 |
| C07AB | Selectieve beta-blokkers | 1,1 | 0,7 | 1,8 |
| N05BA | Benzodiazepinederivaten | 1,4 | 1,2 | 1,5 |
| G03AA | Oestrogenen met progestagenen in vaste verhouding | 4,5 | 2,3 | 1,5 |
| D07AB | Matig sterk werkzame corticosteroiden (groep ii) | 0,9 | 1,6 | 1,3 |
| M01AE | Propionzuurderivaten | 0,9 | 1,3 | 1,3 |
| D07AA | Zwak werkzame corticosteroiden (groep i) | 0,7 | 1,4 | 1,3 |
| N06AB | Selectieve serotonine-heropnameremmers | 0,4 | 0,4 | 1,2 |
| D02AX | Overige emollientia en protectiva | 0,7 | 1,9 | 1,1 |
| C09CA | Angiotensine-ii-antagonisten | 0,4 | 0,9 | 0,9 |
| M01AB | Azijnzuurderivaten en verwante verbindingen | 1,0 | 1,0 | 0,9 |
| G03HB | Anti-androgenen met oestrogenen | 0,6 | 0,6 | 0,9 |
| S01AA | Antibiotica | 0,6 | 1,3 | 0,8 |
| N02BE | Aceetanilidederivaten | 1,6 | 1,1 | 0,8 |
| B01AC | Trombocytenaggregatieremmers excl heparine | 0,7 | 0,6 | 0,6 |
| N05CD | Benzodiazepinederivaten | 1,5 | 0,5 | 0,5 |
| R01AX | Overige middelen voor nasaal gebruik | 0,4 | 0,4 | 0,5 |
| D07XA | Zwak werkzame corticosteroiden met overige middelen | 0,5 | 0,7 | 0,4 |
| D07AD | Zeer sterk werkzame corticosteroiden (groep iv) | 0,4 | 0,7 | 0,4 |
| S02CA | Corticosteroiden met antimicrobiele middelen | 0,6 | 0,6 | 0,4 |
| D01AC | Imidazool- en triazoolderivaten | 0,6 | 0,7 | 0,4 |
| Y | Niet ingevuld | 5,2 | 7,6 | 7,4 |

D05: Perianale jeuk

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|---|------|------|------|
| D07XA | Zwak werkzame corticosteroiden met overige middelen | 7,9 | 10,8 | 21,7 |
| D07AB | Matig sterk werkzame corticosteroiden (groep ii) | 6,4 | 8,6 | 12,7 |
| C05AA | Preparaten met corticosteroiden | 3,7 | 6,5 | 5,7 |
| D07AA | Zwak werkzame corticosteroiden (groep i) | 3,9 | 4,5 | 5,5 |
| C05AD | Preparaten met lokale anaesthetica | 1,4 | 3,1 | 4,5 |
| D07AC | Sterk werkzame corticosteroiden (groep iii) | 1,3 | 1,0 | 4,3 |
| D01AC | Imidazool- en triazoolderivaten | 1,8 | 1,7 | 3,8 |
| D02AX | Overige emollientia en protectiva | 1,6 | 0,4 | 3,6 |
| C05AX | Overige lokale hemorroidpreparaten | 0,9 | 1,5 | 2,0 |
| P02CA | Benzimidazoolderivaten | 1,0 | 0,7 | 0,9 |
| D02AB | Zinkproducten | 2,0 | 1,4 | 0,8 |
| J02AC | Triazoolderivaten | 0,5 | 0,3 | 0,4 |
| D04AB | Anaesthetica, lokale | 0,5 | 0,3 | 0,3 |
| Y | Niet ingevuld | 1,4 | 4,4 | 3,9 |

F71: Allergische conjunctivitis

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|--|------|------|------|
| S01GX | Overige allergiemiddelen | 75,2 | 89,9 | 81,1 |
| R06AE | Piperazinederivaten | 7,5 | 7,4 | 15,5 |
| S01XA | | | | |
| | Overige middelen voor oogheelkundig gebruik | 5,1 | 3,6 | 12,9 |
| S01AA | Antibiotica | 12,7 | 10,0 | 10,6 |
| R06AX | Overige antihistaminica voor systemisch gebruik | 7,2 | 11,1 | 10,3 |
| R01AD | Corticosteroiden | 5,4 | 5,0 | 4,3 |
| S01GA | Sympathicomimetica | 1,5 | 2,0 | 3,6 |
| R01AC | Anti-allergische middelen, excl corticosteroiden | 1,0 | 2,3 | 2,9 |
| S01BA | Corticosteroiden | 0,7 | 2,0 | 1,1 |
| R06AA | Aminoalkylethers | 0,5 | 0,3 | 0,9 |
| S01CA | Corticosteroiden met antimicrobiele middelen | 1,5 | 1,1 | 0,8 |
| D07AA | Zwak werkzame corticosteroiden (groep i) | 0,3 | 0,5 | 0,4 |
| C10AA | Cholesterolsyntheseremmers | 0,6 | 0,3 | 0,3 |
| Y | Niet ingevuld | 0,7 | 1,2 | 1,0 |

L03: Lage rugpijn zonder uitstraling

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|---|-------|-------|-------|
| M01AB | Azijnzuurderivaten en verwante verbindingen | 136,6 | 157,6 | 169,8 |
| M01AE | Propionzuurderivaten | 81,6 | 75,9 | 77,9 |
| N02AX | Overige opioïden | 19,3 | 40,3 | 64,5 |
| N02AA | Natuurlijke opiumalkaloiden | 17,3 | 23,2 | 61,8 |
| A02BC | Protonpompremmers | 6,3 | 20,9 | 53,5 |
| N05BA | Benzodiazepinederivaten | 46,1 | 38,5 | 45,9 |
| N02BE | Aceetanilidederivaten | 44,4 | 38,8 | 45,5 |
| N02AB | Fenylpiperidinederivaten | 0,9 | 3,4 | 10,8 |
| M01AC | Oxicamderivaten | 6,3 | 8,1 | 10,7 |
| M05BA | Bisfosfonaten | 0,9 | 2,5 | 7,2 |
| A06AD | Osmotisch werkende laxantia | 1,4 | 2,4 | 5,3 |
| N06AA | Niet-selectieve monoamine-heropnameremmers | 2,3 | 1,8 | 5,1 |
| M01AH | Coxibs | 18,7 | 6,4 | 4,5 |
| A12AX | Calcium met andere middelen | 1,1 | 1,4 | 4,5 |
| N05CD | Benzodiazepinederivaten | 3,8 | 2,9 | 4,2 |
| C09AA | Ace-remmers | 0,9 | 1,3 | 2,2 |
| A03FA | Motiliteitsbevorderende middelen | 0,7 | 0,5 | 1,9 |
| N03AX | Overige anti-epileptica | 0,4 | 0,4 | 1,8 |
| B01AC | Trombocytenaggregatieremmers excl heparine | 2,3 | 1,8 | 1,8 |
| H03AA | Schildklierhormonen | 0,3 | 0,6 | 1,8 |
| N06AX | Overige antidepressiva | 0,3 | 1,0 | 1,4 |
| A12AA | Calcium | 0,9 | 1,1 | 1,4 |
| A02BA | H2-antagonisten | 2,4 | 1,4 | 1,3 |
| D07AC | Sterk werkzame corticosteroiden (groep iii) | 0,3 | 0,5 | 1,2 |
| C10AA | Cholesterol-syntheseremmers | 2,4 | 1,8 | 1,2 |
| N02BA | Salicylzuur en derivaten | 0,6 | 1,1 | 1,1 |
| R05DA | Opiumalkaloiden en derivaten | 1,0 | 0,5 | 1,0 |
| M02AC | Preparaten met salicylzuurderivaten | 2,6 | 0,9 | 0,8 |
| B01AA | Vitamine k-antagonisten | 1,6 | 1,3 | 0,8 |
| G03AA | Oestrogenen met progestagenen in vaste verhouding | 2,6 | 0,7 | 0,7 |
| D01AC | Imidazool- en triazoolderivaten | 0,9 | 0,7 | 0,6 |
| M04AA | Middelen met remmende werking op de urinezuurproductie | 0,3 | 0,4 | 0,6 |
| C08CA | Dihydropyridinederivaten | 0,6 | 0,6 | 0,6 |
| R03AC | Selectieve beta-2-sympathicomimetica | 0,9 | 0,6 | 0,6 |
| R06AE | Piperazinederivaten | 0,3 | 0,6 | 0,6 |
| N06AB | Selectieve serotonine-heropnameremmers | 1,9 | 0,6 | 0,6 |
| C07AB | Selectieve beta-blokkers | 1,4 | 1,3 | 0,6 |
| N05CF | Benzodiazepine-gerelateerde middelen | 0,9 | 2,0 | 0,5 |
| M01AX | Overige niet-steroïde antiinfl./antirheumatische middelen | 1,4 | 1,4 | 0,5 |
| D07XA | Zwak werkzame corticosteroiden met overige middelen | 0,6 | 0,6 | 0,5 |
| R01AD | Corticosteroiden | 0,3 | 0,4 | 0,4 |
| C03AA | Thiaziden | 0,6 | 0,3 | 0,3 |
| Y | Niet ingevuld | 17,6 | 8,6 | 7,8 |

R80: Influenza bewezen excl, pneumonie

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|---|------|------|------|
| R05DA | Opiumalkaloiden en derivaten | 2,3 | 2,0 | 10,3 |
| N02BE | Aceetanilidederivaten | 3,0 | 2,3 | 6,1 |
| J01AA | Tetracyclines | 1,4 | 1,4 | 5,8 |
| A03FA | Motiliteitsbevorderende middelen | 0,7 | 0,3 | 2,5 |
| R01AA | Sympathicomimetica | 0,8 | 0,4 | 2,1 |
| M01AE | Propionzuurderivaten | 1,0 | 1,6 | 2,0 |
| N02AA | Natuurlijke opiumalkaloiden | 0,9 | 1,6 | 1,9 |
| J01CA | Penicillines met breed spectrum | 0,6 | 0,5 | 1,8 |
| M01AB | Azijnzuurderivaten en verwante verbindingen | 0,3 | 0,5 | 1,7 |
| N02BA | Salicylzuur en derivaten | 0,6 | 0,3 | 0,8 |
| Y | Niet ingevuld | 0,4 | 0,3 | 0,8 |

S06: Lokale roodheid huid

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|---|------|------|------|
| D07AB | Matig sterk werkzame corticosteroiden (groep ii) | 8,4 | 8,8 | 20,9 |
| D02AX | Overige emollientia en protectiva | 5,9 | 13,2 | 19,5 |
| D07XA | Zwak werkzame corticosteroiden met overige middelen | 4,2 | 6,5 | 13,7 |
| D07AA | Zwak werkzame corticosteroiden (groep i) | 8,8 | 8,2 | 12,9 |
| D01AC | Imidazool- en triazoolderivaten | 3,1 | 3,9 | 11,9 |
| D07AC | Sterk werkzame corticosteroiden (groep iii) | 1,6 | 4,3 | 10,5 |
| D06AX | Overige lokale antibiotica | 3,9 | 5,4 | 9,8 |
| R06AE | Piperazinederivaten | 1,8 | 1,7 | 5,3 |
| J01AA | Tetracyclines | 1,1 | 2,3 | 3,5 |
| R06AX | Overige antihistaminica voor systemisch gebruik | 3,6 | 2,7 | 3,3 |
| D06BX | Overige chemische antimicrobiële middelen | 1,0 | 0,7 | 3,2 |
| D07AD | Zeer sterk werkzame corticosteroiden (groep iv) | 1,3 | 1,2 | 3,0 |
| J01CF | Betalactamase-resistente penicillines | 0,3 | 0,4 | 2,3 |
| D02AB | Zinkproducten | 1,6 | 1,4 | 2,1 |
| Y | Niet ingevuld | 4,6 | 6,4 | 15,2 |

A03: Koorts

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|--|------|------|------|
| J01CA | Penicillines met breed spectrum | 3,4 | 4,5 | 8,8 |
| J01AA | Tetracyclines | 0,3 | 1,4 | 4,8 |
| J01CR | Combinatiepreparaten | 1,5 | 3,6 | 3,0 |
| N02BE | Aceetanilidederivaten | 4,3 | 1,6 | 2,9 |
| J01FA | Macroliden | 1,4 | 1,2 | 1,9 |
| A03FA | Motiliteitsbevorderende middelen | 0,4 | 0,5 | 1,1 |
| R03AC | Selectieve beta-2-sympathicomimetica | 0,5 | 0,9 | 0,7 |
| A02BC | Protonpompremmers | 0,3 | 0,3 | 0,7 |
| J01EE | Sulfonamiden met trimethoprim inclusief afgeleiden | 0,5 | 0,3 | 0,6 |
| M01AE | Propionzuurderivaten | 0,4 | 0,6 | 0,3 |
| Y | Niet ingevuld | 0,4 | 0,4 | 0,3 |

D01: Gegeneralis, Buikpijn/buikkrampen

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|--|------|------|------|
| A02BC | Protonpompremmers | 5,5 | 15,7 | 73,6 |
| A06AD | Osmotisch werkende laxantia | 6,8 | 12,2 | 30,3 |
| A03AA | Synth, parasymphicolytica, esters met tert, aminogroep | 6,5 | 11,4 | 18,4 |
| M01AB | Azijnzuurderivaten en verwante verbindingen | 6,5 | 6,7 | 10,3 |
| A06AC | Volumevergroterende middelen | 4,2 | 3,8 | 10,3 |
| A03FA | Motiliteitsbevorderende middelen | 4,6 | 4,6 | 7,7 |
| N05BA | Benzodiazepinederivaten | 1,3 | 1,1 | 5,5 |
| A03BB | Belladonna alkaloiden, semisynt, kwat, ammoniumverb, | 2,4 | 2,7 | 5,3 |
| A02BA | H2-antagonisten | 2,2 | 2,3 | 3,4 |
| A07EC | Mesalazine en verwante verbindingen | 0,4 | 2,0 | 3,3 |
| M01AE | Propionzuurderivaten | 1,0 | 1,3 | 2,9 |
| A02AA | Magnesiumverbindingen | 0,7 | 0,3 | 2,4 |
| A06AG | Klyasma's | 0,3 | 0,5 | 2,2 |
| A06AB | Contactlaxantia | 0,7 | 0,8 | 2,1 |
| N06AA | Niet-selectieve monoamine-heropnameremmers | 0,8 | 0,6 | 2,0 |
| N02AX | Overige opioïden | 1,0 | 2,1 | 2,0 |
| N02BE | Aceetanilidederivaten | 2,1 | 2,7 | 1,4 |
| P01AB | Nitroimidazoolderivaten | 0,3 | 1,1 | 1,1 |
| A02AD | Combinaties en complexen van al-, ca- en mg-verbindingen | 0,5 | 0,5 | 1,1 |
| C07AB | Selectieve beta-blokkers | 0,6 | 0,8 | 0,8 |
| N02AA | Natuurlijke opiumalkaloiden | 2,4 | 1,8 | 0,7 |
| A06AA | Emollientia | 0,5 | 0,4 | 0,5 |
| A07DA | Motiliteitsremmende middelen | 0,5 | 1,2 | 0,4 |
| N05CD | Benzodiazepinederivaten | 2,4 | 1,3 | 0,4 |
| Y | Niet ingevuld | 1,0 | 1,2 | 4,2 |

D93: Spastisch colon/ibs

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|--|------|------|------|
| A03AA | Synth, parasymphicolytica, esters met tert, aminogroep | 44,8 | 58,9 | 60,8 |
| A06AC | Volumevergroterende middelen | 59,8 | 36,3 | 45,6 |
| A06AD | Osmotisch werkende laxantia | 16,1 | 26,8 | 45,6 |
| A02BC | Protonpompremmers | 3,5 | 8,5 | 19,5 |
| A03FA | Motiliteitsbevorderende middelen | 3,4 | 2,2 | 6,9 |
| N05BA | Benzodiazepinederivaten | 1,9 | 1,9 | 5,0 |
| A02AA | Magnesiumverbindingen | 3,1 | 1,5 | 3,7 |
| A02BA | H2-antagonisten | 0,7 | 1,6 | 3,6 |
| M01AB | Azijnzuurderivaten en verwante verbindingen | 3,7 | 4,0 | 3,5 |
| A03BB | Belladonna alkaloiden, semisynt, kwat, ammoniumverb, | 2,9 | 1,7 | 3,1 |
| A06AB | Contactlaxantia | 0,5 | 2,1 | 2,5 |
| A07DA | Motiliteitsremmende middelen | 1,3 | 0,9 | 2,5 |
| M01AE | Propionzuurderivaten | 0,8 | 0,7 | 2,4 |
| A06AG | Klyasma's | 0,5 | 0,6 | 1,7 |
| N02BE | Aceetanilidederivaten | 2,1 | 0,3 | 1,1 |
| B01AC | Trombocytenaggregatieremmers excl heparine | 0,5 | 0,4 | 0,7 |
| G03AA | Oestrogenen met progestagenen in vaste verhouding | 1,6 | 0,4 | 0,4 |
| N06AB | Selectieve serotonine-heropnameremmers | 1,1 | 0,4 | 0,3 |
| Y | Niet ingevuld | 1,0 | 1,9 | 2,3 |

L89: Perifere artrose

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|---|------|------|------|
| A02BC | Protonpompremmers | 2,6 | 5,7 | 17,8 |
| M01AB | Azijnzuurderivaten en verwante verbindingen | 12,6 | 14,1 | 15,5 |
| M01AE | Propionzuurderivaten | 7,8 | 8,1 | 10,7 |
| N02BE | Aceetanilidederivaten | 11,0 | 8,8 | 10,0 |
| N02AX | Overige opioïden | 2,2 | 3,7 | 8,5 |
| N02AA | Natuurlijke opiumalkaloiden | 2,3 | 4,1 | 8,3 |
| M01AC | Oxicamderivaten | 2,4 | 4,6 | 5,4 |
| M01AH | Coxibs | 8,6 | 4,0 | 3,6 |
| N05BA | Benzodiazepinederivaten | 1,0 | 1,2 | 2,1 |
| A12AX | Calcium met andere middelen | 0,5 | 0,3 | 2,1 |
| B01AA | Vitamine k-antagonisten | 0,9 | 0,9 | 0,4 |
| C03CA | Sulfonamiden | 0,6 | 0,3 | 0,4 |
| Y | Niet ingevuld | 3,5 | 1,8 | 6,3 |

R06: Bloedneus

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|--------------------------------------|------|------|------|
| R01AD | Corticosteroiden | 2,2 | 1,4 | 4,0 |
| R01AX | Overige middelen voor nasaal gebruik | 4,3 | 3,4 | 3,3 |
| R01AA | Sympathicomimetica | 1,8 | 1,9 | 2,5 |
| D06AX | Overige lokale antibiotica | 0,5 | 0,8 | 1,0 |
| D02AC | Vaseline en vetproducten | 0,3 | 0,3 | 0,5 |
| Y | Niet ingevuld | 3,4 | 3,3 | 7,3 |

D10: Braken [ex zwangerschap W06]

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|----------------------------------|------|------|------|
| A03FA | Motiliteitsbevorderende middelen | 17,3 | 18,1 | 17,3 |
| A02BC | Protonpompremmers | 2,7 | 5,0 | 6,6 |
| A02BA | H2-antagonisten | 1,3 | 1,0 | 2,8 |
| N02BE | Aceetanilidederivaten | 0,4 | 0,4 | 0,6 |
| R06AE | Piperazinederivaten | 0,7 | 0,9 | 0,5 |
| A07CA | Orale rehydratievloeistoffen | 0,5 | 0,4 | 0,3 |
| Y | Niet ingevuld | 0,6 | 0,5 | 0,3 |

S01: Pijn/gevoeligheid huid

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|--|------|------|------|
| D02AX | Overige emollientia en protectiva | 1,4 | 4,1 | 6,5 |
| D07AA | Zwak werkzame corticosteroiden (groep i) | 0,5 | 0,5 | 1,5 |
| Y | Niet ingevuld | 1,3 | 4,6 | 4,3 |

A01: Pijn gegeneraliseerd

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|---|------|------|------|
| N02BE | Aceetanilidederivaten | 48,2 | 33,8 | 58,6 |
| N02AA | Natuurlijke opiumalkaloiden | 17,9 | 26,7 | 49,6 |
| M01AE | Propionzuurderivaten | 13,4 | 19,7 | 31,6 |
| N02AX | Overige opioïden | 11,1 | 20,4 | 24,5 |
| M01AB | Azijnzuurderivaten en verwante verbindingen | 8,5 | 16,6 | 23,7 |
| N06AA | Niet-selectieve monoamine-heropnameremmers | 4,6 | 6,9 | 13,1 |
| A02BC | Protonpompremmers | 1,0 | 2,2 | 10,2 |
| M01AC | Oxicamderivaten | 1,6 | 4,8 | 7,2 |
| M01AH | Coxibs | 5,4 | 1,8 | 6,3 |
| N02AB | Fenylpiperidinederivaten | 5,5 | 7,6 | 6,2 |
| N05BA | Benzodiazepinederivaten | 2,8 | 5,2 | 5,3 |
| A06AD | Osmotisch werkende laxantia | 0,5 | 1,4 | 4,4 |
| N05CD | Benzodiazepinederivaten | 0,6 | 1,3 | 3,6 |
| N03AX | Overige anti-epileptica | 2,2 | 4,7 | 3,2 |
| N06AX | Overige antidepressiva | 0,5 | 1,0 | 2,7 |
| B01AC | Trombocytenaggregatieremmers excl heparine | 0,3 | 2,3 | 2,5 |
| N06AB | Selectieve serotonine-heropnameremmers | 2,2 | 1,9 | 1,6 |
| N02BA | Salicylzuur en derivaten | 0,8 | 0,4 | 0,6 |
| C09AA | Ace-remmers | 1,9 | 0,6 | 0,6 |
| N05AD | Butyrofenonderivaten | 0,7 | 0,4 | 0,6 |
| N05CF | Benzodiazepine-gerelateerde middelen | 0,6 | 0,4 | 0,5 |
| Y | Niet ingevuld | 0,9 | 2,9 | 5,0 |

L02: Rug symptomen/klachten

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|---|------|------|------|
| M01AB | Azijnzuurderivaten en verwante verbindingen | 81,9 | 81,4 | 92,0 |
| M01AE | Propionzuurderivaten | 55,8 | 49,7 | 45,6 |
| N02AX | Overige opioïden | 13,8 | 29,3 | 32,6 |
| A02BC | Protonpompremmers | 4,9 | 13,5 | 32,4 |
| N05BA | Benzodiazepinederivaten | 34,7 | 21,0 | 25,0 |
| N02AA | Natuurlijke opiumalkaloiden | 8,0 | 21,1 | 23,4 |
| N02BE | Aceetanilidederivaten | 35,4 | 24,9 | 21,6 |
| N02AB | Fenylpiperidinederivaten | 1,7 | 1,7 | 8,2 |
| N06AA | Niet-selectieve monoamine-heropnameremmers | 3,3 | 2,5 | 4,0 |
| M01AH | Coxibs | 14,9 | 3,1 | 4,0 |
| M01AC | Oxicamderivaten | 5,5 | 3,8 | 3,6 |
| A06AD | Osmotisch werkende laxantia | 0,8 | 1,5 | 2,9 |
| N05CD | Benzodiazepinederivaten | 7,5 | 4,3 | 2,7 |
| C07AB | Selectieve beta-blokkers | 0,9 | 1,1 | 2,5 |
| M05BA | Bisfosfonaten | 3,0 | 1,7 | 2,5 |
| R05DA | Opiumalkaloiden en derivaten | 0,9 | 0,3 | 2,0 |
| N03AX | Overige anti-epileptica | 0,4 | 1,9 | 1,6 |
| G04CA | Alfa-blokkers | 0,3 | 0,4 | 1,6 |
| C10AA | Cholesterol-syntheseremmers | 1,2 | 1,7 | 1,6 |
| C09AA | Ace-remmers | 0,5 | 1,7 | 1,1 |
| M01AX | Overige niet-steroïde antiinfl./antirheumatische middelen | 0,6 | 0,6 | 1,1 |
| H02AB | Glucocorticoiden | 0,3 | 0,3 | 1,0 |
| A02BA | H2-antagonisten | 0,7 | 0,8 | 0,9 |
| A03FA | Motiliteitsbevorderende middelen | 0,9 | 0,7 | 0,9 |
| N06AX | Overige antidepressiva | 0,9 | 0,5 | 0,8 |
| R01AD | Corticosteroiden | 1,7 | 1,2 | 0,8 |
| B01AC | Trombocytenaggregatieremmers excl heparine | 0,6 | 0,7 | 0,7 |
| D07AC | Sterk werkzame corticosteroiden (groep iii) | 1,1 | 0,4 | 0,6 |
| D02AX | Overige emollientia en protectiva | 0,3 | 0,4 | 0,6 |
| D07XA | Zwak werkzame corticosteroiden met overige middelen | 0,4 | 0,5 | 0,6 |
| M02AC | Preparaten met salicylzuurderivaten | 2,0 | 0,4 | 0,6 |
| G03AA | Oestrogenen met progestagenen in vaste verhouding | 1,8 | 0,3 | 0,4 |
| R06AE | Piperazinederivaten | 0,7 | 0,6 | 0,4 |
| A12AA | Calcium | 1,8 | 1,1 | 0,4 |
| A10BA | Biguaniden | 0,9 | 0,7 | 0,3 |
| D01AC | Imidazool- en triazoolderivaten | 0,7 | 0,7 | 0,3 |
| Y | Niet ingevuld | 15,8 | 7,0 | 4,8 |

L12: Hand/vinger symptomen/klachten

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|---|------|------|------|
| M01AB | Azijnzuurderivaten en verwante verbindingen | 14,9 | 21,1 | 23,3 |
| M01AE | Propionzuurderivaten | 7,1 | 7,8 | 14,0 |
| A02BC | Protonpompremmers | 1,6 | 3,7 | 11,8 |
| N02BE | Aceetanilidederivaten | 1,9 | 5,0 | 3,3 |
| M01AH | Coxibs | 4,2 | 0,7 | 3,0 |
| N02AA | Natuurlijke opiumalkaloiden | 1,6 | 0,8 | 2,8 |
| H02AB | Glucocorticoiden | 1,8 | 0,9 | 2,3 |
| D02AX | Overige emollientia en protectiva | 0,3 | 0,7 | 1,6 |
| N02AX | Overige opioïden | 0,6 | 0,4 | 1,1 |
| J01CR | Combinatiepreparaten | 0,6 | 1,1 | 1,1 |
| M01AC | Oxicamderivaten | 3,0 | 0,8 | 0,9 |
| B01AC | Trombocytenaggregatieremmers excl heparine | 0,6 | 0,3 | 0,5 |
| D06AX | Overige lokale antibiotica | 0,5 | 0,7 | 0,4 |
| C10AA | Cholesterol-syntheseremmers | 0,3 | 0,6 | 0,4 |
| D07AB | Matig sterk werkzame corticosteroiden (groep ii) | 0,9 | 0,3 | 0,4 |
| J01CA | Penicillines met breed spectrum | 0,3 | 0,5 | 0,4 |
| G03AA | Oestrogenen met progestagenen in vaste verhouding | 0,7 | 0,4 | 0,3 |
| Y | Niet ingevuld | 3,1 | 3,7 | 5,2 |

A12: Allergie/allergische reactie nao

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|---|------|------|------|
| R06AE | Piperazinederivaten | 36,9 | 52,5 | 98,4 |
| R06AX | Overige antihistaminica voor systemisch gebruik | 36,2 | 55,4 | 97,8 |
| R01AD | Corticosteroiden | 9,3 | 17,1 | 34,1 |
| R06AA | Aminoalkylethers | 9,7 | 13,8 | 22,3 |
| S01GX | Overige allergiemiddelen | 5,0 | 8,7 | 19,2 |
| C01CA | Sympathicomimetica en dopaminergica | 2,9 | 7,2 | 11,4 |
| H02AB | Glucocorticoiden | 3,1 | 7,2 | 9,5 |
| D07AB | Matig sterk werkzame corticosteroiden (groep ii) | 4,0 | 6,9 | 8,3 |
| R03AC | Selectieve beta-2-sympathicomimetica | 1,0 | 2,6 | 7,7 |
| D07AA | Zwak werkzame corticosteroiden (groep i) | 6,0 | 5,5 | 7,0 |
| R01AC | Anti-allergische middelen, excl corticosteroiden | 2,0 | 2,6 | 6,3 |
| D02AX | Overige emollientia en protectiva | 1,8 | 2,8 | 6,1 |
| R06AB | Gesubstitueerde alkylaminen | 1,0 | 2,3 | 5,5 |
| R03AK | Sympathicomimetica met andere astma/copd-middelen | 1,0 | 1,6 | 4,3 |
| D07AC | Sterk werkzame corticosteroiden (groep iii) | 1,5 | 2,2 | 3,7 |
| R03BA | Glucocorticoiden | 1,0 | 1,0 | 3,6 |
| A02BC | Protonpompremmers | 0,7 | 1,1 | 2,6 |
| N05BB | Difenylmethaanderivaten | 2,0 | 1,0 | 2,5 |
| N07CA | Vertigomiddelen | 0,3 | 0,6 | 2,1 |
| D01AC | Imidazool- en triazoolderivaten | 0,3 | 0,5 | 1,8 |
| D02BA | Protectiva tegen uv-straling, lokale | 1,8 | 2,4 | 1,7 |
| V01AA | Allergeenextracten | 1,6 | 1,3 | 1,6 |
| D07XA | Zwak werkzame corticosteroiden met overige middelen | 0,4 | 1,3 | 0,8 |
| N02BE | Aceetanilidederivaten | 1,1 | 0,5 | 0,3 |
| Y | Niet ingevuld | 3,5 | 5,1 | 6,1 |

A77: Andere virusziekten nao

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|---|------|------|------|
| M01AE | Propionzuurderivaten | 1,4 | 0,8 | 2,2 |
| J01AA | Tetracyclines | 0,7 | 0,3 | 2,2 |
| N02BE | Aceetanilidederivaten | 4,6 | 2,0 | 1,8 |
| R05DA | Opiumalkaloiden en derivaten | 2,9 | 0,5 | 1,7 |
| J01CA | Penicillines met breed spectrum | 0,6 | 0,5 | 1,5 |
| A03FA | Motiliteitsbevorderende middelen | 1,0 | 0,6 | 1,1 |
| N05BA | Benzodiazepinederivaten | 0,6 | 0,5 | 0,7 |
| R01AD | Corticosteroiden | 0,3 | 0,5 | 0,5 |
| M01AB | Azijnzuurderivaten en verwante verbindingen | 0,4 | 1,1 | 0,4 |
| N02BA | Salicylzuur en derivaten | 1,6 | 1,1 | 0,3 |
| Y | Niet ingevuld | 0,3 | 0,8 | 0,7 |

H13: Verstopt gevoel oor

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|--|------|------|------|
| R01AD | Corticosteroiden | 1,9 | 3,5 | 3,3 |
| S02CA | Corticosteroiden met antimicrobiele middelen | 1,0 | 1,1 | 3,1 |
| S02AA | Antimicrobiele middelen | 0,3 | 0,4 | 0,6 |
| R01AA | Sympathicomimetica | 0,5 | 0,6 | 0,5 |

N89: Migraine

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|---|-------|-------|-------|
| N02CC | Selectieve serotonine-agonisten | 173,3 | 207,7 | 334,6 |
| C07AB | Selectieve beta-blokkers | 22,5 | 30,4 | 44,0 |
| C07AA | Niet-selectieve beta-blokkers | 19,2 | 23,7 | 34,2 |
| M01AE | Propionzuurderivaten | 15,8 | 19,1 | 31,8 |
| N02CX | Overige migrainemiddelen | 16,1 | 11,2 | 19,0 |
| M01AB | Azijnzuurderivaten en verwante verbindingen | 16,6 | 19,0 | 18,4 |
| A03FA | Motiliteitsbevorderende middelen | 16,9 | 13,9 | 17,9 |
| N02BA | Salicylzuur en derivaten | 12,2 | 12,4 | 14,6 |
| N06AA | Niet-selectieve monoamine-heropnameremmers | 4,0 | 4,7 | 13,7 |
| N02AA | Natuurlijke opiumalkaloiden | 5,3 | 4,7 | 11,5 |
| N02BE | Aceetanilidederivaten | 11,6 | 8,9 | 11,4 |
| N05BA | Benzodiazepinederivaten | 6,7 | 6,2 | 11,3 |
| N03AG | Vetzuurderivaten | 1,5 | 2,7 | 7,9 |
| N07CA | Vertigomiddelen | 0,5 | 0,4 | 4,4 |
| N02CA | Secale-alkaloiden | 5,8 | 3,2 | 3,3 |
| A02BC | Protonpompremmers | 0,5 | 1,4 | 3,1 |
| G03AA | Oestrogenen met progestagenen in vaste verhouding | 3,5 | 2,6 | 2,8 |
| N06AB | Selectieve serotonine-heropnameremmers | 1,6 | 1,8 | 2,1 |
| B01AC | Trombocytenaggregatieremmers excl heparine | 0,5 | 2,2 | 2,1 |
| C02AC | Imidazolinereceptoragonisten | 0,4 | 0,8 | 1,9 |
| N05CD | Benzodiazepinederivaten | 1,1 | 1,8 | 1,4 |
| C08DA | Fenylalkylaminederivaten | 0,8 | 1,3 | 1,0 |
| N06AX | Overige antidepressiva | 0,3 | 1,1 | 0,8 |
| R05DA | Opiumalkaloiden en derivaten | 0,5 | 0,3 | 0,6 |
| M01AC | Oxicamderivaten | 1,0 | 0,7 | 0,6 |
| R06AE | Piperazinederivaten | 1,0 | 0,3 | 0,5 |
| C09AA | Ace-remmers | 0,7 | 0,4 | 0,4 |
| G03CA | Natuurlijke en semisynthetische oestrogenen | 0,7 | 0,8 | 0,3 |
| N02AX | Overige opioïden | 1,0 | 0,9 | 0,3 |
| Y | Niet ingevuld | 2,8 | 4,5 | 2,8 |

Groep 1: Zelfzorgcode > 75%

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|---|-------|-------|-------|
| R05DA | Opiumalkaloiden en derivaten | 261,2 | 299,0 | 373,0 |
| D01AC | Imidazool- en triazoolderivaten | 336,5 | 272,1 | 321,6 |
| D07XA | Zwak werkzame corticosteroiden met overige middelen | 152,7 | 176,0 | 212,1 |
| R01AD | Corticosteroiden | 70,0 | 91,8 | 134,7 |
| D01BA | Antimycotica voor systemisch gebruik | 96,1 | 87,4 | 99,4 |
| J01AA | Tetracyclines | 31,8 | 47,3 | 82,5 |
| R03AC | Selectieve beta-2-sympathicomimetica | 49,4 | 52,4 | 69,6 |
| J02AC | Triazoolderivaten | 55,6 | 61,5 | 61,8 |
| R03BA | Glucocorticoiden | 63,0 | 73,3 | 61,5 |
| D01AE | Overige lokale antimycotica | 59,0 | 47,8 | 56,3 |
| R03AK | Sympathicomimetica met andere astma/copd-middelen | 12,3 | 21,1 | 39,7 |
| A02BC | Protonpompremmers | 12,6 | 16,5 | 39,4 |
| D07AB | Matig sterk werkzame corticosteroiden (groep ii) | 16,1 | 20,3 | 31,6 |
| R06AX | Overige antihistaminica voor systemisch gebruik | 16,9 | 20,4 | 28,8 |
| R03BB | Parasympatholytica | 15,1 | 16,8 | 26,1 |
| J01CA | Penicillines met breed spectrum | 8,8 | 19,5 | 24,3 |
| R06AE | Piperazinederivaten | 10,7 | 14,1 | 24,0 |
| D06AX | Overige lokale antibiotica | 10,0 | 15,6 | 23,4 |
| D02AX | Overige emollientia en protectiva | 10,4 | 16,6 | 18,2 |
| R06AD | Fenothiazinederivaten | 17,0 | 19,4 | 17,9 |
| J01FA | Macroliden | 12,0 | 12,6 | 17,8 |
| R05CB | Mucolytica | 20,1 | 25,3 | 17,7 |
| N02BE | Aceetanilidederivaten | 12,8 | 12,4 | 17,0 |
| D07AA | Zwak werkzame corticosteroiden (groep i) | 8,3 | 11,3 | 15,1 |
| D07AC | Sterk werkzame corticosteroiden (groep iii) | 8,0 | 6,9 | 11,8 |
| H02AB | Glucocorticoiden | 10,1 | 9,9 | 10,7 |
| R01AA | Sympathicomimetica | 7,1 | 6,7 | 8,9 |
| J01CR | Combinatiepreparaten | 6,3 | 6,1 | 8,5 |
| P02CA | Benzimidazoolderivaten | 11,3 | 11,3 | 8,1 |
| M01AE | Propionzuurderivaten | 5,9 | 7,3 | 8,1 |
| M01AB | Azijnzuurderivaten en verwante verbindingen | 6,6 | 7,4 | 7,8 |
| G01AF | Imidazoolderivaten | 2,2 | 5,5 | 7,5 |
| N05BA | Benzodiazepinederivaten | 9,0 | 10,7 | 7,0 |
| R05CA | Expectorantia | 17,1 | 11,3 | 6,6 |
| C07AB | Selectieve beta-blokkers | 4,0 | 7,1 | 6,4 |
| J01CF | Betalactamase-resistente penicillines | 1,4 | 3,9 | 6,1 |
| C09CA | Angiotensine-ii-antagonisten | 2,7 | 4,0 | 6,1 |
| D02AB | Zinkproducten | 4,5 | 8,6 | 5,6 |
| C10AA | Cholesterolstremmers | 3,4 | 6,6 | 5,2 |
| A03FA | Motiliteitsbevorderende middelen | 6,3 | 4,9 | 5,1 |
| D02AE | Ureumproducten | 1,1 | 3,0 | 5,1 |
| A07AC | Imidazoolderivaten | 1,9 | 2,0 | 5,0 |
| J07AM | Tetanusvaccins | 4,0 | 3,3 | 4,7 |
| C03CA | Sulfonamiden | 2,7 | 3,1 | 4,7 |
| R01AC | Anti-allergische middelen, excl corticosteroiden | 4,7 | 3,0 | 4,4 |
| D07AD | Zeer sterk werkzame corticosteroiden (groep iv) | 1,7 | 2,3 | 4,1 |
| R06AA | Aminoalkylethers | 2,2 | 3,2 | 3,8 |
| N02AA | Natuurlijke opiumalkaloiden | 4,2 | 5,4 | 3,8 |
| C09AA | Ace-remmers | 2,3 | 6,2 | 3,8 |
| A02BA | H2-antagonisten | 6,2 | 3,2 | 3,7 |
| N05CD | Benzodiazepinederivaten | 14,2 | 7,5 | 3,7 |
| B01AC | Trombocytenaggregatiemremmers excl heparine | 7,2 | 6,7 | 3,5 |
| A07AA | Antibiotica | 2,6 | 2,8 | 3,2 |
| S01GX | Overige allergiemiddelen | 1,9 | 2,0 | 3,2 |
| A06AD | Osmotisch werkende laxantia | 2,9 | 3,6 | 2,8 |
| J01MA | Fluorochinolonen | 0,3 | 1,3 | 2,8 |
| C08CA | Dihydropyridinederivaten | 3,1 | 2,7 | 2,8 |
| D09AA | Verbandmiddelen geïmpregneerd met antimicrobiele zalven | 3,4 | 2,7 | 2,7 |
| A06AC | Volumevergroterende middelen | 1,4 | 2,2 | 2,7 |

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|--|------|------|------|
| C03AA | Thiaziden | 0,6 | 3,0 | 2,5 |
| S01XA | Overige middelen voor oogheelkundig gebruik | 1,4 | 0,5 | 2,5 |
| R06AB | Gesubstitueerde alkylaminen | 0,5 | 0,7 | 2,3 |
| C07AA | Niet-selectieve beta-blokkers | 1,6 | 1,8 | 2,3 |
| S02CA | Corticosteroiden met antimicrobiele middelen | 0,6 | 1,2 | 2,2 |
| C05AD | Preparaten met lokale anaesthetica | 0,9 | 1,3 | 2,2 |
| N06AA | Niet-selectieve monoamine-heropnameremmers | 1,0 | 1,2 | 2,1 |
| D02AC | Vaseline en vetproducten | 1,8 | 1,9 | 2,0 |
| D06BX | Overige chemische antimicrobiele middelen | 0,5 | 1,0 | 2,0 |
| R01AX | Overige middelen voor nasaal gebruik | 1,8 | 0,9 | 1,9 |
| D04AB | Anaesthetica, lokale | 1,0 | 1,2 | 1,7 |
| C03EA | 'low-ceiling' diuretica met kaliumsparende middelen | 0,5 | 0,7 | 1,7 |
| D11AF | Wrat- en likdoornpreparaten | 1,7 | 1,2 | 1,6 |
| H03AA | Schildklierhormonen | 2,1 | 1,5 | 1,6 |
| D06BA | Sulfonamiden | 0,8 | 0,9 | 1,6 |
| S01AA | Antibiotica | 0,9 | 1,1 | 1,5 |
| G03AA | Oestrogenen met progestagenen in vaste verhouding | 7,6 | 2,1 | 1,5 |
| D10AF | Antibacteriele middelen voor acne | 1,2 | 1,4 | 1,5 |
| A10BA | Biguaniden | 0,4 | 2,4 | 1,5 |
| N03AX | Overige anti-epileptica | 0,3 | 0,4 | 1,5 |
| D08AG | Jodiumproducten | 1,1 | 1,7 | 1,4 |
| N06AB | Selectieve serotonine-heropnameremmers | 3,0 | 4,4 | 1,4 |
| N05CF | Benzodiazepine-gerelateerde middelen | 0,7 | 2,4 | 1,4 |
| N02BA | Salicylzuur en derivaten | 0,6 | 0,6 | 1,3 |
| P01AB | Nitroimidazoolderivaten | 0,6 | 0,9 | 1,3 |
| A03AA | Synth, parasymphicolytica, esters met tert, aminogroep | 0,8 | 1,3 | 1,3 |
| J02AB | Imidazoolderivaten | 1,3 | 1,4 | 1,2 |
| J01CE | Betalactamase-gevoelige penicillines | 1,3 | 1,2 | 1,2 |
| D07XB | Matig sterk werkzame corticosteroiden met overige middelen | 1,7 | 0,4 | 1,2 |
| R05DB | Overige hoestprikkeldempende middelen | 1,9 | 0,8 | 1,0 |
| R03DC | Leukotrieenantagonisten | 0,6 | 0,6 | 1,0 |
| C09BA | Ace-remmers met diuretica | 1,0 | 1,2 | 0,9 |
| C01CA | Sympathicomimetica en dopaminergica | 0,5 | 0,5 | 0,9 |
| C05AA | Preparaten met corticosteroiden | 1,0 | 0,5 | 0,8 |
| N06BA | Centraalwerkende sympathicomimetica | 0,9 | 1,1 | 0,8 |
| A10BB | Sulfonylureumderivaten | 1,4 | 0,6 | 0,8 |
| C01DA | Nitraten | 1,3 | 2,3 | 0,8 |
| D04AX | Overige antipruritica | 0,9 | 0,9 | 0,6 |
| D05AX | Overige lokale psoriasismiddelen | 0,5 | 0,6 | 0,6 |
| A02BX | Overige middelen bij ulcus pepticum en oesofageale reflux | 0,6 | 0,3 | 0,6 |
| D11AC | Medicinale shampoos | 0,9 | 1,8 | 0,6 |
| N05BB | Difenylmethaanderivaten | 1,1 | 0,3 | 0,6 |
| G04CA | Alfa-blokkers | 0,6 | 1,0 | 0,6 |
| M01AC | Oxicamderivaten | 1,1 | 0,4 | 0,5 |
| J01EE | Sulfonamiden met trimethoprim inclusief afgeleiden | 1,8 | 0,7 | 0,5 |
| N02CX | Overige migrainemiddelen | 1,2 | 0,5 | 0,4 |
| N06AX | Overige antidepressiva | 0,6 | 1,7 | 0,4 |
| A03AX | Overige middelen bij functionele darmstoornissen | 1,7 | 2,5 | 0,4 |
| M05BA | Bisfosfonaten | 0,3 | 0,7 | 0,4 |
| C01AA | Digitalisglycosiden | 0,7 | 0,9 | 0,3 |
| P02DA | Salicylzuurderivaten | 0,5 | 0,5 | 0,3 |
| B01AA | Vitamine k-antagonisten | 1,1 | 2,3 | 0,3 |
| M01AH | Coxibs | 1,5 | 0,8 | 0,3 |
| Y | Niet ingevuld | 49,8 | 69,1 | 83,2 |

Groep 2: Zelfzorgcode > 50%

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|--|-------|-------|--------|
| A02BC | Protonpompremmers | 332,3 | 571,4 | 1273,1 |
| R01AD | Corticosteroiden | 369,0 | 517,0 | 819,3 |
| A06AD | Osmotisch werkende laxantia | 300,3 | 480,7 | 718,4 |
| M01AB | Azijnzuurderivaten en verwante verbindingen | 492,0 | 570,7 | 698,8 |
| R06AE | Piperazinederivaten | 236,2 | 327,2 | 590,3 |
| R06AX | Overige antihistaminica voor systemisch gebruik | 291,6 | 410,8 | 571,5 |
| C07AB | Selectieve beta-blokkers | 184,3 | 279,1 | 512,7 |
| N05BA | Benzodiazepinederivaten | 371,1 | 387,4 | 502,7 |
| M01AE | Propionzuurderivaten | 421,6 | 400,5 | 497,6 |
| D01AC | Imidazool- en triazoolderivaten | 451,3 | 398,1 | 485,2 |
| C10AA | Cholesterol-syntheseremmers | 132,4 | 260,5 | 482,0 |
| R05DA | Opiumalkaloiden en derivaten | 287,9 | 325,3 | 433,3 |
| N02CC | Selectieve serotonine-agonisten | 195,9 | 232,7 | 387,4 |
| B01AC | Trombocytenaggregatieremmers excl heparine | 145,4 | 212,5 | 385,1 |
| R03AC | Selectieve beta-2-sympathicomimetica | 181,6 | 224,1 | 358,5 |
| N02BE | Aceetanilidederivaten | 357,1 | 278,8 | 353,9 |
| D07XA | Zwak werkzame corticosteroiden met overige middelen | 200,8 | 241,7 | 327,4 |
| S01GX | Overige allergiemiddelen | 177,1 | 240,3 | 314,1 |
| C09AA | Ace-remmers | 131,0 | 168,9 | 305,1 |
| N02AA | Natuurlijke opiumalkaloiden | 110,0 | 157,1 | 300,9 |
| N05CD | Benzodiazepinederivaten | 222,7 | 266,2 | 294,4 |
| D07AB | Matig sterk werkzame corticosteroiden (groep ii) | 141,5 | 185,6 | 267,3 |
| R03AK | Sympathicomimetica met andere astma/copd-middelen | 58,3 | 131,5 | 252,7 |
| N02AX | Overige opioïden | 96,1 | 149,4 | 242,9 |
| N06AA | Niet-selectieve monoamine-heropnameremmers | 87,8 | 118,0 | 235,0 |
| N06AB | Selectieve serotonine-heropnameremmers | 145,1 | 145,2 | 232,4 |
| R03BA | Glucocorticoiden | 160,4 | 184,4 | 223,4 |
| C03AA | Thiaziden | 70,3 | 112,5 | 209,9 |
| D02AX | Overige emollientia en protectiva | 97,1 | 139,4 | 208,0 |
| J01AA | Tetracyclines | 93,0 | 133,7 | 205,4 |
| A10BA | Biguaniden | 56,0 | 90,6 | 192,1 |
| A03FA | Motiliteitsbevorderende middelen | 123,5 | 130,5 | 185,6 |
| A06AC | Volumevergroterende middelen | 175,4 | 130,6 | 182,8 |
| C08CA | Dihydropyridinederivaten | 68,4 | 89,5 | 174,6 |
| C03CA | Sulfonamiden | 73,4 | 93,1 | 161,7 |
| C09CA | Angiotensine-ii-antagonisten | 46,8 | 93,4 | 154,1 |
| D07AC | Sterk werkzame corticosteroiden (groep iii) | 82,9 | 102,8 | 150,4 |
| G03AA | Oestrogenen met progestagenen in vaste verhouding | 184,6 | 97,8 | 143,3 |
| A02BA | H2-antagonisten | 133,4 | 124,2 | 137,6 |
| S01XA | Overige middelen voor oogheelkundig gebruik | 43,6 | 54,9 | 136,1 |
| D07AA | Zwak werkzame corticosteroiden (groep i) | 85,4 | 93,4 | 132,5 |
| H02AB | Glucocorticoiden | 66,1 | 82,1 | 126,9 |
| H03AA | Schildklierhormonen | 44,3 | 62,5 | 126,4 |
| R03BB | Parasympathicolitica | 55,5 | 76,0 | 125,1 |
| G03AC | Progestagenen | 19,6 | 86,2 | 124,1 |
| D10AF | Antibacteriele middelen voor acne | 74,8 | 83,1 | 121,7 |
| R01AC | Anti-allergische middelen, excl corticosteroiden | 72,5 | 86,3 | 114,7 |
| A10BB | Sulfonylureumderivaten | 62,6 | 72,1 | 109,2 |
| A03AA | Synth, parasympathicolitica, esters met tert, aminogroep | 61,0 | 83,1 | 107,0 |
| B01AA | Vitamine k-antagonisten | 31,4 | 51,4 | 104,1 |
| D01BA | Antimycotica voor systemisch gebruik | 99,2 | 89,4 | 102,3 |
| N06AX | Overige antidepressiva | 26,0 | 50,4 | 100,6 |
| G03HB | Anti-androgenen met oestrogenen | 66,0 | 80,1 | 93,5 |
| C07AA | Niet-selectieve beta-blokkers | 58,0 | 63,8 | 92,4 |
| A12AX | Calcium met andere middelen | 7,7 | 27,0 | 89,6 |
| C05AD | Preparaten met lokale anaesthetica | 49,4 | 63,0 | 87,7 |
| D01AE | Overige lokale antimycotica | 87,1 | 70,4 | 85,4 |
| M05BA | Bisfosfonaten | 26,0 | 47,4 | 83,7 |
| C01DA | Nitraten | 51,6 | 59,6 | 81,7 |

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|--|------|------|------|
| J02AC | Triazoolderivaten | 65,1 | 73,1 | 79,4 |
| D06AX | Overige lokale antibiotica | 42,7 | 56,1 | 74,7 |
| J01CA | Penicillines met breed spectrum | 36,5 | 55,5 | 73,9 |
| N05CF | Benzodiazepine-gerelateerde middelen | 35,7 | 45,3 | 67,8 |
| S02CA | Corticosteroiden met antimicrobiele middelen | 30,7 | 43,8 | 65,3 |
| A06AB | Contactlaxantia | 48,0 | 50,4 | 65,1 |
| A06AG | Klysma's | 37,7 | 50,4 | 64,4 |
| A02AA | Magnesiumverbindingen | 39,8 | 37,7 | 60,8 |
| G04CA | Alfa-blokkers | 15,4 | 26,6 | 58,0 |
| N02BA | Salicylzuur en derivaten | 43,9 | 47,6 | 57,7 |
| J01FA | Macroliden | 30,0 | 38,8 | 56,4 |
| M01AC | Oxicamderivaten | 42,1 | 41,4 | 56,0 |
| C09DA | Angiotensine-ii-antagonisten met diuretica | 9,6 | 20,6 | 55,0 |
| A07DA | Motiliteitsremmende middelen | 39,4 | 39,9 | 51,9 |
| N03AX | Overige anti-epileptica | 10,2 | 22,3 | 51,7 |
| S01AA | Antibiotica | 36,4 | 36,5 | 49,1 |
| D07AD | Zeer sterk werkzame corticosteroiden (groep iv) | 20,4 | 29,2 | 48,8 |
| C03BA | Sulfonamiden | 19,3 | 39,3 | 48,4 |
| C03EA | 'low-ceiling' diuretica met kaliumsparende middelen | 42,4 | 37,7 | 45,8 |
| R06AA | Aminoalkylethers | 22,5 | 30,7 | 45,5 |
| N07CA | Vertigomiddelen | 33,4 | 36,9 | 45,3 |
| N02AB | Fenylpiperidinederivaten | 11,5 | 23,3 | 44,8 |
| R05CB | Mucolytica | 33,8 | 43,1 | 44,2 |
| R06AD | Fenothiazinederivaten | 28,1 | 36,9 | 43,8 |
| C03DA | Aldosteronantagonisten | 12,0 | 22,4 | 43,6 |
| G02BB | Intravaginale anticonceptiva | 9,2 | 23,6 | 42,8 |
| G01AF | Imidazoolderivaten | 24,0 | 32,0 | 41,9 |
| D10AD | Retinoiden voor acne, lokale | 7,8 | 13,3 | 41,9 |
| C05AA | Preparaten met corticosteroiden | 31,5 | 40,7 | 41,3 |
| N02CX | Overige migraine-middelen | 29,4 | 23,9 | 40,5 |
| M01AH | Coxibs | 98,2 | 25,3 | 40,5 |
| J01CR | Combinatiepreparaten | 20,8 | 30,3 | 40,0 |
| J01XE | Nitrofuraanderivaten | 9,7 | 24,4 | 39,9 |
| N07BA | Middelen bij nicotineverslaving | 37,9 | 18,8 | 37,7 |
| C01AA | Digitalisglycosiden | 17,4 | 27,1 | 37,2 |
| B03AA | Orale ferropreparaten | 14,4 | 26,5 | 36,4 |
| B03BB | Foliumzuur en derivaten | 8,6 | 18,6 | 36,3 |
| N05AH | Diazepinen, oxazepinen en thiazepinen | 2,7 | 14,0 | 34,0 |
| G04BD | Urologische spasmolytica | 11,1 | 16,2 | 33,9 |
| C09BA | Ace-remmers met diuretica | 18,7 | 19,1 | 33,4 |
| N01BB | Amiden | 14,8 | 15,0 | 31,9 |
| N03AE | Benzodiazepinederivaten | 13,9 | 19,8 | 31,4 |
| A12AA | Calcium | 26,9 | 24,9 | 31,3 |
| D11AC | Medicinale shampoos | 23,5 | 24,7 | 28,8 |
| R01AA | Sympathicomimetica | 21,3 | 25,5 | 28,6 |
| D10AE | Peroxiden | 23,8 | 24,6 | 27,1 |
| J01CE | Betalactamase-gevoelige penicillines | 16,3 | 23,3 | 26,8 |
| A10AD | Middellang- met snelwerkende insulines voor injectie | 14,6 | 18,6 | 26,6 |
| G03CA | Natuurlijke en semisynthetische oestrogenen | 34,6 | 25,5 | 26,6 |
| N05BB | Difenylmethaanderivaten | 13,3 | 17,3 | 26,0 |
| A10AB | Snelwerkende insulines voor injectie | 7,8 | 11,5 | 25,0 |
| A11CC | Vitamine d en analoge verbindingen | 10,7 | 4,6 | 24,7 |
| N03AG | Vetzuurderivaten | 7,9 | 10,9 | 23,6 |
| R03DC | Leukotrieenantagonisten | 5,5 | 15,4 | 22,7 |
| N05AD | Butyrofenonderivaten | 10,0 | 11,4 | 22,2 |
| G04BE | Middelen bij erectiestoornis | 6,8 | 12,5 | 21,7 |
| D02AE | Ureumproducten | 8,7 | 11,1 | 21,0 |
| M04AA | Middelen met remmende werking op de urinezuurproductie | 6,9 | 10,1 | 21,0 |
| N03AF | Carboxamidederivaten | 5,1 | 9,8 | 20,8 |
| N06BA | Centraalwerkende sympathicomimetica | 4,3 | 5,0 | 20,1 |
| J01CF | Betalactamase-resistente penicillines | 6,2 | 11,5 | 19,8 |
| D06BX | Overige chemische antimicrobiele middelen | 8,2 | 12,5 | 19,7 |

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|--|------|------|------|
| R06AB | Gesubstitueerde alkylaminen | 10,0 | 10,4 | 19,7 |
| D02AB | Zinkproducten | 16,1 | 18,9 | 19,4 |
| J01MA | Fluorochinolonen | 7,0 | 16,1 | 18,3 |
| D11AF | Wrat- en likdoornpreparaten | 15,6 | 15,0 | 18,2 |
| A12BA | Kalium | 3,3 | 7,4 | 17,9 |
| P01AB | Nitroimidazoolderivaten | 5,6 | 8,9 | 17,7 |
| A07EC | Mesalazine en verwante verbindingen | 7,3 | 11,9 | 17,4 |
| C05AX | Overige lokale hemorroidpreparaten | 17,1 | 13,8 | 16,5 |
| M03BX | Overige centraal werkende middelen | 5,9 | 5,6 | 16,3 |
| G04CB | Testosteron-5-alfa-reductaseremmers | 3,1 | 4,7 | 15,9 |
| C08DB | Benzothiazepinederivaten | 15,6 | 11,4 | 15,9 |
| C08DA | Fenylalkylaminederivaten | 13,1 | 17,8 | 15,8 |
| S01ED | Beta-blokkers | 5,0 | 4,2 | 15,1 |
| N05AX | Overige antipsychotica | 2,3 | 6,9 | 14,6 |
| A11DA | Vitamine b1 | 2,7 | 4,1 | 14,6 |
| D11AA | Antizweetmiddelen | 9,6 | 9,9 | 14,6 |
| J05AB | Nucleosiden en nucleotiden (excl. reverse-transcr-remmers) | 4,4 | 9,3 | 14,4 |
| C01CA | Sympathicomimetica en dopaminergica | 3,7 | 8,5 | 14,0 |
| D05AX | Overige lokale psoriasismiddelen | 5,2 | 6,1 | 13,7 |
| A07AC | Imidazoolderivaten | 7,8 | 8,2 | 13,7 |
| L04AX | Overige immunosuppressiva | 2,6 | 8,1 | 13,7 |
| B03BA | Vitamine b12 (cyanocobalamine en analogen) | 6,1 | 6,9 | 13,3 |
| D07XB | Matig sterk werkzame corticosteroiden met overige middelen | 12,0 | 13,8 | 12,7 |
| J01EA | Trimethoprim en afgeleide verbindingen | 9,6 | 8,0 | 12,5 |
| M04AC | Verbindingen zonder werking op het urinezuurmetabolisme | 2,7 | 4,6 | 12,2 |
| A03BB | Belladonna alkaloiden, semisynt., kwat., ammoniumverb. | 7,6 | 5,8 | 11,7 |
| V01AA | Allergeenextracten | 6,6 | 11,9 | 11,6 |
| A02BX | Overige middelen bij ulcus pepticum en oesofageale reflux | 11,4 | 9,1 | 11,5 |
| N04BA | Dopa en -derivaten | 2,4 | 7,6 | 11,5 |
| A07AA | Antibiotica | 6,9 | 7,7 | 11,3 |
| S01EE | Prostaglandine-analoga | 0,3 | 4,8 | 11,3 |
| D06BB | Antivirale middelen | 9,4 | 5,6 | 11,0 |
| S01GA | Sympathicomimetica | 3,2 | 7,4 | 10,8 |
| R01AX | Overige middelen voor nasaal gebruik | 11,5 | 9,3 | 10,6 |
| S02AA | Antimicrobiele middelen | 10,2 | 8,4 | 10,6 |
| N04AA | Tertiaire aminen | 3,9 | 3,0 | 10,4 |
| G02BA | Intra-uteriene anticonceptiva | 4,9 | 5,1 | 10,4 |
| H03BB | Zwavelbevattende imidazoolderivaten | 3,5 | 3,9 | 10,3 |
| G03DC | Estreenderivaten | 8,5 | 11,2 | 10,2 |
| D04AB | Anaesthetica, lokale | 14,7 | 11,9 | 10,1 |
| D02AC | Vaseline en vetproducten | 20,2 | 7,4 | 10,0 |
| P02CA | Benzimidazoolderivaten | 12,8 | 12,3 | 9,7 |
| S01BA | Corticosteroiden | 3,0 | 4,6 | 9,2 |
| A02AD | Combinaties en complexen van al-, ca- en mg-verbindingen | 32,2 | 9,9 | 9,1 |
| G03AB | Oestrogenen met progestagenen, sequentiele preparaten | 21,1 | 7,5 | 8,9 |
| N06DA | Cholinesteraseremmers | 0,6 | 1,2 | 8,7 |
| D02BA | Protectiva tegen uv-straling, lokale | 5,4 | 8,1 | 8,6 |
| M09AA | Kinine en afgeleiden | 14,4 | 10,5 | 8,5 |
| N05AG | Difenylbutylpiperidinederivaten | 3,5 | 3,5 | 8,4 |
| C01BC | Anti-aritmische middelen klasse Ic | 3,9 | 4,4 | 8,4 |
| A10BG | Thiazolidinedionen | 3,0 | 10,0 | 8,1 |
| M05BB | Bisfosfonaten, combinatiepreparaten | 4,0 | 4,3 | 7,9 |
| R05CA | Expectorantia | 19,0 | 14,0 | 7,9 |
| A10AC | Middellangwerkende insulines voor injectie | 7,6 | 4,6 | 7,8 |
| N05AF | Thioxantheenderivaten | 1,0 | 3,9 | 7,8 |
| C10AB | Fibraten | 5,4 | 4,1 | 7,7 |
| C02CA | Alfa-blokkers | 4,3 | 5,5 | 7,7 |
| N03AB | Hydantoinederivaten | 2,7 | 5,3 | 7,6 |
| N05AN | Lithiumzouten | 4,6 | 5,0 | 7,4 |
| J07AM | Tetanusvaccins | 5,3 | 4,3 | 6,8 |
| D11AX | Overige dermatologica | 3,1 | 3,2 | 6,7 |
| C07AG | Alfa- en beta-blokkers | 4,3 | 8,4 | 6,5 |

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|---|------|------|------|
| D06BA | Sulfonamiden | 1,1 | 2,5 | 6,3 |
| J01EE | Sulfonamiden met trimethoprim inclusief afgeleiden | 6,4 | 6,1 | 6,3 |
| M02AC | Preparaten met salicylzuurderivaten | 10,7 | 4,6 | 6,2 |
| L02BG | Enzymremmers | 0,8 | 3,5 | 6,1 |
| M01AX | Overige niet-steroïde antiinfl./antirheumatische middelen | 5,6 | 5,8 | 6,1 |
| A01AB | Antimicrobiële middelen voor lokaal gebruik in de mond | 8,7 | 5,7 | 5,8 |
| C07BB | Selectieve beta-blokkers met thiaziden | 5,2 | 5,0 | 5,5 |
| C07CB | Selectieve beta-blokkers met overige diuretica | 7,5 | 5,5 | 5,5 |
| D10BA | Retinoiden voor acne | 3,5 | 3,9 | 5,1 |
| A04AA | Serotonine-antagonisten | 1,1 | 1,7 | 5,1 |
| P01BA | Aminochinolines | 2,1 | 0,8 | 5,0 |
| R03DA | Xanthinederivaten | 3,2 | 5,2 | 4,9 |
| D04AX | Overige antipruritica | 4,4 | 3,8 | 4,8 |
| C03DB | Overige kaliumsparende middelen | 5,6 | 4,4 | 4,8 |
| G03FB | Oestrogenen met progestagenen, sequentiele preparaten | 7,9 | 2,5 | 4,8 |
| D08AC | Biguaniden en amidinen | 3,7 | 2,3 | 4,7 |
| S01CA | Corticosteroiden met antimicrobiële middelen | 3,1 | 5,0 | 4,5 |
| N05AA | Fenothiazinen met alifatische zijketen | 2,1 | 4,5 | 4,5 |
| A11HA | Overige enkelvoudige vitaminepreparaten | 4,0 | 4,5 | 4,4 |
| D08AG | Jodiumproducten | 5,1 | 4,1 | 4,2 |
| B05CB | Zoutoplossingen | 1,3 | 2,2 | 4,2 |
| D07XC | Sterk werkzame corticosteroiden met overige middelen | 2,4 | 4,2 | 4,1 |
| C02KD | Serotonine-antagonisten | 0,6 | 0,4 | 4,0 |
| N03AA | Barbituraten en verwante verbindingen | 1,6 | 2,6 | 3,9 |
| S02DA | Analgetica en anaesthetica | 4,1 | 5,0 | 3,9 |
| S01EC | Koolzuuranhydraseremmers | 2,1 | 3,7 | 3,6 |
| C02AC | Imidazolinerceptoragonisten | 1,6 | 1,5 | 3,6 |
| N02CA | Secale-alkaloiden | 7,2 | 3,8 | 3,5 |
| C10AC | Galzuurbindende harsen | 1,5 | 0,7 | 3,4 |
| S01AX | Overige antimicrobiële middelen | 0,9 | 2,9 | 3,3 |
| D10AX | Overige acnepreparaten voor lokaal gebruik | 0,6 | 2,2 | 3,3 |
| S01BC | Niet-steroidale anti-inflammatoire middelen | 0,6 | 0,5 | 3,3 |
| A02BD | Combinatiepreparaten voor eradicatie van h. pylori | 0,3 | 1,3 | 3,2 |
| D03AX | Overige wondhelende middelen | 4,9 | 12,2 | 3,2 |
| L02BA | Anti-oestrogenen | 2,2 | 3,1 | 3,2 |
| A09AA | Enzympreparaten | 1,5 | 3,2 | 3,1 |
| D09AA | Verbandmiddelen geïmpregneerd met antimicrobiële zalven | 3,9 | 3,9 | 3,1 |
| G03DA | Pregneen(4)derivaten | 67,2 | 1,8 | 3,0 |
| N02AE | Oripavinederivaten | 0,3 | 2,4 | 3,0 |
| C01BD | Anti-aritmische middelen klasse iii | 3,3 | 2,4 | 2,8 |
| G02CB | Prolactineremmers | 1,7 | 1,2 | 2,8 |
| M02AX | Overige lokale antirheumatica | 0,8 | 1,6 | 2,8 |
| C04AD | Purinederivaten | 0,7 | 0,6 | 2,6 |
| B01AB | Heparinegroep | 0,9 | 1,8 | 2,6 |
| L04AA | Selectieve immunosuppressiva | 0,8 | 1,1 | 2,6 |
| A11GA | Ascorbinezuur | 0,4 | 1,1 | 2,6 |
| A11EA | Vitamine b complex | 4,5 | 3,1 | 2,5 |
| N07BB | Middelen bij alcoholverslaving | 0,3 | 1,4 | 2,5 |
| G03FA | Oestrogenen met progestagenen combinatiepreparaten | 5,0 | 2,2 | 2,5 |
| C01BA | Anti-aritmische middelen klasse ia | 0,5 | 0,3 | 2,4 |
| A08AB | Perifeer werkende vermageringsmiddelen | 2,5 | 1,3 | 2,3 |
| N07AA | Cholinesteraseremmers | 2,7 | 4,3 | 2,3 |
| A07CA | Orale rehydratievloeistoffen | 3,1 | 2,6 | 2,3 |
| N05CM | Overige hypnotica en sedativa | 0,6 | 0,7 | 2,2 |
| A08AA | Centraal werkende vermageringsmiddelen | 0,5 | 0,6 | 2,1 |
| J01FF | Lincosamiden | 0,5 | 1,0 | 2,0 |
| L02AE | Gonadoreline-analogen | 0,6 | 0,9 | 1,9 |
| H02BX | Corticosteroiden voor systemisch gebruik, combinaties | 2,7 | 1,2 | 1,8 |
| L01XX | Overige oncolytica | 0,5 | 0,3 | 1,8 |
| H01BA | Antidiuretisch hormoon en verwante verbindingen | 1,6 | 1,6 | 1,7 |
| N04BB | Adamantaanderivaten | 0,6 | 1,0 | 1,6 |
| R03BC | Anti-allergische middelen, excl corticosteroiden | 2,2 | 1,1 | 1,6 |

| ATC code | Geneesmiddel | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------|---|-------|-------|-------|
| A16AA | Aminozuren en afgeleide verbindingen | 0,5 | 0,9 | 1,6 |
| S01AD | Antivirale middelen | 0,5 | 1,0 | 1,6 |
| N06DX | Overige dementiemiddelen | 0,8 | 1,7 | 1,5 |
| C05CA | Bioflavonoiden | 1,5 | 0,9 | 1,5 |
| J02AB | Imidazoolderivaten | 1,6 | 1,6 | 1,5 |
| N02AC | Difenylpropylaminederivaten | 2,2 | 1,8 | 1,4 |
| J07BC | Hepatitisvaccins | 0,6 | 0,8 | 1,4 |
| B02AA | Aminozuren | 0,6 | 1,4 | 1,1 |
| S01EA | Sympathicomimetica voor glaucoom | 0,3 | 0,4 | 1,1 |
| B05BB | Oplossingen met invloed op de elektrolytenbalans | 0,8 | 2,0 | 1,1 |
| R05DB | Overige hoestprikkeldepende middelen | 2,3 | 1,0 | 1,1 |
| L02BB | Anti-androgenen | 0,5 | 1,4 | 1,1 |
| A10BD | Combinaties van bloedglucoseverlagende middelen | 0,7 | 0,4 | 1,1 |
| A05AA | Galzuurpreparaten | 0,6 | 2,5 | 1,0 |
| V03AE | Middelen bij hyperkaliemie en hyperfosfatemie | 0,3 | 0,7 | 0,8 |
| C05BA | Heparines of heparinoiden voor lokaal gebruik | 1,4 | 1,4 | 0,8 |
| A06AA | Emollientia | 1,3 | 0,4 | 0,8 |
| D06AA | Tetracycline en derivaten | 0,5 | 0,7 | 0,8 |
| A07EB | Anti-allergische middelen, excl corticosteroiden | 0,3 | 0,4 | 0,8 |
| A03AX | Overige middelen bij functionele darmstoornissen | 2,3 | 3,3 | 0,8 |
| H02AA | Mineralocorticoiden | 0,8 | 0,5 | 0,8 |
| H04AA | Glycogenolytische hormonen | 0,9 | 0,9 | 0,7 |
| N05AB | Fenothiazinen met piperazinestructuur | 1,8 | 1,6 | 0,7 |
| P01BB | Biguaniden | 0,3 | 0,7 | 0,7 |
| M04AB | Middelen met versnellende werking op de urinezuurexcretie | 2,0 | 0,9 | 0,7 |
| L01BA | Foliumzuurderivaten | 1,3 | 0,3 | 0,6 |
| C10AD | Nicotinezuur en -derivaten | 0,5 | 1,0 | 0,6 |
| N06BX | Overige psychostimulantia en nootropica | 0,3 | 0,8 | 0,5 |
| D05AA | Teren | 0,5 | 0,3 | 0,5 |
| D07CB | Matig sterk werkzame corticosteroiden met antibiotica | 0,8 | 1,8 | 0,5 |
| A10BF | Alfa-glucosidaseremmers | 0,7 | 0,4 | 0,5 |
| R02AA | Antiseptica | 1,8 | 1,2 | 0,4 |
| S01EB | Parasympathicomimetica | 0,5 | 0,8 | 0,4 |
| P02DA | Salicylzuurderivaten | 0,5 | 0,5 | 0,3 |
| A07BA | Koolpreparaten | 0,4 | 1,0 | 0,3 |
| R03CC | Selectieve beta-2-sympathicomimetica | 3,5 | 1,9 | 0,3 |
| N06AG | Mao-remmers type a | 0,6 | 0,4 | 0,3 |
| Y | Niet ingevuld | 309,6 | 379,1 | 520,8 |

Bijlage 6

Verwijzingen *per 10.000* ingeschreven patiënten per specialisme voor klachten en aandoeningen met een zelfzorgscore groter dan 50% uitgesplitst per ICPC-code voor 2003, 2006 en 2009. Verwijzingen zijn weergegeven voor die specialismen wanneer er in tenminste één van de drie jaren meer dan 0,1 per 10.000 patiënten naar is verwezen. Deze gegevens zijn gebaseerd op 50 praktijken in 2009. Voor 2003 gaat dit om 55 praktijken en in 2006 om 54 praktijken.

S17: Schaafwond/schram/blaar

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|--------------|------|------|------|
| Dermatologie | 0,1 | 0,4 | 0,6 |
| Chirurgie | 0,1 | 0,1 | 0,2 |

S20: Likdoorns/eeltknobbels

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|---------------|------|------|------|
| Podotherapie | 2,9 | 3,2 | 3,1 |
| Orthopaedie | 0,2 | 0,7 | 1,3 |
| Chirurgie | 0,3 | 0,4 | 0,9 |
| Dermatologie | 0,2 | 0,3 | 0,8 |
| Pediatrie | 0 | 0 | 0,3 |
| Cesartherapie | 0,2 | 0 | 0 |

R07: Niezen/ neusverstopping/loopneus

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|---------------|------|------|------|
| KNO | 3,2 | 4,4 | 7,7 |
| Allergologie | 0,1 | 0,2 | 0 |
| Fysiotherapie | 0,2 | 0 | 0 |

S16: Buil/contusie intacte huid

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|------------------|------|------|------|
| Fysiotherapie | 0,6 | 0,7 | 0,6 |
| Dermatologie | 0 | 0,1 | 0,6 |
| Eerste hulp | 0 | 0 | 0,2 |
| Orthopaedie | 0,1 | 0,1 | 0,2 |
| Interne geneesk. | 0 | 0 | 0,2 |
| Chirurgie | 0,2 | 0,3 | 0 |

D08: Flatulentie/gaspijn/boeren

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|------------------|------|------|------|
| Interne geneesk. | 0,8 | 0,1 | 0,9 |
| Logopedie | 0 | 0 | 0,5 |
| Diëtiste | 0 | 0 | 0,3 |

D22: Wormen/oxyuren/andere parasieten

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|-------------|------|------|------|
| - | 0 | 0 | 0 |

S89: Luierslag

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|-------------|------|------|------|
| - | 0 | 0 | 0 |

S22: Symptoom/klacht nagels

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|--------------|------|------|------|
| Dermatologie | 0,6 | 0,9 | 0,8 |
| Chirurgie | 0,1 | 0,1 | 0,5 |
| Podotherapie | 0 | 0,8 | 0,1 |

A72: Waterpokken

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|-------------|------|------|------|
| - | 0 | 0 | 0 |

S12: Beet/steek insect

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|--------------|------|------|------|
| Dermatologie | 0,1 | 0,3 | 0,8 |

S74: Dermatomycosen

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|---------------------|------|------|------|
| Dermatologie | 3,7 | 5,7 | 9,6 |
| Podotherapie | 0,1 | 0,6 | 0,6 |
| Kaakchirurg\mondhk. | 0 | 0 | 0,6 |
| Chirurgie | 0 | 0,1 | 0,4 |
| Fysiotherapie | 0,1 | 0,4 | 0,3 |
| KNO | 0,1 | 0,2 | 0 |
| Urologie | 0 | 0,2 | 0 |
| Neurologie | 0 | 0,2 | 0 |
| Oogheelkunde | 0,2 | 0 | 0 |
| Orthopaedie | 0,2 | 0 | 0 |

R05: Hoesten

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------------------|------|------|------|
| Longarts | 3,3 | 3,7 | 5,1 |
| KNO | 1,2 | 1,6 | 2,9 |
| Pediatrie | 0,5 | 1,4 | 0,9 |
| Fysiotherapie | 0,2 | 0,8 | 0,5 |
| Interne geneesk. | 0 | 0,4 | 0,3 |
| Dermatologie | 0,1 | 0,1 | 0,3 |
| Neurologie | 0,1 | 0 | 0,2 |
| Maatsch. werk | 0 | 0 | 0,2 |
| Logopedie | 0 | 0,1 | 0,2 |
| Cesartherapie | 0 | 0,2 | 5,1 |
| Eerstelijns psychol. | 0 | 0,2 | 0 |

R21: Symptomen/klachten keel

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|--------------------|------|------|------|
| KNO | 5,8 | 8,0 | 14,0 |
| Logopedie | 0,5 | 0,4 | 0,5 |
| Gastro-enterologie | 0 | 0,1 | 0,2 |
| Fysiotherapie | 0,1 | 0,4 | 0 |

S96: Acne

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|--------------|------|------|------|
| Dermatologie | 3,9 | 4,6 | 7,6 |
| KNO | 0,2 | 0 | 0,1 |

A76: Andere virusziekten met exantheem

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|--------------|------|------|------|
| Dermatologie | 0 | 0,1 | 0,3 |

D12: Obstipatie

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|--------------------|------|------|------|
| Interne geneesk. | 0,8 | 2,2 | 2,8 |
| Pediatrie | 0,9 | 1,5 | 2,5 |
| Diëtiste | 0,6 | 0,3 | 1,6 |
| Gastro-enterologie | 0,6 | 0,3 | 1,1 |
| Geriatric | 0 | 0,1 | 0,4 |
| Chirurgie | 0,3 | 0,3 | 0,2 |
| Fysiotherapie | 0 | 0,1 | 0,2 |
| Wijkverpleging | 0,1 | 0,2 | 0 |
| Podotherapie | 0 | 0,2 | 0 |

K96: Hemorroiden

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|--------------------|------|------|------|
| Chirurgie | 3,2 | 8,0 | 9,5 |
| Gastro-enterologie | 0,4 | 0,4 | 1,4 |
| Interne geneesk. | 0,3 | 0,4 | 0,9 |
| Fysiotherapie | 0,2 | 0 | 0,6 |
| Cardiologie | 0 | 0 | 0,2 |

W14: Morning after pil/over. anticoncept

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|-------------------|------|------|------|
| Gynaecol/verlosk. | 1,1 | 0,5 | 1,2 |
| Fysiotherapie | 0,1 | 0,1 | 0,2 |

A09: Transpiratie problemen

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|-------------------|------|------|------|
| Dermatologie | 0,7 | 0,6 | 2,4 |
| Interne geneesk. | 0,5 | 0,2 | 0,4 |
| Fysiotherapie | 0,1 | 0 | 0,2 |
| Gynaecol/verlosk. | 0 | 0 | 0,2 |
| Neurologie | 0,1 | 0 | 0,2 |

N02: Spanningshoofdpijn

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------------------|------|------|------|
| Fysiotherapie | 11,0 | 11,6 | 8,6 |
| Neurologie | 0,6 | 1,2 | 2,2 |
| Mensendiecktherap. | 0,6 | 0,4 | 0,7 |
| Pediatrie | 0 | 0,1 | 0,6 |
| Eerstelijns psychol. | 0 | 0,1 | 0,5 |
| Cesartherapie | 0,4 | 0 | 0,4 |
| Interne geneesk. | 0,1 | 0 | 0,2 |
| Manuele therapie | 0,1 | 0,8 | 0 |
| Cesartherapie | 0 | 0,6 | 0 |
| Oogheelkunde | 0 | 0,3 | 0 |
| Psychiatrie | 0 | 0,2 | 0 |
| Logopedie | 0 | 0,2 | 0 |
| Diëtiste | 0 | 0,2 | 0 |
| Chirurgie | 0,2 | 0,1 | 0 |
| Maatsch. werk | 0,5 | 0 | 0 |

S86: Seborroisch eczeem/roos

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|--------------|------|------|------|
| Dermatologie | 1,8 | 3,5 | 3,6 |
| Cardiologie | 0,2 | 0 | 0 |

D03: Zuurbranden

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|--------------------|------|------|------|
| Gastro-enterologie | 0 | 0 | 1,1 |
| Interne geneesk. | 0,8 | 0,7 | 1,0 |
| Fysiotherapie | 0 | 0,1 | 0,6 |
| Diëtiste | 0 | 0,3 | 0,4 |
| Gastro-enterologie | 0,1 | 0,5 | 0 |
| Oogheelkunde | 0 | 0,2 | 0 |

D11: Diarree

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|--------------------|------|------|------|
| Interne geneesk. | 2,1 | 2,1 | 4,0 |
| Pediatrie | 0,8 | 1,3 | 1,4 |
| Gastro-enterologie | 0,7 | 0,8 | 1,3 |
| Diëtiste | 0 | 0,2 | 0,5 |
| Chirurgie | 0 | 0 | 0,3 |

D19: Symptoom/klacht tanden/tandvlees

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|---------------------|------|------|------|
| Tandarts | 0,2 | 0,2 | 1,5 |
| Kaakchirurg\mondhk. | 0,6 | 0,9 | 1,2 |

D20: Symptoom/klacht mond/tong/lippen

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|---------------------|------|------|------|
| Kaakchirurg\mondhk. | 1,3 | 3,0 | 2,4 |
| KNO | 0,9 | 1,6 | 2,4 |
| Logopedie | 0,1 | 0,3 | 1,4 |
| Dermatologie | 0,4 | 1,3 | 1,2 |
| Chirurgie | 0,3 | 0,5 | 0,6 |
| Neurologie | 0 | 0 | 0,5 |
| Fysiotherapie | 0,1 | 0 | 0,4 |
| Tandarts | 0 | 0 | 0,2 |
| Diëtiste | 0,1 | 0 | 0,2 |
| Gastro-enterologie | 0 | 0 | 0,2 |
| Pediatrie | 0 | 0,1 | 0,2 |
| Oogheelkunde | 0 | 0,3 | 0 |
| Plastisch chirurg | 0,1 | 0,3 | 0 |
| Maatsch. werk | 0 | 0,2 | 0 |

N01: Hoofdpijn

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------------------|------|------|------|
| Neurologie | 4,1 | 7,8 | 14,0 |
| Fysiotherapie | 4,7 | 7,5 | 9,3 |
| Oogheelkunde | 1,0 | 1,6 | 2,0 |
| Eerstelijns psychol. | 0 | 0,2 | 1,0 |
| Interne geneesk. | 0 | 0,1 | 0,9 |
| KNO | 0,2 | 0,8 | 0,7 |
| Cesartherapie | 0,3 | 0,5 | 0,7 |
| Pediatrie | 0,7 | 0,6 | 0,6 |
| Revalidatie | 0,1 | 0 | 0,5 |
| Mensendiecktherap. | 0,2 | 0,2 | 0,3 |
| Anesthesie | 0 | 0 | 0,2 |
| Psychiatrie | 0,1 | 0 | 0,2 |
| Manuele therapie | 0,1 | 0,5 | 0 |
| Anesthesie | 0,1 | 0,2 | 0 |
| Kaakchirurg\mondhk. | 0 | 0,2 | 0 |

X02: Pijnlijke menstruatie

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|-------------------|------|------|------|
| Gynaecol/verlosk. | 0,8 | 1,0 | 1,4 |

P17: Tabaksmisbruik

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------------------|------|------|------|
| Longarts | 0,2 | 0 | 0,7 |
| Fysiotherapie | 0 | 0,1 | 0,3 |
| Cardiologie | 0,1 | 0 | 0,3 |
| Eerstelijns psychol. | 0 | 0 | 0,3 |
| Podotherapie | 0,2 | 0 | 0 |
| Orthopaëdie | 0,2 | 0 | 0 |
| Oogheelkunde | 0,2 | 0 | 0 |

S71: Herpes simplex lip/genitaal

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|---------------|------|------|------|
| Oogheelkunde | 0,1 | 0 | 0,3 |
| Maatsch. werk | 0 | 0 | 0,2 |

D09: Misselijkheid

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|--------------------|------|------|------|
| Interne geneesk. | 0 | 0,6 | 1,0 |
| Gastro-enterologie | 0 | 0,1 | 0,9 |
| Pediatrie | 0 | 0,1 | 0,2 |
| Urologie | 0 | 0 | 0,2 |
| Psychiatrie | 0 | 0,2 | 0,1 |

L08: Schouder symptomen/klachten

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|--------------------|------|------|------|
| Fysiotherapie | 45,8 | 41,7 | 42,4 |
| Orthopaedie | 3,4 | 7,8 | 16,7 |
| Manuele therapie | 0,3 | 0,8 | 1,9 |
| Neurologie | 0,4 | 0,7 | 1,2 |
| Cesartherapie | 1,0 | 1,5 | 1,0 |
| Revalidatie | 0,3 | 0,5 | 0,9 |
| Chirurgie | 0,1 | 0,3 | 0,4 |
| Pijnbestrijding | 0 | 0 | 0,3 |
| Geriatric | 0 | 0 | 0,2 |
| Eerste hulp | 0 | 0 | 0,2 |
| Gynaecol/verlosk. | 0 | 0,2 | 0 |
| Rheumatologie | 0,6 | 0,2 | 0,2 |
| Dermatologie | 0 | 0,2 | 0,2 |
| Mensendiecktherap. | 0,7 | 0,4 | 0,1 |
| Podotherapie | 0 | 0 | 0,2 |
| KNO | 0 | 0,4 | 0 |

L18: Spierpijn/fibrositis

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|------------------|------|------|------|
| Fysiotherapie | 12,2 | 14,3 | 11,7 |
| Rheumatologie | 1,2 | 1,2 | 3,8 |
| Neurologie | 0,2 | 0,6 | 1,2 |
| Orthopaedie | 0,3 | 0,3 | 1,1 |
| Revalidatie | 0,1 | 0,4 | 0,9 |
| Cesartherapie | 0,4 | 0,2 | 0,6 |
| Interne geneesk. | 0,1 | 0,2 | 0,6 |
| Manuele therapie | 0 | 0,1 | 0,4 |
| Chirurgie | 0 | 0,2 | 0,1 |

H01: Oorpijn

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|-------------|------|------|------|
| KNO | 1,3 | 2,0 | 2,4 |

S02: Pruritus/jeuk

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|-------------------|------|------|------|
| Dermatologie | 2,0 | 3,6 | 6,2 |
| Interne geneesk. | 0 | 0,2 | 0,3 |
| Diëtiste | 0 | 0 | 0,2 |
| Gynaecol/verlosk. | 0,2 | 0 | 0,1 |
| Fysiotherapie | 0,3 | 0,2 | 0,1 |

S03: Wratten

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|-------------------|------|------|------|
| Dermatologie | 5,1 | 6,2 | 9,1 |
| Podotherapie | 0,1 | 0,1 | 0,5 |
| Plastisch chirurg | 0 | 0,4 | 0,4 |
| Chirurgie | 0,7 | 0,7 | 0,3 |
| Oogheelkunde | 0 | 0 | 0,2 |
| Psychiatrie | 0,2 | 0 | 0 |
| KNO | 0,2 | 0,1 | 0 |
| Fysiotherapie | 0,2 | 0,1 | 0,1 |

R97: Hooikoorts/allergische rhinitis

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|------------------|------|------|------|
| KNO | 1,6 | 1,8 | 3,6 |
| Allergologie | 0,4 | 0,6 | 0,5 |
| Dermatologie | 0,2 | 0,3 | 0,5 |
| Interne geneesk. | 0 | 0 | 0,2 |
| Wijkverpleging | 0 | 0 | 0,2 |
| Longarts | 0 | 0 | 0,2 |
| Fysiotherapie | 0 | 0 | 0,2 |
| Psychiatrie | 0 | 0,2 | 0 |

D05: Perianale jeuk

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|--------------|------|------|------|
| Dermatologie | 0,2 | 0,5 | 0,2 |
| Chirurgie | 0,2 | 0,1 | 0,1 |

F71: Allergische conjunctivitis

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|--------------|------|------|------|
| Oogheelkunde | 0,6 | 1,2 | 2,0 |
| Allergologie | 0,2 | 0,3 | 0,3 |

L03: Lage rugpijn zonder uitstraling

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------------------|------|------|------|
| Fysiotherapie | 66,6 | 57,7 | 51,7 |
| Orthopaedie | 2,1 | 3,6 | 6,8 |
| Neurologie | 1,5 | 2,2 | 5,8 |
| Cesartherapie | 4,7 | 7,2 | 5,6 |
| Manuele therapie | 4,1 | 6,8 | 3,9 |
| Mensendiecktherap. | 3,1 | 3,8 | 1,8 |
| Revalidatie | 1,4 | 1,1 | 1,2 |
| Pijnbestrijding | 0,1 | 0,2 | 0,8 |
| Podotherapie | 0,1 | 0,4 | 0,8 |
| Interne geneesk. | 0,1 | 0,6 | 0,7 |
| Chirurgie | 0,1 | 0,4 | 0,4 |
| Eerstelijns psychol. | 0 | 0,1 | 0,4 |
| Diëtiste | 0,2 | 0,1 | 0,3 |
| Rheumatologie | 0,1 | 0,2 | 0,3 |
| Anesthesie | 0,1 | 0,5 | 0,2 |
| Radiotherapie | 0 | 0,4 | 0 |
| Plastisch chirurg | 0 | 0,3 | 0 |
| Dermatologie | 0 | 0,2 | 0 |

R80: Influenza bewezen excl. pneumonie

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|-------------|------|------|------|
| Longarts | 0 | 0,1 | 0,3 |

S06: Lokale roodheid huid

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|--------------|------|------|------|
| Dermatologie | 3,3 | 6,3 | 10,0 |
| Chirurgie | 0,2 | 0 | 0,3 |
| Neurologie | 0 | 0 | 0,3 |

A03: Koorts

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|-------------------|------|------|------|
| Pediatrie | 1,1 | 1,8 | 1,8 |
| Interne geneesk. | 0,3 | 0,5 | 1,5 |
| Urologie | 0 | 0 | 0,3 |
| Plastisch chirurg | 0 | 0,2 | 0,2 |
| Longarts | 0 | 0,1 | 0,2 |
| Geriatric | 0 | 0,2 | 0 |

D01: Gegeneralis. buikpijn/buikkrampen

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------------------|------|------|------|
| Interne geneesk. | 1,6 | 4,1 | 4,6 |
| Chirurgie | 0,8 | 1,1 | 3,6 |
| Pediatrie | 1,0 | 1,4 | 1,7 |
| Diëtiste | 0,1 | 0,2 | 1,6 |
| Gynaecol/verlosk. | 0,2 | 0,7 | 1,6 |
| Gastro-enterologie | 0,4 | 0,2 | 0,6 |
| Fysiotherapie | 0 | 0,1 | 0,3 |
| Riagg | 0 | 0 | 0,3 |
| Klin. Genet. Centrum | 0 | 0 | 0,2 |
| Urologie | 0 | 0,2 | 0,2 |
| Geriatric | 0 | 0 | 0,2 |

D93: Spastisch colon/ibs

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|--------------------|------|------|------|
| Interne geneesk. | 1,0 | 2,0 | 2,7 |
| Diëtiste | 0,7 | 1,3 | 1,8 |
| Gastro-enterologie | 0,5 | 0,4 | 1,6 |
| Chirurgie | 0,1 | 0 | 0,5 |
| Gynaecol/verlosk. | 0 | 0 | 0,4 |
| Fysiotherapie | 0,3 | 0,1 | 0,3 |

L89: Perifere artrose

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|--------------------|------|------|------|
| Orthopaedie | 6,1 | 9,1 | 11,0 |
| Fysiotherapie | 3,4 | 2,6 | 3,1 |
| Revalidatie | 0,1 | 0 | 0,3 |
| Anesthesie | 0 | 0 | 0,2 |
| Manuele therapie | 0 | 0,1 | 0,2 |
| Podotherapie | 0 | 0 | 0,2 |
| Interne geneesk, | 0,2 | 0 | 0,1 |
| Mensendiecktherap. | 0 | 0,2 | 0 |

R06: Bloedneus

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|--------------|------|------|------|
| KNO | 4,5 | 5,7 | 7,4 |
| Cardiologie | 0 | 0 | 0,2 |
| Oogheelkunde | 0 | 0 | 0,2 |

D10: Braken [ex zwangerschap W06]

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|--------------------|------|------|------|
| Pediatrie | 0,5 | 1,2 | 0,6 |
| Interne geneesk. | 0,7 | 0,5 | 0,6 |
| Gastro-enterologie | 0 | 0,1 | 0,3 |
| Chirurgie | 0 | 0,2 | 0,1 |

S01: Pijn/gevoeligheid huid

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|--------------|------|------|------|
| Dermatologie | 0 | 0,1 | 0,6 |

A01: Pijn gegeneraliseerd

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|------------------|------|------|------|
| Fysiotherapie | 0,4 | 0,3 | 0,9 |
| Rheumatologie | 0,1 | 0,2 | 0,4 |
| Neurologie | 0,1 | 0 | 0,3 |
| Anesthesie | 0,2 | 0,1 | 0,3 |
| Revalidatie | 0,1 | 0,1 | 0,3 |
| Interne geneesk. | 0 | 0,2 | 0,2 |
| Riagg | 0 | 0,1 | 0,2 |
| Geriatric | 0 | 0,1 | 0,2 |
| Orthopaedie | 0,2 | 0 | 0 |

L02: Rug symptomen/klachten

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|--------------------|------|------|------|
| Fysiotherapie | 55,7 | 37,8 | 40,8 |
| Orthopaedie | 2,5 | 3,6 | 4,5 |
| Manuele therapie | 1,6 | 4,0 | 4,4 |
| Neurologie | 1,5 | 2,6 | 3,7 |
| Cesartherapie | 6,3 | 5,3 | 3,4 |
| Mensendiecktherap. | 4,4 | 2,7 | 3,3 |
| Podotherapie | 0,2 | 0,5 | 1,6 |
| Revalidatie | 0,9 | 0,5 | 1,0 |
| Rheumatologie | 0,1 | 0,1 | 0,8 |
| Pijnbestrijding | 0,2 | 0,2 | 0,7 |
| Ergotherapie | 0 | 0 | 0,6 |
| Plastisch chirurg | 0,2 | 0 | 0,3 |
| Interne geneesk. | 0,2 | 0,3 | 0,2 |
| Maatsch. werk | 0 | 0 | 0,2 |
| Dermatologie | 0 | 0 | 0,2 |
| Diëtiste | 0,1 | 0,2 | 0 |
| Radiotherapie | 0,2 | 0 | 0 |

L12: Hand/vinger symptomen/klachten

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|--------------------|------|------|------|
| Fysiotherapie | 2,4 | 2,9 | 3,5 |
| Rheumatologie | 1,0 | 1,6 | 3,4 |
| Plastisch chirurg | 1,3 | 1,6 | 3,1 |
| Orthopaedie | 0,7 | 1,5 | 3,0 |
| Neurologie | 1,2 | 0 | 2,7 |
| Chirurgie | 3,1 | 5,0 | 2,2 |
| Revalidatie | 0,3 | 0,6 | 0,8 |
| Dermatologie | 0,1 | 0,1 | 0,6 |
| Ergotherapie | 0 | 0,1 | 0,4 |
| Podotherapie | 0,1 | 0,1 | 0,3 |
| Cesartherapie | 0,2 | 0 | 0 |
| Mensendiecktherap. | 0,2 | 0 | 0 |

A12: Allergie/allergische reactie nao

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|------------------|------|------|------|
| Dermatologie | 1,2 | 0,9 | 2,7 |
| Allergologie | 0,8 | 0,9 | 2,1 |
| Interne geneesk. | 0,1 | 0,2 | 0,9 |
| KNO | 0,3 | 0 | 0,4 |
| Diëtiste | 0,2 | 0,3 | 0,3 |
| Cardiologie | 0 | 0 | 0,3 |
| Longarts | 0,1 | 0,3 | 0,2 |
| Chirurgie | 0 | 0 | 0,2 |
| Pediatrie | 0,1 | 0,4 | 0,2 |

A77: Andere virusziekten nao

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|-------------|------|------|------|
| Pediatrie | 0,4 | 0,3 | 0 |

H13: Verstopt gevoel oor

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|-------------|------|------|------|
| KNO | 0,3 | 0,5 | 1,7 |

N89: Migraine

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|--------------------|------|------|------|
| Neurologie | 1,3 | 3,0 | 4,1 |
| Oogheelkunde | 0,2 | 0,2 | 0,9 |
| Mensendiecktherap. | 0 | 0,1 | 0,6 |
| Fysiotherapie | 0,6 | 0,7 | 0,3 |
| Pediatrie | 0 | 0,1 | 0,3 |
| KNO | 0 | 0 | 0,2 |

Groep 1: Kleine kwalen met een zelfzorgscore >75%

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|----------------------|------|------|------|
| Dermatologie | 4,8 | 7,7 | 13,5 |
| KNO | 4,4 | 6,2 | 10,7 |
| Longarts | 3,3 | 3,7 | 5,1 |
| Podotherapie | 3,0 | 4,7 | 3,9 |
| Chirurgie | 0,7 | 0,8 | 2,1 |
| Orthopaedie | 0,4 | 0,9 | 1,5 |
| Pediatrie | 0,5 | 1,7 | 1,5 |
| Fysiotherapie | 1,3 | 1,8 | 1,4 |
| Interne geneesk. | 0,3 | 0,5 | 1,4 |
| Logopedie | 0 | 0,1 | 0,7 |
| Kaakchirurg\mondhk. | 0 | 0,1 | 0,6 |
| Neurologie | 0,1 | 0,4 | 0,3 |
| Plastisch chirurg | 0 | 0 | 0,3 |
| Diëtiste | 0 | 0,1 | 0,3 |
| Eerste hulp | 0 | 0 | 0,2 |
| Maatsch. werk | 0 | 0 | 0,2 |
| Oogheelkunde | 0,2 | 0,2 | 0,1 |
| Manuele therapie | 0,1 | 0,2 | 0 |
| Allergologie | 0,1 | 0,2 | 0 |
| Urologie | 0 | 0,2 | 0 |
| Cesartherapie | 0,2 | 0,2 | 0,1 |
| Cardiologie | 0,1 | 0,2 | 0 |
| Eerstelijns psychol. | 0 | 0,2 | 0,1 |

Groep 2: Kleine kwalen met een zelfzorgscore >50%

| Specialisme | 2003 | 2006 | 2009 |
|--------------------------|-------|-------|-------|
| Fysiotherapie | 207,6 | 181,6 | 177,9 |
| Dermatologie | 25,4 | 37,2 | 61,5 |
| KNO | 20,9 | 27,8 | 45,5 |
| Orthopaedie | 16,5 | 28,2 | 45,5 |
| Neurologie | 11,3 | 20,8 | 37,7 |
| Interne geneesk. | 10,5 | 16,1 | 26,1 |
| Chirurgie | 10,7 | 19,1 | 22,1 |
| Podotherapie | 4,4 | 7,8 | 8,0 |
| Pediatrie | 6,8 | 10,8 | 12,1 |
| Cesartherapie | 13,6 | 15,7 | 12,1 |
| Manuele therapie | 6,3 | 13,4 | 11,0 |
| Rheumatologie | 3,2 | 3,6 | 9,1 |
| Diëtiste | 2,9 | 4,3 | 8,9 |
| Gastro-enterologie | 3,0 | 2,9 | 8,7 |
| Oogheelkunde | 3,4 | 5,4 | 7,6 |
| Mensendiecktherap. | 9,2 | 7,7 | 7,0 |
| Longarts | 3,7 | 4,5 | 6,8 |
| Revalidatie | 3,5 | 3,1 | 6,1 |
| Plastisch chirurg | 2,2 | 4,0 | 5,3 |
| Gynaecologie/verloskunde | 3,8 | 3,9 | 5,7 |
| Kaakchirurg\mondhk. | 2,1 | 4,3 | 4,6 |
| Eerstelijns psychol. | 0,7 | 1,4 | 3,7 |
| Logopedie | 0,6 | 1,1 | 3,0 |
| Allergologie | 1,6 | 2,1 | 3,0 |
| Pijnbestrijding | 0,5 | 0,6 | 2,1 |
| Gezinsverzorging | 0 | 0,3 | 1,8 |
| Cardiologie | 0,9 | 0,7 | 1,8 |
| Tandarts | 0,2 | 0,2 | 1,7 |
| Urologie | 0,7 | 1,3 | 1,5 |
| Riagg | 0,3 | 0,2 | 1,3 |
| Maatsch. werk | 0,8 | 0,5 | 1,2 |
| Geriatric | 0,2 | 0,6 | 1,2 |
| Ergotherapie | 0 | 0,2 | 1,1 |
| Anesthesie | 0,5 | 0,8 | 1,0 |
| Eerste hulp | 0 | 0,2 | 0,8 |
| Psychiatrie | 0,6 | 1,2 | 0,7 |
| Wijkverpleging | 0,1 | 0,2 | 0,2 |
| Klin. Genet. Centrum | 0 | 0,1 | 0,2 |
| Radiotherapie | 0,3 | 0,5 | 0,2 |

Referenties

1. Morris CJ, Cantrill JA, Weiss MC. GPs' attitudes to minor ailments. *Fam Pract.* 2001;**18**:581-5.
2. Hammond T, Clatworthy J, Horne R. Patients' use of GP and community pharmacists in minor illness: A cross-sectional questionnaire-based study. *Fam Pract.* 2004;**21**:146-9.
3. Welle-Nilsen LK, Morken T, Hunskaar S, Granas AG. Minor ailments in out-of-hours primary care: an observational study. *Scand J Prim Health Care.* 2011;**29**:39-44.
4. Cardol M, Schellevis FG, Spreeuwenberg P, van de Lisdonk EH. Changes in patients' attitudes towards the management of minor ailments. *Br J Gen Pract.* 2005;**55**:516-21.
5. Paudyal V, Hansford D, Cunningham S, Stewart D. Pharmacy assisted patient self care of minor ailments: A chronological review of UK health policy documents and key events 1997-2010. *Health Policy.* 2011;**101**:253-9.
6. Wagner A, Noyce PR, Ashcroft DM. Changing patient consultation patterns in primary care: an investigation of uptake of the Minor Ailments Service in Scotland. *Health Policy.* 2011;**99**:44-51.
7. van Dijk L, Bouvy M, van der Maat M. Zelfzorggeneesmiddelen: actieve voorlichting over zelfzorg nodig. Aantal paracetamolvergiftigingen gestegen. *Pharmaceutisch Weekblad* 2010;**146**:18-20.
8. www.neprofarm.nl 2011.
9. Verheij RA, Van Dijk CE, Stirbu I, Dorsman SA, Visscher S, Abrahamse A *et al.* Landelijk Informatienetwerk Huisartsenzorg. Feiten en cijfers over huisartsenzorg in Nederland. Utrecht/Nijmegen: NIVEL/IQ, 2010.
10. Lamberts H, Wood M. International classification of primary care. Oxford University Press, 1987.
11. Eekhof JA, Knuistingh Neven A, Opstelten W. Kleine kwalen in de huisartspraktijk. Maarsse: Elsevier Gezondheidszorg, 2007.
12. Eekhof JA, Knuistingh Neven A, Opstelten W. Kleine kwalen bij kinderen. Maarsse: Elsevier Gezondheidszorg, 2009.
13. Bouvy M. Zelf dokteren. Met een kritisch oordeel over zelfzorggeneesmiddelen. Consumentenbond, 2009.
14. Bouvy M. Vaststellen van het zelfzorgaandeel onder door huisartsen behandelde patiënten. 2011.